This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

R. STEFFEN

Isländsk litteratur

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS
FÖRLAG

Digitized by Google

THE LIBRARY

CLASS 839.4
BOOK St32

Digitized by Google

Sigrid Olbers

ISLÄNDSK LITTERATUR

I URVAL

LÄSEBOK FÖR SKOLA OCH HEM

AV

RICHARD STEFFEN

FJÄRDE UPPLAGAN

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

Digitized by Google

DENNA BOK UTGÖR FÖRSTA AVDELNINGEN
AV RICHARD STEFFENS ISLÄNDSK OCH
FORNSVENSK LITTERATUR I URVAL.

STOCKHOLM 1922
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
222066

Digitized by Google

839.4
St32

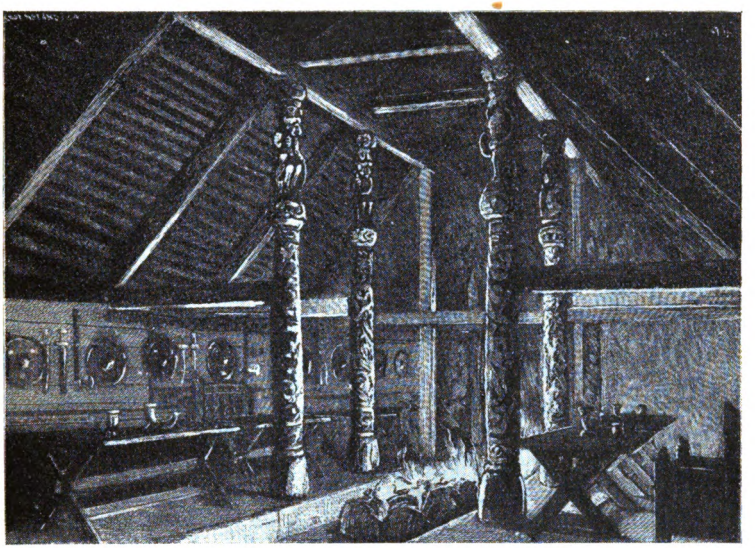

NORDISK HALL

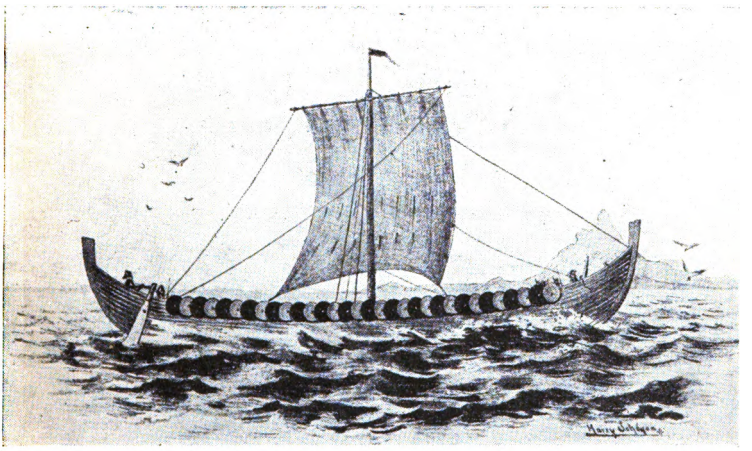

VIKINGASKEPP
utgrävt ur en gravhög vid Gokstad
i södra Norge.

1136215

OCT 18 '46 Rublin

Digitized by Google

Digitized by Google

UR DEN
FORNISLÄNDSKA LITTERATUREN

Digitized by Google

Digitized by Google

EDDAKVÄDEN.

I.

Ur VOLUSPA.
(Valans spådom.)

Voluspa utgör en sammanfattande framställning av världsutvecklingen, av gudarnes och människornas hela historia enligt nordisk eller åtminstone norsk-isländsk uppfattning. Diktaren har lagt sina ord i munnen på en vala (spåkvinna, sierska), som bjuder hela mänskligheten att lyssna till vad hon på Valfaders befallning förkunnar. Dikten kan anses innefatta tre avdelningar. Den första behandlar urtiden, världens skapelse och första lyckliga tillstånd, den andra skildrar samtiden med dess strider och olyckor, orsakade av det ondas framträdande, den tredje siar om världens undergång och förnyelse.

Stilen är överallt dunkel och högstämd. En mängd myter antydas, men ingen enda är utförligt behandlad, så att endast den kan förstå dikten, som på förhand känner dessa myter. Förr antog man, att Voluspa utgjorde en trogen framställning av grunddragen i den gamla fornnordiska trosläran, och vissa forskare fasthålla fortfarande vid denna åsikt samt mena, att dikten författats av en bildad hedning i syfte att visa, hurusom hedendomen ej stode tillbaka för kristendomen, vars införande i Norge och på Island vid tiden för diktens författande stod på dagordningen. Andra återigen antaga, att den i dikten framställda världsbilden i betydlig mån färgats av kristna föreställningar samt att särskilt sista delen, som innehåller spådomen om framtiden, vore hämtad från Nya testamentet. Voluspa har ej i sin ursprungliga form helt bevarats till eftervärlden. Om strofernas ordning och betydelse äro forskarne i flera fall av olika åsikter. Dikten är författad på 900-talet e. Kr.

1. Hören mig alla,
heliga släkten,[1]
större som smärre
söner av Heimdal![2]

[1] *Heliga*, 'över vilka frid lysts'; människorna tänkas församlade på ett ting.
[2] *Heimdal*, en av huvudgudarne, gudarnes väktare. I en eddadikt säges människosläktet härstamma från honom, alltså: *söner av Heimdal*, 'människor'.

Digitized by Google

Du vill, Valfader,[1]
att väl jag täljer
urtidens sägner,
de äldsta jag minnes.

2. Jättar, i början
borna, minns jag,
dem, som fordom
mig fött hava;
jag minns nio världar,
nio rymder,
världsträdet,[2]
än ej vuxet ur mullen.

3. Det var åldrarnas ursprung,
då Ymer[3] byggde.
Ej fanns sand, ej sjö,
ej svala vågor;
ej höjde sig jorden,
ej himlen ovan.
Gapande svalg fanns
men gräs icke.

4. Innan Burs söner[4]
bildade landen,
hovo ur havet
härligt Midgård.[5]
Solen sken sunnan
på salens stenar[6];
då grodde i grunden
gröna örter.

5. Solen grep sunnan —
hon är sällskap åt månen —
med högra handen
himlens rand:
solen ej visste,
var en sal hon hade,
månen ej visste,
vad makt han hade;
stjärnorna ej visste,
var de skimra skulle.

6. Då drogo de mäktige
till sina domaresäten,
de heliga gudarne,
att hålla rådslag:
natt och nedan
namn de gåvo;
de skilde morgon
och middag åt,
skymning och afton,
tiden att tälja.

7. Asarne möttes
på Idavallen,[7]
timrade höga
helgedomar,

[1] *Valfader*, 'de fallnas fader', Oden; ordet 'val' betyder 'de i striden fallna kämparne', 'de som av Oden på förhand utvaldes'. Ordet ingår i 'valplats', 'Valhall'. [2] *Världsträdet*, asken Yggdrasel, en sinnebild för världen. [3] *Ymer*, urjätten, av vilken gudarne skapade jorden. Härom berättas närmare i en annan eddadikt, Vavtrudnesmal. [4] *Burs söner*, Oden, Vile och Ve. [5] *Midgård*, den av havet kringflutna jorden, människornas boning. [6] *Salens stenar*, möjligen 'marken'. [7] *Idavallen* eg. 'fältet för rastlös verksamhet', asarnes vistelseort under den första lyckliga åldern.

Digitized by Google

smedjor byggde,
smycken smidde,
tänger hamrade,
härdade verktyg.

8. Tavel[1] på gården
de glada spelte,
ingen brist på
guld de ledo,
tills de mäktiga
tursamöar[2]
kommo, trenne,
från jättevärlden.

9. Då drogo de mäktige
till sina domaresäten,
de heliga gudarne,
att hålla rådslag:
vem dvärgars skara
dana skulle
av Brimers blod
och av Blaens läggar.[3]

— — —

17. Tills ur skaran trädde,
tre asar,
mäktiga, milda,
till Midgårds hus,
funno å marken
litet mäktande
Ask och Embla[4]
utan bestämmelse.

18. De ägde ej ande,
icke förstånd,
ej blod, ej rörelse,
ej blomstrande hy.
Oden gav anden,
Höner förståndet,
blod gav Lodor[5]
och blomstrande hy.

19. En ask vet jag stånda
nämnd Yggdrasel;
den höga stammen
är stänkt med skum.
Dädan kommer daggen,
som i dalar faller;
hon grönskar evigt
över Urds brunn.[6]

20. Dädan komma möar,
som mycket veta,
tre från den sal,
som under trädet ståndar.
Urd heter den ena,
den andra Verdande;
man skar på skid[7]
Skuld som den tredje.
De lagar lade,
de liv valde,

[1] *Tavel*, brädspel. [2] Nornorna. [3] *Brimer* och *Blaen*, för övrigt okända varelser, möjligen andra namn för Ymer. I den isländska texten följer här en längre namnlista på de skapade dvärgarne. [4] *Ask* och *Embla*, det första människoparet. [5] *Höner* och *Lodor* tillhörde gudarne, för övrigt föga kända. 'Lodor' är ett av Lokes tillnamn, och förmodligen är det ock denne, som åsyftas. I Snorres Edda omtalas, att Asks och Emblas skapare voro Oden, Vile och Ve. [6] Under Yggdrasel bodde de tre nornorna (se följande strof) vid den brunn, som hade namn efter Urd. [7] *Skid*, 'skida', 'trästav'.

Digitized by Google

för människors barn
de öden säga.

21. Hon vet Odens
öga förborgat
i den mycket berömda
Mimersbrunnen.
Mjöd dricker Mimer
varje morgon
av Valfaders pant.[1]
Veten I än, eller vad?

22. Hon vet Heimdals
horn[2] förborgat
under det himmelshöga
helga trädet;
en älv ser hon strömma
med strid fors
från Valfaders pant.
Veten I än, eller vad?[3]

— — —

32. Jag såg Balders,
härlige gudens,
Odens sons,
öde, det dolda:
uppvuxen stod
ståtlig på ängen
den mjuka, mycket fagra
misteltenen.

33. Detta späda
skott dock vart ett
farligt vapen
i Hoders händer.
Men Frigg grät
i Fensalarna[4]
Vallhalls ve.
Veten I än, eller vad?

— — —

38. En sal såg hon stånda
från solen fjärran
på Nastranden;[5]
mot norr vetter dörren.
Etterdroppar föllo
in genom ljoren,[6]
ty av ringlande ormars
ryggar är salen.

39. Där såg hon i strida
strömmar vada
menedare,
mordvargar;
där de döda
sugas av Nidhogg,[7]
slitas av ulven.[8]

— — —

[1] *Mimer* var en jätte, som var i besittning av en brunn, vars vatten hade kraft att skänka vishet. 'Valfaders pant' var Odens ena öga, som han pantsatt hos Mimer för en dryck ur brunnen; uttrycket betyder här själva brunnen. [2] *Gjallarhornet* (eg. läses 'Heimdals ljud'), vari Heimdal blåser, då det stundar till ragnarök, säges här vara dolt under Yggdrasel. [3] Om strofernas ordningsföljd i mellersta delen av dikten råder olika uppfattning. Denna del av kvädet är också särskilt fylld av mytologiska namn och anspelningar, som kräva utförligare förklaringar. Därför äro ur det följande endast medtagna strofera om Balders död (32—33) samt om de ondas vistelseort efter döden (38—39). [4] *Fensalarna*, Friggs boning. Om Baldersmyten se i det följande (sid. 59), där den återgives i Snorres framställning. [5] *Nastrand*, 'likstranden', i underjorden. [6] Rökhålet i taket. [7] *Nidhogg*, en drake, som gnager på Yggdrasels rötter. [8] *Fenresulven*, en avkomma av Loke.

Digitized by Google

43. Gol för asar
Gullenkambe,
som i Härfaders hus
hjältarne väcker.
En annan gal
under jorden,
en roströd hane
i Hels salar.[1]

44. Garm[2] tjuter gräsligt
vid Gnipahålan;
fjättrarna brista,
fri varder ulven.
Jag ser längre fram,
har fullt upp att säga
om ragnarök,
om de rådandes kamp.

45. Bröder varandras
bane varda,
dråpslag ge systrars
söner varandra;
världen våndas,
vilt rasar otukt;
spjuttid, svärdtid,
sköldar klyvas,
vindtid, vargtid,
sen störtar världen.
Jorden dånar,
jättekvinnor flyga,
ingen skall
en annan skona.

46. Mimers söner[3] leka,
makternas kamp
bådas av det gälla
Gjallarhornet.
Högt blåser Heimdal
med hornet i skyn;
Oden mäler
med Mimers huvud.

47. Då skälver Yggdrasels
ask men står dock;
världsträdet knakar,
lös varder jätten;
vandrarne våndas
på vägen till Hel,
innan Surts släkting[4]
honom slukar.

48. Vad är med asar?
Vad är med alvar?[5]
All jättevärlden gnyr
gudarne hålla ting;
dvärgar stöna
vid stenporten,
bergväggens vise.
Veten I än, eller vad?

[1] De följande stroferna skildra tillståndet före världsundergången, ragnarök, samt förberedelserna därtill. [2] *Garm*, Hels (dödsgudinnans) hund, som i Gnipahålan bevakar ingången till Hels rike. [3] *Mimers söner* förklaras vanl. som 'jättarne', eller ock som 'vågorna', enär Mimer var en havsjätte. [4] *Surt*, härskaren över Muspelhem, eldens värld; 'Surts släkting' = Fenresulven. [5] *Alvar* eller *alfer* voro ett slags lägre gudaväsen, som stodo i nära samband med människorna.

Digitized by Google

49. Garm tjuter gräsligt
vid Gnipahålan,
fjättrarna brista,
fri blir ulven.
Jag ser längre fram,
har fullt upp att säga
om ragnarök,
om de rådandes kamp.

50. Hrym[1] kommer östan,
skölden på armen;
sig i vrede vrider
världsormen;[2]
skummet han piskar,
och örnen skriar;
bleknäbben sliter i lik,
då lossnar Nagelfar.[3]

51. Skepp far från östan,
komma må Muspels
här[4] över havet
med Loke vid styret.
Allt jätteynglet
med ulven kommer;
med dem är Byleipts
broder[5] på färden.

52. Surt kommer sunnan
med svedande lågor,
stridsgudars sol
på svärdet skimrar.
Bergen braka,
fram bryta häxor,
män trampa Hels väg,
och himmelen rämnar.[6]

— — —

57. Solen svartnar,
land segnar i havet,
falla från fästet
flammande stjärnor.
Eld fräser
och ångande låga,
högt leker hettan
mot himlen själv.

58. Garm tjuter gräsligt
vid Gnipahålan;
fjättrarna brista,
fri blir ulven.
Jag ser längre fram,
har fullt upp att säga
om ragnarök,
om de rådandes kamp.

59. Ser hon åter
ur havet stiga
jordens grund

[1] *Hrym*, hrimtursarnes (frostjättarnes) anförare (enligt Snorre). [2] Vanl. kallad 'Midgårdsormen', en avkomling av Loke, egentligen en personifikation av världshavet. [3] *Nagelfar* var ett skepp, gjort av döda mäns naglar. När det var färdigt, tillstundade ragnarök. [4] *Muspel* var eldens värld; 'Muspels här' (ordagrant 'Muspels folk') är sålunda lågorna. [5] *Byleipts broder* är Loke. [6] De närmast följande, här uteslutna stroferna handla om enskilda gudars strider vid ragnarök.

Digitized by Google

evigt grönskande.
Forsar falla,
örn flyger däröver
och falkar efter fisk
vid fjällbranten.

60. Asarne mötas
på Idavallen
att om världsomspännarn,[1]
den väldige, språka
och att minnas där
sina mäktiga verk
och Fimbultyrs[2]
forna runor.

61. Därefter varda
de underbara
gyllne tavlorna
i gräset funna,
dem de i urtiden
ägt hade.[3]

62. Åkrar skola
osådda växa,
allt ont bättras,
Balder komma;
och i Hropts segersalar[4]
bo samman och bygga
Balder och Hoder.
Veten I än, eller vad?

— — —

64. En sal ser hon,
mer än solen fager,
guldtäckt,
på Gimle[5] stånda;
där skola dygdiga
skaror bo
och idel lycka
evigt njuta.

65. Då kommer den väldige
till världsdomen,
den starke ovan,
som styr allt.
Han domar fäller,
frid stiftar,
stadgar vad evigt
skall stånda i helgd.

II.
TRYMSKVIDA.
(Kvädet om Trym.)

1. Vred var då Vingtor,[6]
när han vaknade
och hammarn sin
han saknade;
han riste sitt skägg,
rev sitt hår.
Jordens son[7]
sökte kring sig.

[1] *Världsomspännarn*, kanske 'Midgårdsormen'. [2] *Fimbultyr* betyder 'den högste guden'. [3] Se strof 8. [4] *Hropt* är ett tillnamn till Oden. [5] *Gimle* är antingen den plats, på vilken salen står, eller också är det själva salens namn. [6] Tor. [7] Tor var son av Oden och Jord.

Digitized by Google

2. Sen fällde han först
och främst det ordet:
»Hör, Loke,
hör vad jag säger,
och vad ingen vet
varken på jorden
eller i himlen ovan:
hammarn är från asen stulen.»

3. De gingo till den fagra
Frejas gårdar,
sen fällde han först
och främst det ordet:
»Låna mig, Freja,
din fjäderhamn,
att jag hammarn min
hitta må.»

Freja kvad:

4. »Den gåve jag dig,
fast han av guld vore,
länte dig villigt,
fast han vore av silver.»

5. Då flög Loke —
fjäderhamnen ven —
tills han kom utom
asars gårdar
och ljungade in
i jättarnes värld.

6. Trym satt å högen,
tursadrottnen,
snodde guldband
åt sina hundar,
hyfsade manen
på hästarna sina.

Trym kvad:

7. »Hur är det med asar,
hur är det med alvar,[1]
vi har du givit dig in
i jättevärlden?»

Loke kvad:

»Illa är det med asar,
illa är det med alvar,
håller du Hlorrides[2]
hammare gömd?»

Trym kvad:

8. »Jag håller Hlorrides
hammare gömd
åtta mil
under jorden;
honom ingen
hämtar åter upp,
om han ej för åt mig
Freja till hustru.»

9. Då flög Loke —
fjäderhamnen ven —
tills han ljungat utom
jättevärlden
och kommit inom
asars gårdar.
Mötte honom Tor
mitt på gården
och fällde först
och främst det ordet:

[1] Se anm. 5 sid. 11. [2] Tor.

Digitized by Google

10. »Har du utfört
ärendet som resan?
Säg i luften
långa tidenden;
den sittande ofta
sviker minnet,
den liggande lätt
lögn brukar.»

Loke kvad:

11. »Utfört har jag
ärendet som resan:
Trym har hammarn,
tursadrottnen;
ingen hämtar
honom åter,
som ej förer åt jätten
Freja till hustru.»

12. De gåatt den fagra
Freja träffa,
sen fällde han först
och främst det ordet:
»Bind dig, Freja,
i brudelin;
vi två skola åka
till tursarnes värld!»

13. Vred vart då Freja,
frustade av harm,
hela asaborgen
bävade i grunden,
och i bitar brast
Brisingasmycket:[1]
»Jag månde bland kvinnor
mangalnast vara,
om jag åkte med dig
över till jätten.»

14. Strax drogo alla
asar till tings,
och asynjorna
alla till samspråk;
och mycket rådslogo
de mäktiga gudar,
huru de skulle
få hammarn tillbaka.

15. Då sade Heimdal,
solvite asen —
han var vis att varsko,
som vaner[2] pläga —:
»Låt oss då binda
Tor i brudelin,
Han bäre det bålda
Brisingasmycket!

16. Låt ned på honom
nycklar skramla
och kvinnokläder
kring hans knän falla;

[1] Ett praktfullt halsband, förfärdigat av dvärgar. [2] Bland gudarne funnos två skilda släkten, de egentliga 'asarne' och 'vanerna', vilka senare upptagits i deras krets. Vaner voro även Njord, Frej och Freja.

Digitized by Google

på bröstet binda vi
breda stenar,
och höviskt hölja vi
hans huvud i lin.»

17. Då sade Tor,
starke asen:
»Mig mände asar
usling kalla,
om jag mig binda lät
i brudelin.»

18. Då sade Loke,
Lauveys son?
»Tig du, Tor,
med det talet nu;
strax skola jättar
gästa Asgård,
hämtar ej du
hammaren åter!»

19. Då bundo de Tor
i brudelin
och i det bålda
Brisingasmycket;
läto ned på honom
nycklar skramla
och kvinnokläder
kring hans knän falla,
på bröstet de bundo
breda stenar,
och höviskt de höljde
hans huvud i lin.

20. Då sade Loke,
Lauveys son:
»Tillåt mig
din tärna vara;
vi två skola åka
till tursarnes värld!»

21. Hem drevos båda
bockarna strax,
skulle snabba
vid skacklorna löpa;
bergen brusto,
jorden brann i lågor,
Odens son åkte
över till jättar.

22. Då sade Trym,
tursadrottnen:
»Stånden upp, jättar,
halm strön på bänkarna!
Nu föra de mig
Freja till hustru,
Njords dotter
från Noatun.

23. Gånga här på gården
guldhornade kor,
helsvarta oxar
sin herre till gamman;
många skatter har jag,
många smycken,
endast Freja
fattas mig än.»

Digitized by Google

24. Kommo tidigt
om kvällen gäster,
och öl på bordet
bars åt jättarne;
Sivs* man ensam
åt en oxe,
åtta laxar
och hela efterrätten,
ämnad åt kvinnorna,
drack så ur
tre ämbar mjöd.

25. Då sade Trym,
tursadrottnen:
»Var såg man brudar
bita vassare?
Jag ej sett brudar
bita bredare
eller mera mjöd
en mö dricka.»

26. Men sluga tärnan
satt framför dem
och tog vid jättens
tal till orda:
»Freja åt intet
på åtta dagar,
så trängtade hon
till tursarnes värld.»

27. Han lutade sig under linet,
lysten att kyssa,
men störtade tillbaka
längs den stora salen:
»Vi äro Frejas
ögon så vilda?
Det brinner ur hennes
blick likt eld.»

28. Men den sluga tärnan
satt framför dem
och tog vid jättens
tal till orda:
»Freja sov icke
på åtta nätter,
så trängtade hon
till tursarnes värld.»

29. In kom jättens
arma syster
bruden att bedja
om brudgåva:
»Lämna dina röda
ringar från händren,
om du vinna vill
vänskap av mig!»

30. Då sade Trym,
tursadrottnen:
»In bären hammarn
brud att viga,

* Tors maka hette Siv.

Digitized by Google

läggen Mjolner
i möns knä,
vigen oss samman
med Vars* hand!»

31. Men Hlorrides hjärta
log i bröstet,
när han, hård i hugen,
hammarn kände.
Trym drap han först,
tursadrottnen,
och slog jättens hela
släkt lam.

32. Sen drap han jättens
drakgamla syster,
henne som bett
om brudgåva;
slag fick hon
men slantar inga,
hugg av hammarn,
ej hoptals ringar.
Så kom hammarn åter
till Odens son.

III.

Ur HAVAMAL.

(Den höges sång.)

Havamal utgör till större delen en samling levnadsregler och tänkespråk, vilka ej med varandra äga något egentligt sammanhang men tänkas vara diktade eller framsagda av 'den höge', d. v. s. Oden. Dikten visar sig bestå av flera huvuddelar, vilka ursprungligen bildat särskilda dikter, som tämligen godtyckligt sammanställts. Såsom källa för kunskapen om nordiska seder och nordisk levnadsvishet är dikten av ojämförlig vikt.

1. Träd över ingens
tröskel in,
förrn du spejat och spanat,
förrn du spejat och spårat;
ty ovisst är att veta,
var ovänner sitta
borta på salens bänkar.

2. Givmilde, hell er!
Gäst är in kommen;
sägen, var han bänkas bör!
Oroligt brådskar
han, som vid andras dörrpost
skall sin framgång fresta.

* *Var*, löftets gudinna.

Digitized by Google

3. Värme tarvar
vandrarn, som in kommit
frusen och kall om knäna;
mat och kläder
den man tarvar,
som över fjällen farit.

4. Vatten tarvar
vandrarn före målet,
handduk och en hälsning,
vänlig välkomst,
om han det värd är,
samspråk och svar på tal.

5. Vett tarvar
han som vida färdas;
frihet har du hemma.
Men åt den man blinkar,
som bortkommen är
och i höviskt hus sig dummar.

6. Sök ej klyftigt
med din klokskap pråla;
var hellre i ditt väsen varsam!
När den sluge och slutne
in slipper på gårdar,
samkar han sig sällan men;
ty osvikligare vän
du aldrig finner
än mycket mannavett.

7. Varsam gäst
vid gilleborden
tiger vid varje viskning.
Han lyss med örat,
han lurar med ögat:
så spanar en klok och spejar.

8. Säll är han,
som åt sig vinner
ryktets heder och hyllest;
allt är dock ovisst,
som vi äga må
buret i andras bröst.

9 Säll är han,
som har själv
heder och vett i sin vandel;
ty onda anslag
har man ymnigt rönt
bringas ur andras bröst.

10. Bättre börda
bär ingen med sig
än mycket mannavett;
mer än gods och guld
det gagnar en främling,
slikt ger den torftige tillflykt.

11. Bättre börda
bär ingen med sig
än mycket mannavett;
värre vägkost
var ej på en vandring med
än för många mått öl.

Digitized by Google

12. Ej är så gott,
som gott man säger,
ölet för mänskors ätt;
ju mer du dricker,
dess mindre vet du,
var ditt vett tar vägen.

13. Glömskans häger hotar
över upprymt lag,
han söver männens sans;
med den fågelns fjädrar
jag fjättrats även
uti Gunnlods[1] gård.

14. Drucken vart jag,
döddrucken jag blev
fordom hos fintlige Fjalar[2];
gille är ypperst,
om var gäst går hem
med sinnen i full sans.

15. Klok och sluten
vare konungason
och djärv, när strid står;
glad och munter
bland män envar,
medan han sin bane bidar.

16. Feg slyngel
hoppas slippa att dö,
om för kamp han sig väl
vaktar;
men ålderdomen giver
honom ingen frid,
fast honom spjuten sparat.

17. En gäck stirrar,
när han till gille kommer,
han mumlar eller drönar
drumlig;
men vid första klunken
i klar dag
hela hans lynne ligger.

— — —

19. Håll ej på hornet,
drick dock hovsamt själv,
tala vettigt eller tig!
Dig till last
lägger ingen,
att du tidigt sängen söker.

20. Glupske frossarn,
utan folkvett ens,

[1] *Gunnlod* var dotter till jätten Suttung, vars dyrbara skaldemjöd hon var satt att vakta. För att erhålla drycken inlät sig Oden på en kärleks-handel med Gunnlod. [2] Möjligen kan denne annars obekante Fjalar vara samma person som Suttung.

Digitized by Google

äter sig ohälsa;
skämt bringar ofta
uti skickligt lag
över tölpig man hans mage.

21. Hjordar hugsa,
när de hem skola,
och gånga då av gräset;
men ohyfsad man
aldrig känner
sin egen mages mått.

22. Usel man,
illasinnad,
ler åt likt och olikt;
vill ej veta,
vad han veta borde:
att han själv är full av fel.

23. Ovis man
vakar alla nätter,
ängslas för likt och olikt;
matt är han,
när morgon bräcker,
men samma ve är kvar, som varit.

24. Ovis man
tror idel vänner
dem, som med leende läppar nalkas;
allsintet han märker
hur man skalkas med honom,
då han med visa vistas.

25. Ovis man
tror idel vänner
dem som med leende läppar nalkas;
men tydligt får han röna,
när på ting det gäller,
att blott få hans talan föra.

26. Ovis man
yvs som allvetande,
om han värn i vrå äger;
men slätt vet han,
vad svar duger,
då honom män mästra.

27. Ovis man,
kommen i samkväm,
gör allra bäst i att tiga;
ingen vet,
att intet han vet,
blott han ej talar för mycket.

— — —

29. Övernog den pratar
vilken aldrig tiger,
kommer jämt och samt med sladder;
lössläppt tunga
utan styrsel
ofta själv sin ofärd vållar.

Digitized by Google

30. Till ögongyckel
dig ingen välj,
fast han råkar till laget lända;
klok mången tycks,
när han ej tillfrågas
och får torr och tigande dröna.

31. Klipsk sig tycker,
då han är klar till flykt,
gäst, som gäst hånat;
den till bords gäckas
är blind för
att han bland gramsne glammar.

32. Många äro eljest
inbördes hulda,
som till bords kälta och kivas;
alltid vållar det
evig strid,
att gäst grälar med gäst

— — —

34. Lång omväg
till ovän är,
fast hans gård vid vägen vore;
men till god vän
går det genvägar,
vore han än fjärran faren.

35. Gå skall man;
ej är gott, att gäst
är ständigt på ett ställe;
ljuv varder led,
som för länge kvar
på en annans bänkar bidar.

36. Bäst är eget bo,
om än en backstuga;
var och en är herre hemma.
Strävar du med två getter
och stråtäckt sal,
det är ej så tungt som att tigga.

37. Bäst är eget bo,
om än en backstuga;
var och en är herre hemma.
Hans hjärta blöder,
som bedja skall
om maten varje mål.

38. Vapnen sina
vike en man
ej ett fjät ifrån på fältet;
ty ovisst är att veta,
när på vägar ute
spjutets spets kan tarvas.

39. Ej fann jag så givmild
eller så gästfri man,
att han ej toge vad tillbjöds,
eller med skatter sina
så slösaktig,
att led vore den lön han finge

Digitized by Google

40. Han, som gods
och guld har,
må ej längre brist lida;
ofta till fiender sparas
det till fränder var ämnat,
mycket går värre än väntat.

41. Med vapen och kläder
din vän du glädje;
på dig själv varder slikt synligt!
Med gåvor och gengåvor
varder han gammal, vänskapen,
om det likar sig att väl vara.

42. Vän sin
skall man en vän vara
och gälda gåva med gåva,
hån gälda
med hån tillbaka
och list med lögn möta.

— — —

44. Vet du en vän,
som du väl tror,
och vill du gott av honom hava;
dela hans tycken,
byt täta gåvor,
far träget att honom träffa!

45. Äger du en annan,
som du illa tror,
och vill du dock gott av honom hava;
fagert skall du tala
men falskt tänka
och list med lögn gälda.

— — —

47. Ung var jag fordom,
for ensam fram,
då kom jag vill från vägar;
rik mente jag mig,
då en man jag mötte;
man är mans gamman.

— — —

49. Med kläder mina
klädde jag på fältet
tvenne stoder av trä;
kaxar de tycktes,
när dem kläder täckte;
neslig synes naken man.

Digitized by Google

50. Furan murknar,
som på fjället står,
hägnad varken av bark eller barr;
så är ock den man,
som ingen älskar,
vi skall han länge leva?

51. Hetare än eld
för ond vän din känsla
flammar i fem dagar;
men då slocknar,
när sex det varder,
och kolnar all vänskapens kraft.

52. Mycket må
du ej en man giva;
ofta köpes lov för det lilla.
Med en kant av kakan
och en knapp dryck
fick jag åt mig ett följe.

53. Små sandrevlar,
små svallvågor,
små äro människors sinnen.
Ej alla män stå
jämnstarka i visdom;
halv är hela vår ätt.

— — —

58. Stig arla upp,
om du äga vill
andras lösören eller liv;
sällan liggande ulv
ett lårben får
eller sovande man seger.

59. Tidigt stige upp,
den som har tjänare få,
och till sin syssla se!
Lamt går mycket,
då du om morgonen sover;
hurtig är till hälften rik.

— — —

62. Han väjar och spejar,
när över våg han sträcker,
örn på det urgamla hav;
så gör ock den man,
som bland många kommer,
där blott få hans talan föra.

63. Spörja och svara
skall man klyftigt,
om man vill klok kallas,
men förtro dig till en,
icke till två;
världen vet vad tre veta.

Digitized by Google

— — —

65. Vaksam och varsam
vare en man
och på sin vakt i vänskap;
för de ord
du till en annan säger
får du ofta bittert böta.

66. Mycket för tidigt
kom jag till månget ställe
men till somliga för sent;
än var ölet drucket,
än obryggt;
sällan kommer led lägligt.

— — —

72. Son är bättre,
fast sent född,
sen faders levnad är liden;
bautastenar sällan
stå vid vägen,
om ej frände över frände
rest dem.

— — —

75. Vackert vet den,
som intet vet:
man kan varda narr av gods
och guld;
en är rik,
den andre fattig,
men lägg ej honom det
till last!

76. Fä dör,
fränder dö,
själv dör du likaledes;
men *den* mans rykte
aldrig dör,
som samkat åt sig ett gott.

77. Fä dör
fränder dö,
själv dör du likaledes:
ett vet jag,
som aldrig dör:
dom över död man.

78. Fulla fårfållor
såg jag hos Fitjungs* söner
nu stöder dem tiggarstaven.
Överflöd är
som ögonblicket
vankelmodigast bland vänner.

79. Om ovis man
uppnå kunnat
gods eller kvinnogunst,
då växer hans högmod
men vettet aldrig;
fram drager han, dryg av högfärd.

80. Det rönes strax,
när du om runor spörjer,
om stavar, som från gudar
stamma,
av den högsta härkomst

* *Fitjung*, 'feting', välmående person.

Digitized by Google

dem ursiarn rest och ristat;
då båtar det bäst, att han tiger.

81. Hyllas må dag om kvällen,
hustru, när hon bränd är,
egg, sen svärdet prövats,
ungmö, sen bröllop stått,
is, sen man över kommit,
öl, sen det drucket är.

— — —

84. På ord av mö
må ingen lita,
ej på dem, som den gifta giver;
ty på välvande hjul
vart deras hjärta skapat,
vankelmod i barmen bäddat.

— — —

89. På tidig sådd
trösta icke,
ej för snart på din son;
av vädret beror skörden,
av sitt vett sonen:
två tvivelaktiga ting!

121. Jag råder dig, Loddfafner!*
Lyd råden;
det går dig väl i världen,
du varder lycklig, om du lyder!
Mot din vän
var aldrig
snar att trohet slita!
Sorg fräter hjärtat,
om ej fritt du törs säga
åt någon hela din hug.

122. Jag råder dig, Loddfafner!
Lyd råden;
det går dig väl i världen,
du varder lycklig, om du lyder!
Skifta aldrig
ord i världen
med dumdryg dåre.

— — —

125. Jag råder dig, Loddfafner!
Lyd råden;
det går dig väl i världen,
du varder lycklig, om du lyder!
Spill ej tre ord
i träta med en usling;
medan den bättre bidar,
ofta den sämre slår!

— — —

* De följande stroferna äro hämtade ur den del av Havamal, som kallas Loddfafnesmal, vari orden riktas till en ung man, vars namn är Loddfafner. Enligt en annan uppfattning är det Loddfafner, en vandrande sångare, som förkunnar vad han säger sig hava hört ur Odens mun.

Digitized by Google

128. Jag råder dig, Loddfafner!
Lyd råden;
det går dig väl i världen,
du varder lycklig, om du lyder!
Tål intet
ont i världen,
men var glad åt allt gott!

— — —

132. Jag råder dig, Loddfafner!
Lyd råden;
det går dig väl i världen,
du varder lycklig, om du lyder!
Till hån och löje
hav aldrig
värnlös vandrare eller främling;
föga veta som oftast
de, som inne sitta,
hur högboren herre som kommer!

133. Laster och dygder
de dödliges söner
blandade i bröstet bära;
ingen finnes så felfri,
att ej fläck han har,
ingen så dålig, att till intet han duger.

134. Jag råder dig, Loddfafner!
Lyd råden;
det går dig väl i världen,
du varder lycklig, om du lyder!
Grina aldrig
åt grånade talarn;*
ofta är gott vad de gamle kväda,
ofta från skrumpna läppar
skickliga ord komma,
från den, vars hud hänger,
vars skrud slänger
och stapplar bland stackare.

— — —

163. Nu är den Höges sång kväden
i den Höges hall,
gagnrik för mänskors söner,
gagnlös för jättars söner.
Hell honom, som kvad!
Hell honom, som kan!
Fröjde sig den, som fattat!
Lyckliga de, som lyssnat!

* Isl. *þulr*, 'talare', var särskilt namnet på Eddasångernas diktare.

Digitized by Google

IV.

VOLUNDARKVIDA.

(Kvädet om Volund.)

Nidud hette en konung i Svitjod. Han hade två söner och en dotter; hon hette Bodvild. Samtidigt levde tre bröder, söner till lapparnes konung; den ene hette Slagfinn, den andre Egel, den tredje Volund. De gingo på skidor och jagade djur. De kommo till Ulvdalarna och byggde sig där hus. Där finnes ett vatten, som heter Ulvsjön. Tidigt en morgon funno de på stranden tre kvinnor, som spunno lin. Bredvid dem lågo deras svanhamnar. De voro valkyrjor. Två av dem voro döttrar till konung Hlodver, nämligen Hladgunn Svanvit och Hervor Alvitr, men den tredje var Olrun, dotter till Kjar i Valland. De togo dem hem med sig till sitt hus. Egel fick Olrun, Slagfinn Svanvit och Volund Alvitr.

Sju vintrar bodde de tillsammans; därpå flögo valkyrjorna för att bevista strider och kommo ej tillbaka. Då gick Egel på skidor för att leta efter Olrun, och Slagfinn letade efter Svanvit, men Volund satt kvar i Ulvdalarna. Han var den konstfärdigaste man, som omtalas i de forna sagorna. Konung Nidud lät gripa honom, som det berättas i följande kväde.

1. Möar flögo sunnan
mörka skogen igenom
sköldmör unga,
att strider öva;*
vid stranden de sig
satte till vila,
söderns tärnor,
och dyrt lin spunno.

2. En av dem
med ljusa barmen,
fager för män,
tog Egel i famn.
Svanvit var den andra,
på svanvingar buren,
den tredje systern
slog sin arm
omkring Volunds
vita hals.

3. Sju vintrar sedan
de sutto där,

* Valkyrjorna utvalde i drabbningarna de kämpar, som voro bestämda att falla och upptagas till Valhall. Jfr. sid. 7 not 2.

Digitized by Google

i den åttonde tog dem
trängtan fatt,
i den nionde de måste
från männen skiljas;
möarna längtade
till mörka skogen,
sköldmör unga,
att strider öva.

4. Vände från jakten
väderögde skytten,
Volund, trött av
långa vägen.
Slagfinn och Egel
funno salen öde,
gingo ut och in
överallt att söka.

5. Öster ut lopp Egel
efter Olrun på skid;
söder ut Slagfinn
att Svanvit finna;
Volund ensam
i Ulvdalarna satt,
slog rött guld
kring glimmande stenar.

6. Länk efter länk
han lykte till en ked,
bidande så,
om hans bländvita
kvinna åter
komma ville.

7. Nu spörjer Nidud,
Njarernas* drotten,
att Volund ensam
i Ulvdalarna satt.
Nattetid kommo män
med naglade brynjor;
mot halvmånens sken
deras sköldar blänkte.

8. Ur sadlarna de stego
vid salens gavel,
gingo dädan in
och upp längs salen.
Ringar de på band
och bast sågo trädda,
sju hundra, dem husets
herre ägde.

9. De togo av dem,
de trädde på dem,
utom en,
som de icke påträdde.

10. Kom från jakten
väderögde skytten,
Volund, trött av
långa vägen,
gick att bruna
björnhonan steka;
snart flammade torra
furans ris,
vindtorr ved,
för Volunds-fot.

* Namnet 'Njarer' ej annorstädes känt.

Digitized by Google

11. På björnfäll
satt fursten för alvar[1]
att sina smycken räkna;
då saknade han ett.
Lycklig han trodde,
att Hlodvers dotter,
unga sköldmön,
återkommit.

12. Satt han så länge,
att han somnade,
och han vaknade
viljelös;
å hans händer lågo
länkar tunga,
å hans fötter voro
fjättrar spända.

Volund kvad:

13. »Vilka mäktiga män
ha mannen länkat
och i bast och band
bundit mig?»

Nidud kvad.

»Hur fick du, Volund,
furste för alvar,
vårt ädla guld
här i Ulvdalarna?»

Volund kvad:

14. »Guld fanns där icke
på Granes väg,[2]
fjärran är vårt land
från fjällen vid Rhen
Mera rikedom
minns jag vi ägde,
då vi, bröder,
hemma voro.»

15. Ute stod Niduds
nidsluga drottning,[3]
gick nu in
och upp genom salen,
stannade och med stilla
stämma sade:
»Glad är ej han,
som nu gångar ur skogen.»

Kung Nidud gav sin dotter Bodvild den guldring, som han tagit av bastet hos Volund, men själv bar han det svärd, som Volund ägde.

[1] Att Volund betecknas som furste för alvar (se anm. 5 sid. 11) torde endast betyda, att han tillhörde en annan ras (lapparne), som ansågs stå naturgudomligheterna alvarne nära. Han besatt samma konstfärdighet, som dvärgarne annars voro kända för. [2] *Grane* var Sigurd Fafnesbanes häst. Sigurd hade bemäktigat sig en skatt, som slutligen sänktes i Rhen. Meningen är helt visst denna: Det guld vi äga ha vi ej tagit från någon annan. Det guld, som här finnes, är blott en del av vad vår fader ägde. [3] Med str. 15 flyttas scenen till Niduds gård. Drottningen ser männen komma ur skogen med Volund, och hennes yttrande gäller denne.

Digitized by Google

Volund kvad:

16. »Blänker vid Niduds
bälte ett svärd,
som jag vässat har,
så väl jag mäktat,
som jag härdat har,
så hårt jag mäktat.

17. Fjärran från mig föres
min flammande klinga,
ej ser jag henne mer
till min smedja buren;
och Bodvild bär
bruden mins
ringar röda. —
Det rovet är urbota.»[1]

Drottningen kvad:

18. »Hans ögon glimma
likt glänsande ormens,
tänder han skär,
när han svärdet skymtar,
och han blänger på Bodvilds
blänkande ring.
Stäcken hans senors
styrka med kniven,
och sätten honom sedan
i Sävarstad!»

Så gjorde man. Hans senor skuros av i knävecken, och han sattes på en holme, som ligger där utanför stranden och heter Sävarstad. Där smidde han åt konungen allahanda dyrbarheter. Ingen man tordes komma till honom utom konungen.

19. Där satt han, sov aldrig,
slog med hammarn,
smidde snart
svek mot Nidud;
smögo två småbarn
att i smedjedörren titta,
Niduds söner,
på Sävarstad.

20. De kommo till kistan,
krävde nycklarna;
det onda[2] låg öppet,
när däri de sågo.
Smycken många
där mötte deras blick,
rödaste guld,
rika klenoder.

Volund kvad:

21. »Kommen allena,
kommen i morgon,
så skänker jag eder
skimrande guldet!
Till svenner i salen
sägen icke,
ej till man eller mö,
att mig I funnit!»

[1] *Urbota*, som ej kan försonas med böter. [2] *Dot onda*, nämligen guldet, som lockade dem.

Digitized by Google

21. Bittida broder
till broder ropte:
»Kom, låtom oss gå
att guldet skåda!» —
De kommo till kistan,
krävde nycklarna;
det onda låg öppet,
när däri de sågo.

23. Han högg ungbjörnarnas
huvud av,
deras kroppar vrok han
i vrån under bälgen,
men huvudskålarna
han från håret skilde,
slog dem med silver
och sände Nidud.

24. Ädelstenar
ur ögonhålen
sände han Niduds
sluga drottning;
och av de tvennes
tänder smed han
bröstsmycken,
som han Bodvild sände.

25. Bodvild rosade
runda smidet,
— — — — —
— — — — —
bar till Volund
brustna ringen:
»Törs till ingen det säga
utom till dig!»

Volund kvad:

26. »Bristan i guldet
skall jag bota så,
att det din fader
skall fagrare tyckas
och din moder
mycket bättre
och synas dig själv
sammalunda.»

27. Han bjöd henne mjöd,
en mästare i list,
och i sätet hon satt
och somnade in.

Volund kvad:

»Nu har jag hämnd fått
för mina hårda sorger
på alla utom en,
den ondskefullaste.»

28. »Väl mig», kvad Volund,
»jag står på foten,
som Niduds svenner
med svek förlamat.»[2]

29. Leende Volund
i luften hov sig,

[1] I Didrikssagan förklaras orsaken till att Volund ej dödade Jorsson första gången, de kommo, sålunda: De skulle ej komma, förr än ny snö fallit, och de skulle då gå baklänges, så att spåren voro vända från smedjan varigenom kunde bevisas, att de gått sin väg från Volund. [2] Härmed åsyftas, att Volund emellertid gjort sig en fjäderhamn, så att han kunde flyga. Detta har troligen omtalats i en bortfallen strof.

Digitized by Google

gråtande Bodvild
gångade från ön,
fruktande sin älskares
och sin faders vrede.

30. Ute stod Niduds
niding till hustru,
när på salstaket Volund
till vila sig satte.
Då gick hon in
och upp genom salen:
»Vak upp, Nidud,
Njarernas drotten!»

Nidud kvad:

31. »Alltid jag vakar
utan glädje;
minst sover jag, sedan
mina söner dogo.
Kallt är mitt huvud,
kalla dina råd,
nu jag vill
med Volund tala.» —

32. »Yppa mig, Volund,
alvars förste,
vad öde drabbat
mina dråpliga söner!»

Volund kvad:

33. »Först skall du mig alla
eder svärja,
vid skeppets bord
och sköldens rand,
vid hästens bog
och vid huggande svärd:

34. Att ej kval du vållar
Volunds kvinna
eller bruden min
till bane varder,
fast du, konung, känner
den kvinna jag ägde
och jag har här
i hallen barn.

35. Gå bort till den smedja
åt mig du byggt,
och bälgen skall du finna
med blod stänkt!
Jag högg dina söners
huvud av,
deras kroppar vrok jag
i vrån under bälgen.

36. Huvudskålarna
jag från håret skilde,
slog dem med silver,
sände Nidud;
ädelstenar
ur ögonhålen
sände jag Niduds
sluga drottning.

Digitized by Google

37. Av de tvennes
tänder smed jag
bröstsmycken,
som jag Bodvild sände;
nu Bodvild bär
ett barn under hjärtat,
enda dottern
av eder båda.»

Nidud kvad:

38. »Bittrare bud
du mig ej bära kunde;
värre jag ej vill
dig, Volund, önska.
Ej finns man så hög,
att han dig av hästen kastar,
och så rask ingen,
att han dig råkar med pil,
när du svingar dig fram
vid svävande sky.»

39. Leende Volund
i luften hov sig,
och kvar satt
i sorg Nidud.

Nidud kvad:

»Takkrad, min bäste
träl, statt upp!
Bed Bodvild,
bländande mön,
att fagert klädd
till sin fader komma!» —

40. »Är det sant, Bodvild,
vad man sagt till mig,
att Volund och du varit
samman å holmen?»

Bodvild kvad:

41. »Sant är det, Nidud,
vad man sagt till dig,
att Volund och jag varit
samman å holmen
en olycksstund,
som aldrig bort komma.
Ej kraft jag hade
att honom kuva,
ej makt jag hade
att honom motstå.»

Digitized by Google

SIGURD FAFNESBANE.

(Sagan om Volsungar och Gjukungar i kort sammanfattning.)

De tre gudarne Oden, Höner och Loke voro en dag ute på jakt. Då fingo de se en utter sitta på åstranden och äta en fisk. Loke tog en sten och slog ihjäl uttern, varefter de flådde den och medtogo skinnet. Sedan erforo de, att den ihjälslagna uttern var en konungason, och gudarne blevo av fadern ålagda att som böter för dråpet hölja utterskinnet med guld.

Loke begav sig då till dvärgen Andvare, som var i besittning av en stor skatt, samt tvang denne att för priset av sitt liv utlämna skatten. Andvare nödgades göra detta; han sökte i det längsta behålla en ring — Andvaranaut — men också denna tvang honom Loke att lämna. Då uttalade Andvare en förbannelse över envar, som bleve ägare av hans skatt.

Gudarne uppsökte därpå ånyo konungen samt fyllde och höljde utterskinnet med guld. När detta var gjort, pekade han på ett läpphår, som stack fram. Då framtog Oden Andvaranaut, som han sökt dölja, och betäckte håret med ringen, under det att Loke upprepade Andvares förbannelse.

Konungens tvenne kvarlevande söner, *Fafne* och *Regen*, bådo nu sin fader om del i skatten, men denne vägrade. Då dräpte honom Fafne och bemäktigade sig skatten. Regen krävde nu av brodern sin andel, men Fafne svarade i sin tur nej samt lade sig i en ettersprutande drakes hamn att ruva över skatten på Gnitaheden. Regen begav sig till en konung *Hjalprek* och trädde i hans tjänst som smed, men i sitt sinne grubblade han på hämnd mot brodern.

Digitized by Google

Volsung hette en frejdad konung, som ledde sina anor från Oden. Då han firade sin dotters bröllop, kom en gammal enögd man (Oden) och stötte ett svärd in i en trädstam samt sade, att endast den, som kunde draga ut det svärdet, skulle bliva ägare av detsamma. Den ene efter den andre av kämparne försökte då detta, men ingen lyckades utom Volsungs egen son Sigmund. Denne blev med tiden en mycket frejdad konung.

På sin ålderdom kom han en gång i en strid och var nära att segra, då återigen en gammal enögd man uppträdde och korsade sin klinga med Sigmunds, vilken därvid brast. Döende lämnade då denne bitarna av sitt brustna svärd åt sin maka Hjordis. Denna tager nu sin tillflykt till den ovannämnde konung Hjalprek, där hennes son Sigurd växer upp. Och här blir nu Regen Sigurds lärare och undervisar honom i en mängd idrotter, allt i tanke på att en gång kunna förmå Sigurd att dräpa Fafne, så att Regen må få äga Andvares skatt. När Sigurd vuxit upp, ber han en dag konung Hjalprek om en häst och får av denne tillåtelse att själv utvälja en ur Hjalpreks hästhjord. Då han i det syftet är på väg till skogen, möter han en gammal enögd man, som visar honom på en ung grå häst, på vars rygg ännu ingen suttit. Den hästen hette *Grane* och var den yppersta av alla hästar.

Regen anser nu, att tiden är inne att egga Sigurd till dråpet på Fafne. Men Sigurd svarar, att därtill behöver han ett gott svärd. Den skicklige Regen smider då ett sådant. Sigurd prövar det genom att söka klyva Regens smedjestäd. Detta håller, men svärdet brister. Då smider Regen ett nytt svärd, men det går på samma sätt. Då uppsöker Sigurd sin moder och får av henne bitarna av det svärd den döende Sigmund lämnat henne och som den gamle enögde mannen en gång stötte in i trädstammen hos konung Volsung. Regen hopsmider därpå dessa bitar, och Sigurd prövar detta nya svärd på samma sätt som de förra. Men nu håller svärdet, och städet brister. Därefter kastar Sigurd

Digitized by Google

i den förbiflytande floden en ulltott, och då även denna klyves, anser han sig äntligen ha fått ett gott svärd. Det svärdet hette *Gram* och var det yppersta av alla svärd.

Efter att hava prövat sina krafter i krigiska rön och utfört stora bragder villfar Sigurd omsider Regens önskan, och de rida hän till Gnitaheden, varest Sigurd dräper Fafne, vilken innan han dör upprepar Andvares och Lokes förbannelse. På Regens begäran steker Sigurd därpå Fafnes hjärta och tager efter en stund med fingret på det för att känna efter, om det är fullstekt. Då bränner han sig och sticker fingret i munnen. Men som Fafnes hjärtblod kommit på hans tunga, förstår han fåglalåt och begriper således, vad nötväckorna kvittra till honom uppe i trädet. De råda honom att dräpa även Regen, som nu ligger i ljungen och ämnar lömskt döda honom för att ensam få äga Fafnes skatt. Sigurd följer nötväckornas råd och hugger huvudet av Regen, varefter han begiver sig till Fafnes boning och lastar där på Granes rygg det olycksbringande guldet, själv i och med detsamma belastad med Andvares, Lokes och Fafnes förbannelser.

Sigurd rider därpå hän till Hindarfjäll, där en av Oden i trollsömn försänkt valkyrja sover i en av en ständigt flammande eld omgiven sal. Hon har nämligen i en strid korat andra hjältar, än dem Oden önskat, och därför på detta sätt straffats. Sigurd rider nu genom den trolska lågan, uppväcker sköldmön, som är konung Budles dotter *Brynhild*, trolovar sig med henne samt giver henne, innan de skiljas, såsom underpant på sin trohet ringen Andvaranaut.

En tid därefter anländer Sigurd till den burgundiske konungen *Gjuke*, huvudmannen för Niflunga- eller Gjukungaätten. Dennes trollkunniga drottning *Grimhild* räcker honom en glömskans dryck, så att han förgäter Brynhild och den trohetsed han svurit henne samt i stället fattar kärlek till konungaparets fagra dotter *Gudrun*. Med Gjukes och Grimhilds söner *Gunnar* och *Hogne* ingår Sigurd ett med dyra eder bekräftat vänskapsförbund — men däremot *icke* med

Digitized by Google

Grimhilds (ej Gjukes) son Guttorm — samt äktar Gudrun och får med henne sonen Sigmund.

Gunnar eftersträvar emellertid på Grimhilds inrådan den stolta Brynhilds hand. Sedan Gjukungarne erhållit hennes faders, konung Budles, jaord, rida de i sällskap med Sigurd till hennes av den förtrollade elden omgivna sal. Endast åt den hjälte, som kunde rida genom denna eld, ville hon skänka sin hand. Gunnar försökte då först spränga igenom densamma, men hans häst viker tillbaka för lågorna. Då växla han och Sigurd gestalt, och på Granes rygg med svärdet Gram i handen rider Sigurd genom den trolska lågan. I flera nätter vilar han därpå hos Brynhild men låter sitt svärd ligga draget mellan sig och henne. Brynhild, som sålunda tror, att det är Gunnar, som ridit genom elden, måste nu samtycka att bliva dennes brud. Sigurd och hon byta ringar, varvid han emottager av henne Andvaranaut och giver henne en annan ring. Därpå återfå de båda männen sin egen gestalt, och Sigurd rider hem till sin maka och skänker henne Andvaranaut.

Snart därpå står Gunnars och Brynhilds bröllop, och Sigurd återfår då sitt minne, men som det höves en hjälte, gömmer han stolt och tyst sitt kval i sitt bröst.

En tid därefter komma Gudrun och Brynhild i tvist om vem av dem vore gift med den ypperste hjälten, och då Brynhild säger, att det är hon, emedan Gunnar, ej Sigurd, red genom den trolska elden, yppar Gudrun för henne det mot henne begångna sveket, och då hon igenkänner Andvares ring på Gudruns finger, förstår hon, att Gudrun talat sanning. Men då så är, kan varken hon eller Sigurd längre få leva. Brynhild försöker därför övertala Gunnar att dräpa Sigurd, men bunden av sin vänskapsed till Sigurd nekar denne länge. Slutligen samtycker Gunnar. Gjukes söner fälla därefter Sigurd, enligt en äldre framställning ute i skogen söder om Rhen, enligt en yngre i hans säng, och de begagna sig härvid av sin halvbroder Guttorm såsom verktyg, emedan denne ej var bunden av någon ed till Sigurd

Digitized by Google

På Brynhilds anstiftan dräpes ock Sigurds och Gudruns unge son Sigmund, på det att ingen hämnare av Sigurds död må uppväxa. Gudrun smälter nu i tårar vid åsynen av sin makes lik, men den stolta, olyckliga Brynhild har inga tårar Hon brister blott ut i ett förtvivlat skratt, så att Gjukungaborgen darrar, och sedan hon därpå klätt sig i brynja, genomborrar hon sig med sitt svärd för att få följa sin älskade hjälte till Valhall.

Gudrun begiver sig därpå till Danmark och vistas där en tid. Då Grimhild omsider sport, var hennes dotter är, uppsöker hon henne, räcker henne en glömskans dryck, varigenom Gudrun förgäter, vad brott hennes bröder begått mot Sigurd, och samtycker att äkta Brynhilds broder, den mäktige konung *Atle*. I sitt olyckliga äktenskap med honom får hon tvenne söner, *Erp* och *Eitel*.

Gunnar och Hogne äga nu Fafnes olycksbringande skatt, men Atle fikar efter densamma och bjuder därför sina svågrar till sig. Gudrun, som vet, att det bor svek under Atles vänliga inbjudan, söker varna sina bröder, men de akta ej därpå utan begiva sig med endast ett ringa följe till Atles borg. De varda då efter ett lysande motstånd övermannade och fängslade. Atle har flera skäl att vara fientligt stämd mot sina svågrar. Brynhilds död har djupt harmat honom, och Gunnar, som fattat kärlek till Atles och Brynhilds syster *Oddrun* och som av henne älskas tillbaka, har mot Atles vilja lönnligen sammanträffat med henne. Men det är dock begäret att äga Fafnes skatt, som framför allt behärskar Atle.

Då denne nu har Gjukungarne i sitt våld, vill han tvinga dem att omtala, varest de gömt det olycksbringande guldet. Då detta ej lyckas, befaller han, att hjärtat skall skäras ur bröstet på Hogne samt att Gunnar skall kastas i en ormgrop att där omkomma. Så sker även. Med döden för ögonen yppar då Gunnar, att han före avfärden till Atles borg kastat guldet i Rhens skummande böljor. Ännu alltjämt ila dess snabba vågor över Andvares förbannade skatt, men efter

Digitized by Google

Gunnars död finnes det ingen, som känner stället, där han sänkte guldet i floden.

Atle tillreder nu ett storartat gravöl samt bjuder Gudrun böter, men hon vill ej taga några. Hon behöver det ej heller, ty hon har redan hämnats. Hon har nämligen dräpt sina och Atles unga söner samt givit sin make deras hjärtan, kokta i honung, att äta och deras blod att dricka. Gunnars och Hognes död är likväl ej fullt hämnad, förrän hon även dräpt Atle. Hon mördar ock honom, sedan han druckit sig rusig, varefter hon tänder eld på Budlungaborgen, så att alla hans kämpar, som varit honom behjälpliga vid mordet på Gjukungarne, brinna inne. Men då har hon också fullgjort sin plikt, varefter hon störtar sig i havets djup.

Digitized by Google

SKALDEKVÄDEN.

I.

Ur BJARKAMAL DET GAMLA.

Enligt den isländska sagan var det med detta kväde, som den danske konungen Rolf Krake väcktes av sin ypperste kämpe Bodvar Bjarke, då Rolf en gång anfölls av sina fiender. Snorre Sturlason berättar i Heimskringla, att Tormod Kolbrunarskald kvad det för Olov den heliges vaknande här före slaget vid Stiklastad. Vad som utom de här meddelade stroferna är bevarat av kvädet utgöres av några oklara anspelningar på Rolf Krakes historia samt en del omskrivningar (kenningar) för guldet, vars frikostige utdelare Rolf var.

1. Dagen är upprunnen,
hanens vingar susa.
Tid är för vikingar
verket att börja.
Vake och vake
vännerna alltid,
alla de yppersta
Adils'[1] svenner.

2. Har, den hårdhänte,
Rolf, den skjutande,
ättgode män,
som aldrig flykta,
ej till vin jag väcker
eller viskning med kvinnor,
hellre väcker jag till hårda
Hilders[2] lekar.

[1] *Adils*, en uppsalakonung, här i betydelsen furste i allmänhet. [2] *Hildr* (Hild, nuförtiden vanligen under formen Hildur) stridsgudinna: 'Hilders lekar' = striderna.

Digitized by Google

II.

Ur YNGLINGATAL

av TJODOLF FRÅN HVIN.

Denna i fornyrdeslag diktade sång är ett s. k. genealogiskt kväde, d. v. s. uppräknar en mängd förmenta förfäder till den norske konungen Rognvald, som regerade över Vestfold (landet väster om Kristianiafjorden). Dessa förfäder ansågos vara de forna uppsalakonungarne av Ynglingaätten, vilka ledde sina anor tillbaka till guden Frey. För var och en av dem angives hans dödssätt och begravning. Kvädet tillskrives, ehuru ej med full visshet, Tjodolf från Hvin (trakt på Norges sydkust), som levde omkring 900 e. Kr.*

1. I Frodes gård
fullbordan nått
fälld spådom
om *Fjolners* död,
och så var bestämt,
att siklingen skulle
av oxspjutets våg,
den vindlösa, dödas.

2. Durnes släkts
dörrvårdare,
ljusskygg, svek
Svegder kung,
då efter dvärgen
drottnen lopp,
stor i hug,
i stenen in.

3. Och Sokkmimers
sal, som skimrar
av jättar befolkad,
jofurn slök.

---

* Såväl detta som följande skaldekväden äro översatta av *A. Åkerblom* (Nordiska fornkväden, Lund 1899).

Förklaringar. Strof 1. Snorre Sturlason, som anför Ynglingatal i Heimskringla, berättar, att Yngve Freys son Fjolner vid ett besök hos konung Frode på Själland drunknade i ett ofantligt mjödkar. (Även i de följande strofernas förklaringar är det Snorres berättelse, som anföres.) *Siklingen* = fursten. *Oxspjutet* = hornet, här dryckeshornet, vars 'våg' är 'mjödet'.

Str. 2—3. Svegder, Fjolners son, kom en kväll till en sten så stor som ett hus. Under denna sten satt en dvärg, som ropade på Svegder och bad honom gå in, om han ville finna Oden. Svegder sprang in i stenen, som genast slöt sig, så att Svegder aldrig kom tillbaka. *Durnes släkt* = dvärgarne. *Sokkmimer* var en jätte; jättens sal = berget. *Jofur* = furste.

Digitized by Google

4. Men trolldomsmön
mäktade föra
Vanlande hän
till Viles broder,
ty det var bestämt,
att dräparn av män
av häxad kramp
kväljas skulle.

5. På skutans bädd
brann halsbandets
givare, kvävd
av krampens mara.

6. Vattnets släkting
slukat har
Visburs kungs
viljas borg,
då arvkrävaren
eggat mot fadern
skogens smyckens
svedande tjuv.

7. Och glödens hund
gnyende bet
den väldigt härskande
i härdens skepp.

8. Så har hänt:
Svärdsbärarne
marken dränkte
med drottnens blod,
och männen buro
blodiga vapen
från *Domalder* hän,
där död han låg.

9. Då så måste ske,
att svear dödade,
årsväxtgiriga,
jutars fiende.

— — —

16. Som under jag räknar,
om *Agnes* här
burit med jämnmod

Str. 4—5. Vanlande, Svegders son, övergav den maka han vunnit i Finland. Denna sände då till Svegder en trollkvinna, som genom sin trolldomskonst framkallade en mara, som kvävde konungen under sömnen. Svearne lade hans lik på ett skepp och brände det (eller, enligt Snorre, brände det vid Skuta-ån). *Viles broder* = Oden; *dräparn av män* = Svegder; *halsbandets givare* = Svegder.

Str. 6—7. Visbur, Vanlandes son, innebrändes av sönerna, då han vägrade utlämna åt dem ett smycke, som han givit i morgongåva åt deras moder, vilken han övergivit. *Vattnets släkting* = elden (havsjätten Ägir hade en broder Loge = lågan); *viljans borg* = kroppen *(Visburs kungs viljas borg* sål. = Visbur); *skogens smyckens tjuv* = elden; *härdens skepp* = huset.

Str. 8—9. Domalder, Visburs son, dödades av svearne vid en offerfest i Uppsala för att därmed blidka gudarne och avvända en svår och långvarig missväxt. *Jutarnes fiende* = Domalder.

Digitized by Google

hans bröllop med Skjalv,
då Loges syster
i luften hov
med gyllene smidet
givmild kung.

17. Som — så måste ske —
med smycket tamde
Signys mans
svala häst.

18. *Alrek* föll,
där *Erik*, dräpt
av broderns vapen,
sin bane fann;
med sina hästars
huvudtjättrar
Dags fränder
dråpo varandra.

19. Att Freys avkomma
fört som vapen
hästars redskap
hördes ej förr.

— — —

24. Ålderssot
Aun fällde
uti Uppsala
en gång fordom;
och så måste ske,
att seglivad gram
åter fick njuta
näring för dibarn.

25. Tjurens svärds
smalare del
vände därför
drottnen åt sig,
när han, sina ättlingars
undanröjare,
ur ok-rens-klingans
udd sög liggande.

Str. 16—17. Agne, Dags son, härjade i Finland, dödade finnarnes höfding Froste och tog med sig hans dotter Skjalv och sonen Loge. På Skjalvs begäran gjorde Agne ett stort gravöl efter hennes fader. Agne blev drucken och lade sig att sova med det smycke om halsen, som Visbur fordom ägt. Agnes tält stod under ett högt träd i skogen. Skjalv tog ett rep och fäste vid halsbandet, varefter hennes män kastade repet om en trädgren och hissade upp konungen, så att han avled genom hängning. *Signys mans svala häst* = galgen. Signys man var Hagbard, som blev hängd i galge.

Str. 18—19. Alrek och Erik, Agnes söner, slogo under en ritt ihjäl varandra med sina hästars betsel.

Str. 24—26. Aun (Ane) den gamle offrade åt Oden nio söner och fick för varje son leva ytterligare tio år. Då Aun ville offra sin tionde son, hindrades detta av svearne, varpå han avled. Han var på slutet så svag, att han ständigt låg och sög mjölk ur ett horn som ett dibarn. *Gram* = furste. *Tjurens svärd* = hornet; *okrenen* = oxen, *ok-rens-klingan* = hornet; *oxens glaven* = hornet.

Digitized by Google

26. Ej orkade gråe
österkungen
ens att lyfta
oxens glaven.

— — —

37. Under himlens fjäll
höge *Anund*
av Jonakers söners
sorg blev bunden,
och skogens snårs
skada drabbade,
omild nog,
esternas fiende.

38. Och den, som höjde
Hognes storm,
av jordens knotor
fick gömmande hölje.

39. Å Räninge gård
rökframjagarn
trampade *Ingjald*,
som än ägde liv,
då husens ödare
med eldens fötter
glödande klev
genom gudafödd kung.

40. Och detta öde
för allt folk
i svears land
sällsport tycktes,
att hilmen själv
skövla ville,
i käckhet ypperst,
sitt eget liv.

41. Och Olovs lik
av lystne skogsödarn,
av alens varg,
vid viken slöks,
och Fornjots son,
sluksam, glödhet,

Str. 37—38. Braut-Onund (Bröt-Anund), son till Yngvar, härjade i Estland. Han röjde skog och bröt väg, varav han fick sitt namn. Han omkom genom ett bergskred. *Jonakers söners sorg* = stenarna; sagokonungen Jonakers söner blevo i en strid dödade med stenar. *Skogssnårets skada* = fjällskredet; *esternas fiende* = Anund; *Hognes storm* = striden (Hogne, en furste av Gjukungarnes ätt; se sid. 37—40); *jordens knotor* = stenarna.

Str. 39—40. Ingjald Illråde, Onunds son, innebrände sig själv på Räninge gård (på Tosterön i Mälaren), då han fick höra, att Ivar Vidfamne var i antågande för att anfalla honom. Ingjald var den siste uppsalakonungen av Ynglingaätten. *Rökframjagaren, husens ödare* = elden; *hilmen* = fursten.

Str. 41—42. Ingjalds son Olov drog väster ut till Värmland och röjde där land, varför han fick tillnamnet 'Trätälja'. Han innebrändes av sitt folk som offer till gudarne med anledning av inträffad missväxt. Hans son, Halvdan Vitben, blev konung över delar av östra Norge, som Ingjalds folk erövrat, och från honom härstammade konungarne i Vestfold. *Alens varg* = elden; *vid viken*, näml. vid Vänern (enl. Snorre); *Fornjot* = en jätte; *Fornjots son* var Loge = lågan.

Digitized by Google

av svears drotten
hans dräkt löste.

42. Så ätteläggen
av ädel släkt
från Uppsala for
fordom hän.
— — —

53. Det är det bästa
binamn av alla,
som konung burit
under blåa himlen,
när Rognvald, styrarn
av stridens farkost,
'hög som fjällen'
hälsad vart.

III.

Ur GLYMDRAPA

av TORBJÖRN HORNKLOVE.

Glymdrapa ('Klangdrapa') är skriven till förhärligande av Harald Hårfagre. Str. 2 och 3 skildra Haralds erövringståg landvägen över Dovre till Trondalagen. Str. 4 beskriver sjöstriden vid Solskel, som gjorde honom till herre över Nordmöre och Romsdal. I str. 6 och 7 omtalas det tåg konungen företog till Göta älv för att med sitt rike förena de av Erik Väderhatt besatta Ranrike och Älvasysla (= Bohuslän). Västgötarne hade med pålar avspärrat älven för att hindra Harald från att segla upp i densamma; därför förtöjdes skeppen vid pålverket, under det att krigsfolket härjade långt uppåt landet på båda sidor om älven.

1. Blott yngling lät karlakungen
knarrars stammar darra
på stänkmarks stigar blanka,
till strids drog i gynnsam tidpunkt.

2. Drottnen, som brådvred bryter
brakande sköldars skakare,
till fejd å heden höjde
härdån i bullret av svärden,
innan Odens-stormvädrets

Str. 53. Den Rognvald, till vars ära kvädet skrevs, bar tillnamnet 'heidum-hár'.

Str. 1. *Knarr* = fartyg; *stänkmarks stigar* = böljorna.

Str. 2. Meningen såväl i denna som i följande strof är i korthet, att Harald hade strider till lands, innan han utkämpade drabbningar till sjöss. *Brådvred* = hastig till vrede; *sköldars skakare* = kämparne. *Odens stormväder* = striden; *stridens ökare* = hjälten (Harald); *havsskidor* = skepp; *havshästar* = skepp.

Digitized by Google

ökare härlig sökte
—å havsskidor hala han ilar—
att havshästars kamplust få fresta.

3. Stridsskarors stormars Oden,
som stigmän till döden viger,
lät vägar, där vargar stiga,
väldigt ljuda av skrälldån,
förrn dämparn av dråpgirig kampgrens
dödssång på svärdens vångar
på vattnets vidder lät sätta
vida skimrande stridsskepp.

4. Av blåst, som brusar och fräser,
bordhästen drevs från norden
med sköldars herre till Hilds lek
att hövdingar tvenne pröva.
De ordkloke ivrigt med svärden
ordlöst svarte och sporde,
när dånande dråpslag veno.
Sent dövande sköldtal sövdes.
— — —

6. I striden starkhugad, födarn
av stridsmåsen vinner vida
med bragdkraft båd' män och bygder,
där böljor sydstränder skölja.
Hilmen, i hotfull hjälmhatt höljd, lät kring pålarna böljans
sköldhjorts landtåg lindas.
Så landar den ädle vid stranden.

7. Dån av yxor dundrar,
dödssång spjuten föda,
mörkglans-svärden märka
män med bett, som kännas.
Flykteggad järnskurs jaktsång
ljuder kring stridsmäns skrudar.
De väpnade västgötars dråpman
vann sig segrar i lansgny.
— — —

9. Ingen annan bland kungar
så ädel och givmild skall träda
som Harald in under härlig
högstol för strålande solen.

Str. 3. *Stridsskarors stormars Oden* = hjälten (Harald); *vägar, där vargar stiga* (ordagrant: vargarnas skaras stig) = heden; *kampgren* = svärd; *dämparen* (ordagrant 'mötaren') *av dess dödssång* = fursten (Harald).

Str. 4. De här omtalade två hövdingarne, som besegrades, voro konungarne Huntjov i Möre och Nokkve i Romsdalen. Harald kom mot dem norr ifrån. *Hilds lek* = striden; *de ordkloke* = furstarne.

Str. 6. *Stridsmåsen* = korpen; *födarn av stridsmåsen* = hjälten (Harald); *hilmen* = fursten; *böljans sköldhjort* = skeppet.

Str. 7. *Järnskuren* = striden.

Str. 9. *Solens högstol* = himmeln.

Digitized by Google

IV.

UR EIRIKSMAL.

av Torbjörn Hornklove.

Kvädet skildrar konung Erik Blodyx' (omkr. 930) mottagande i Valhall. Str. 8 syftar på att fem norska sjökonungar stupade i den strid, där Erik föll. Vad som här återgives är allt, som bevarats av dikten.

Oden:

1. Vad är det för drömmar?
I drömmen jag uppsteg
att röja i Valhall
för vapenfälld skara,[1]
enhärjar väckte,
upp bjöd dem stiga
att brädda bägare,
bänkar att reda,
bjöd valmör att islå,
som väntades en furste;
endast bragdstore
vi bida med glädje,
med muntra hjärtan
ur människors världar.

2. Vad bullrar, Brage?
Ett brus som av tusen,
som av mångstor mängd!

Brage:

Väggarnas vapen slamra,[2]
som på väg vore Balder
åter till Odens salar.

Oden:

3. Ej vansinnigt tala,
du vise Brage,
du, som väl allting vet;
det dånar för Erik,
som in skall komma,
den ädle, i Odens salar.

4. Sigmund och Sinfjotle,[3]
resen er snarligt
och gån med glädje mot gramen!
In honom bjud,

[1]Ordagrant: Jag tyckte i drömmen, att jag steg upp före dagen för att göra Valhall i ordning för en dräpt skara. [2]På väggarna bakom bänkplatserna voro vapen upphängda. [3]*Sigmund* var Sigurd Fafnesbanes fader, *Sinfjotle* hans halvbroder.

Digitized by Google

om Erik det är,
mig är kunnigt, att han kommer.

Oden:

Emedan ovisst
allt vi veta;
över gudars mark ser den grå
Ulven.*

Sigmund:

5. Vi bidar du Erik
mera än andra?

Oden:

Ty i många riken
han rödfärgat svärdet
och blodig klinga burit.

Sigmund:

6. Vi gav du då döden
åt så dråplig hjälte?

Sigmund:

7. Hell dig nu, Erik!
Var här välkommen,
tag säte i salen!
Blott ett vill jag fråga:
vad följa dig
för drottnar ur dråpbullret?

Erik:

8. Fem kungar nalkas här,
deras namn skall jag säga;
jag är själv den sjätte.

* Fenresulven. Meningen är: Det stundar till ragnarök, och därför behövas tappra kämpar på gudarnes sida.

Digitized by Google

UR SNORRES EDDA.

(Den prosaiska Eddan.)

Efterföljande stycken ur Snorres Edda förekomma i den del av densamma, som kallas 'Gylvaginning'. Där berättas, att en konung Gylve i Sverige begav sig till Valhall och inlät sig i samtal med Oden, som på hans frågor förtäljer gudarnes öden. Gylvaginning utgör sålunda en sammanfattande framställning av den nordiska gudaläran, sådan Snorre uppfattade densamma.

I.

TORS FÄRD TILL UTGÅRDALOKE.

Början av denna berättelse är, att Åku-Tor[1] körde med bockar och vagn och med honom den gud, som heter Loke. Om kvällen kommo de till en bonde och fingo där nattläger. Tor tog sina bockar, slaktade dem, lät flå dem och lägga dem i en kittel. Då de voro kokta, satte Tor och hans stallbroder sig att äta kvällsvard. Tor bjöd bonden deltaga i måltiden tillika med hans hustru och två barn. Sonen hette Tjalve och dottern Roskva. Tor lade bockskinnen vid sidan av eldstaden och sade, att bonden och hans folk skulle kasta benen på skinnen. Tjalve hade lårläggen av den ena bocken och slog sönder benet med sin kniv för att komma åt märgen. Tor blev där över natten. Och i ottan före dagningen steg han upp och klädde sig, tog hammaren Mjolner, lyfte den i vädret och vigde[2] därmed bockskinnen. Bockarna stodo då upp; men en var halt på det ena bakbenet. Då Tor såg det, sade han, att bonden eller hans folk måste hava farit oförsiktigt fram med

[1] *Åku-Tor*, 'Åk-Tor', namn på Tor, emedan han åkte i en med bockar förspänd vagn. [2] *Viga* här i betydelsen 'medelst övernaturliga krafter utöva inverkan på'.

Digitized by Google

benen; han kände efter och fann, att den ena läggen var bruten. Utan att därom mycket behöver sägas, är det lätt att förstå, huru förskräckt bonden blev, när han såg, att Tor rynkade ögonbrynen. Och fast han såg blott litet av Tors ögon, så trodde han, att han skulle sjunka till jorden endast därav. Tor knöt händerna så hårt om hammarskaftet, att knogarna vitnade. Bonden och hans husfolk gjorde, som man kunde vänta; de skreko och bådo om tillgift och bjödo i ersättning allt vad de ägde. Då Tor såg deras rädsla, försvann hans vrede. Han lugnade sig och tog som ersättning av bonden hans barn, Tjalve och Roskva, som då blevo hans lydiga tjänare och sedan följde honom beständigt.

Han kvarlämnade sina bockar på stället och begav sig vidare på resan öster ut till Jotunheim och ända till havet. Och därpå for han över det djupa havet och kom över och gick i land tillika med Loke, Tjalve och Roskva. Då de hade gått en kort stund, kommo de till en stor skog, där de blevo gående hela den dagen till mörkrets inbrott. Tjalve var en särdeles rask fotgängare och bar Tors matsäck. Men något härbärge var det ej lätt att få. Då det nu blev mörkt, sökte de sig ett nattläger och funno en stuga, som var mycket rymlig. Vid ändan var en ingång, jämbred med själva stugan. Där togo de sig nattkvarter. Vid midnattstid blev det en stark jordbävning, så att jorden skakade under dem och huset skalv. Då steg Tor upp och ropade på sina följeslagare. De letade sig fram och funno till höger i stugan en utbyggnad, i vilken de gingo in. Tor satte sig i dörren och de andra längre in och voro mycket rädda. Tor hade sin hammare i handen för att därmed försvara sig. De hörde mycket buller och gny. Då det började att dagas, gick Tor ut och fick se en man, som låg ej långt därifrån i skogen och var mycket stor. Han sov och snarkade förskräckligt. Då begrep Tor, vad det var för ett larm de hört om natten. Han spände om sig styrkebältet, varvid hans gudakraft ökades. I detsamma vaknade mannen och steg strax upp. Man berättar, att Tor då för en gångs skull blev så förbluffad, att han ej kom sig för med att slå

Digitized by Google

honom med hammaren men frågade honom efter hans namn. Han kallade sig Skrymer. »Icke behöver jag», sade denne, »fråga dig om ditt namn, ty jag vet, att du är Asa-Tor, men var har du gjort av min handske?» Han sträckte sig då ned och tog upp handsken. Tor blev då varse, att denna var den stuga, vari han hade tillbringat natten, och att utbyggnaden var handskens tumfinger. Skrymer frågade, om Tor ville göra sällskap. Tor sade ja. Skrymer tog då och löste upp sin matsäck och beredde sig att äta frukost, och detsamma gjorde Tor och hans sällskap. Skrymer erbjöd dem att slå sitt matförråd tillsammans med hans, vartill Tor var villig. Jätten band då all matsäcken i en påse, tog den på ryggen och gick förut hela dagen och mycket fort.

Sent om kvällen sökte han nattläger åt dem under en stor ek. Då sade Skrymer till Tor, att han ville lägga sig att sova; de kunde taga matsäcken och hålla kvällsvard. Därpå somnade Skrymer och snarkade hårt. Men Tor tog påsen och skulle lösa upp den. Och då är att berätta den otroliga händelsen, att han icke kunde få upp en enda knut, ej heller ville någon av bandets ändar giva efter, så att den blev lösare än förut. Då han ser, att det på intet sätt ville lyckas, blir han vred, griper hammaren Mjolner med båda händerna, stiger fram till det ställe, där Skrymer låg, och slår den i huvudet på honom. Skrymer vaknar och frågar, om ett löv föll ned på hans huvud och om de nu hade fått mat och voro sängfärdiga. Tor svarade, att de nu skulle gå och lägga sig. De gingo därpå bort under en annan ek, och sanningen att säga var det ingen lugn sömn de hade. Vid midnattstid hörde Tor, att Skrymer snarkade så hårt, att det dånade i skogen. Han steg då upp, gick till honom, svängde hammaren hastigt och kraftigt och slog den mitt i hjässan på Skrymer, så att Tor kunde märka, att spetsen av hammaren gick djupt in i huvudet. I detsamma vaknade Skrymer och frågade: »Vad står på? Jag tror, att ett ollon föll i huvudet på mig? Men hur är det fatt med dig, Tor?» Tor steg hastigt tillbaka och svarade, att han nyss vaknat samt att det nu var midnatt och således tid att sova än en

Digitized by Google

stund. Då beslöt Tor, att om han kunde komma åt att giva honom ett tredje slag, skulle han aldrig mera se dagens ljus. Han låg nu och väntade på att Skrymer skulle somna riktigt. Och kort innan det blev dag, hör han, att Skrymer måste hava somnat. Han stiger då upp och går till honom, svänger hammaren med all sin kraft och slår honom i tinningen så, att hammaren sjönk ned ända till skaftet. Skrymer reste sig upp, strök sig om kinden och sade: »Månne några fåglar sitta i trädet över mig? Det förekom mig, när jag vaknade, som om något skräp föll av grenarna ned på mitt huvud. Är du vaken, Tor? Det är nu tid att stiga upp och kläda sig. Nu är det ej lång väg fram till den borg, som heter Utgård. Jag har hört er viska till varandra, att jag ej vore liten till växten; men då skolen I få se större män, när I kommen till Utgård. Nu skall jag giva eder ett gott råd. Varen icke stortaliga, ty sådana småpojkars skryt skall Utgårda-Lokes hovfolk icke fördraga. Men i annat fall, vänden hellre om, och detta, menar jag, är bäst för eder att göra. Men viljen I fortsätta resan, så hållen åt öster, jag har min väg norr ut, till de fjäll, som I sen där.» Skrymer tog därefter matsäcken på ryggen och gick från dem åt ett annat håll in i skogen.

Tor gick nu vägen fram tillika med sitt ressällskap; de fortforo att gå intill middagen. Då sågo de framför sig på en slätt en borg, så hög, att de fingo böja huvudet bakåt, innan de kunde se upp över den. De gingo fram till borgen, och framför borgporten var en grind, som var tillstängd. Tor gick fram till grinden men förmådde icke öppna den. Då de ej på annat sätt kunde komma in, kröpo de mellan grindspjälorna. De fingo syn på en stor sal och gingo dit. Dörren var öppen, de gingo in och sågo där på två bänkar många män, av vilka de flesta voro mycket stora. Därefter kommo de inför konungen, Utgårda-Loke, och hälsade honom. Han värdigades knappt se på dem och sade med ett hånlöje: »Det skulle bli för vidlyftigt att fråga, vad som tilldragit sig på en så lång väg, eller förhåller det sig annorlunda, än jag tänker? Är denne pojkvalp Åku-Tor? Eller är du kanske större,

Digitized by Google

än mig synes? Till vilka prov ären I, hans följeslagare, beredda? Bland oss får ingen vara, som icke utmärker sig framför andra genom någon konst eller färdighet.» Då svarade den, som sist kom in, nämligen Loke: »Jag kan den konst, varpå jag är färdig att avlägga prov, att här är ingen inne, som kan äta sin mat fortare än jag.» Då svarade Utgårda-Loke: »Det är nog en god konst, om du förmår det, och det vilja vi pröva.» Han ropade då fram från ändan av bänken en man, som hette Loge, som skulle tävla med Loke. Man tog ett tråg, fullt av kött, och satte det på golvet, varefter Loke satte sig vid den ena ändan och Loge vid den andra. De åto bägge så fort de kunde och möttes mitt i tråget. Loke hade ätit allt köttet av benen men Loge däremot både köttet, benen och tråget därjämte. Alla voro därom ense, att Loke hade förlorat spelet.

Då frågade Utgårda-Loke, vad konst den unge mannen förstod sig på. Tjalve svarade, att han ville försöka att springa i kapp med vem Utgårda-Loke ville därtill utse. Utgårda-Loke svarade, att det var en god idrott och att han utan all fråga måste vara mycket framstående i snabbhet, om han tänkte segra i denna tävlan; nu skulle det snart prövas. Han stiger därpå upp och går ut. Det var en mycket god rännarbana utefter den jämna slätten. Utgårda-Loke ropade på en smådräng, som hette Huge,* och bad honom springa i kapp med Tjalve. Då börja de en första tävling, och kommer Huge så långt förut, att han vid banans ända vänder sig om emot Tjalve. Då sade Utgårda-Loke: »Bättre måste du taga i, Tjalve, om du skall vinna spelet, men likväl är det sant, att aldrig har det förr kommit någon hit, som har varit rappare i foten än så.» Därpå pröva de för andra gången. Då Huge var vid ändan och vände tillbaka, var det ett drygt pilskott till Tjalve. Då sade Utgårda-Loke: »Bra löper Tjalve, men icke tror jag nu, att han vinner segern, och nu skall det avgöras, då de springa tredje gången.» Då gåvo de

* *Huge*, 'tanke'.

Digitized by Google

sig i väg ännu en gång, och då Huge hade nått målet och vände sig om, var Tjalve icke en gång kommen till mitten. Då sade alla, att nu var den tävlingen avgjord.

Då frågar Utgårda-Loke Tor, vilka de idrotter voro, som han ville visa för dem, eftersom det gick så många berättelser om hans storverk. Tor svarade, att helst ville han tävla i drickande med någon. Utgårda-Loke samtyckte därtill, gick in i salen, ropade på sin munskänk och bad honom taga fram det viteshorn,* varur hans hirdmän voro vana att dricka. Munskänken kom fram med hornet och räckte det åt Tor. Utgårda-Loke sade då: »Det tycker jag vara bra drucket, om du tömmer detta horn i ett drag; somliga dricka ur det på två gånger, men ingen är så dålig, att han icke tömmer det i tre.» Tor såg på hornet och tyckte icke, att det var stort, fastän det var tämligen långt. Han var mycket törstig och börjar dricka och svälja i väldiga klunkar och tror, att han ej skall behöva luta sig ännu en gång över hornet. Och då andedräkten tröt honom och han böjde sig över hornet och såg, hur det led med drycken, så tyckte han, att det var högst obetydligt mindre än förut. Då sade Utgårda-Loke: »Något drack du men icke så mycket; det skulle jag aldrig hava trott, om man hade sagt mig det, att Asa-Tor icke kunde dricka mera; men det är jag säker på, att du dricker ur i andra taget!» Tor svarar ingenting, sätter hornet för munnen och menar, att han nu skall dricka mera än förut och anstränger sig att dricka, så länge han förmår hålla andan, men ser dock, att hornets spets icke ville upp, som han önskade. Och då han tar hornet från munnen och ser och ser, tycker han, att det hade sjunkit mindre denna än den förra gången. Dock kunde man nu bära det utan att spilla. Då sade Utgårda-Loke: »Hur går det, Tor? Månne du icke sparar mera av drycken, än som är lämpligt. Jag tycker, att skall du tömma ut hornet i tredje taget, så blir den drycken den största. Här kan du icke bliva ansedd för en så stor man, som asarne kalla dig,

* Ett horn, som skulle tömmas av hirdmännen som straff för att de kommo för sent till bordet.

Digitized by Google

om du icke utmärker dig mera i andra saker, än mig tyckes du gör i denna.» Då blev Tor vred, satte hornet för munnen och drack av alla krafter samt höll ut i det längsta. Då han såg i hornet, var det dock någon skillnad att se. Han lämnar då från sig hornet och ville icke dricka mera.

Då sade Utgårda-Loke: »Nu är det uppenbart, att din makt ej är så stor, som vi tänkte. Vill du fresta på andra tävlingar?» Tor svarade: »Ännu vill jag göra några prov, och underligt vore det, om hemma hos asarne en sådan dryck skulle kallas liten. Vad viljen I föreslå?» Utgårda-Loke svarade: »Det är en sak, som unga gossar här göra och vilken kan synas tämligen obetydlig, nämligen att lyfta upp min katt från jorden, och jag hade aldrig ämnat att bjuda Asa-Tor det, om jag icke hade sett, att du är mycket obetydligare, än jag tänkt.» Därpå sprang en grå katt, ovanligt stor, fram på salsgolvet. Tor gick fram, tog den med händerna mitt under buken och lyfte den uppåt, men katten krökte ryggen, i samma mån som Tor räckte upp handen. Slutligen, då Tor hade sträckt sig så högt han kunde, släppte katten den ena foten från golvet, och Tor kunde icke utföra provet. Utgårda-Loke sade: »Det gick, som jag trodde; katten är mycket stor, och Tor är låg och liten i jämförelse med de stora karlar, som äro här hos oss.» Tor svarade: »Så liten I kallen mig, så gånge nu fram vem som helst att brottas med mig; nu är jag vred!» Då säger Utgårda-Loke och ser sig om mot bänkarna: »Icke ser jag den man här inne, som icke skulle anse det för en småsak att brottas med dig. Låt oss emellertid se: Kalla in den gamla gumman Elle,* min fostermoder, med henne må Tor brottas, om han vill. Hon har fällt karlar, som ej sett svagare ut än Tor.» Därefter kom in i salen en gammal gumma. Då sade Utgårda-Loke, att hon skulle brottas med Asa-Tor. Hur det gick, är snart berättat. Kampen avlopp så, att ju mera Tor ansträngde sig, dess fastare stod hon. Därpå började gumman slå krokben, så att Tor

* *Elle*, 'ålderdomen'.

Digitized by Google

vacklade. De togo väldiga nappatag, men länge dröjde det ej, förrän Tor föll på knä med det ena benet. Utgårda-Loke gick då fram och bad dem hålla upp och sade, att det ej lönade sig för Tor att utmana flera på fångtag vid hans hov. Det led nu även mot natten; och Utgårda-Loke anvisade Tor och hans kamrater plats. De dröjde där natten över och blevo väl bemötta.

Följande morgon, så snart det blev dager, stego Tor och hans kamrater upp, klädde sig och beredde sig att fara sin väg. Då kom Utgårda-Loke och lät sätta fram ett bord. Där saknades icke god välplägning, varken mat eller dryck. Då de hade ätit, begåvo de sig på resan. Utgårda-Loke följde med dem ett stycke utanför borgen, och vid skilsmässan frågade han Tor, huru han tyckte, att resan avlupit, eller om han funnit någon mäktigare man. Tor svarade, att han icke kunde neka till att deras mellanhavande hade länt honom till mycken vanheder, »och det vet jag», tillade han, »att I skolen kalla mig en obetydlig man, och därmed är jag mycket missbelåten». Då sade Utgårda-Loke: »Nu skall jag säga dig sanningen, sedan du har kommit ut av borgen, dit du, om jag lever och får råda, aldrig mera skall komma. Och det vet jag förvisso, att aldrig skulle du heller hava kommit hit, om jag hade vetat, att du ägde en så stor styrka. Du hade så när fört oss i en stor olycka. Så veten, att jag förvänt synen på eder! Första gången mötte jag eder i skogen, och då du skulle lösa matsäcken, hade jag snört till den med järnband,* varför du icke kunde finna, hur du skulle öppna den. Därefter slog du mig tre gånger med hammaren. Det första slaget var svagast, och dock var det så kraftigt, att det hade blivit min bane, om det hade träffat. Och det du såg vid min borg: ett berg med tre fyrkantiga dalar, varav den ena var den djupaste, det var spåren efter din hammare. Berget satte jag mot slaget, utan att du kunde se det. På samma sätt gick det även till vid tävlingarna med mina hirdmän. Det första var det, som

* Det motsvarande isländska ordets betydelse är osäker.

Digitized by Google

Loke gjorde. Han var mycket hungrig och åt fort, men den som hette Loge, det var elden, som med samma hastighet förtärde såväl tråget som köttet. Och den Huge, med vilken Tjalve sprang i kapp, var min tanke, och det var ej att vänta, att Tjalve skulle kunna tävla med den. Men då du drack av hornet och tyckte, att det tog så litet, var det ett under, som jag aldrig hade trott kunna ske. Den ena ändan av hornet stod i havet, men det såg du icke. När du nu kommer till havet, skall du få se, huru mycket vattnet har minskats av vad du drack. Det heter nu ebb.» Och han tillade: »Icke heller syntes mig det mindre betydande, att du lyfte katten, och sant att säga: då blevo alla rädda, då de sågo, att du lyfte hans ena fot från jorden. Ty det var ingen katt, som du trodde; det var Midgårdsormen, som ligger omkring alla länder. Det var knappt, att längden räckte till, så att stjärt och huvud nådde jorden. Och så högt lyfte du den, att det var blott ett stycke kvar till himmeln. Det var även ett stort under vid din brottning med Elle, att du stod så länge och blott föll på ena knäet, ty ingen har varit, ej heller skall han komma, som Ålderdomen ej skall övervinna. Nu må vi då åtskiljas, och det är bäst för oss å båda sidor, att I icke vidare kommen på besök. Jag kan också en annan gång försvara min borg med sådana eller andra trollkonster, att I aldrig skolen kunna få någon makt över mig.» Då Tor hörde detta tal, grep han sin hammare och lyfte upp den i vädret, men då han skall slå till, ser han ingenstädes Utgårda-Loke. Då vänder han sig tillbaka mot borgen och tänker att krossa den, men då ser han blott en skön och vid slätt men ingen borg. Han gick då bort och for sin väg, till dess han kom tillbaka till Trudvang.*

* Tors borg.

Digitized by Google

II.

BALDERS DÖD.

Balder den gode hade svåra och olycksbådande drömmar om sitt liv, och då han berättade sina drömmar för asarne, rådplägade de därom, och det blev beslutat att bedja om säkerhet för Balder mot alla slags faror. Frigg* tog då ed av eld, vatten, järn, alla slags malmer, stenar, jorden, träd, sjukdomarna, djuren, fåglarna, gift och ormar, att de icke skulle skada Balder.

Då detta var utfört och alla veterligt, brukade Balder och asarne roa sig därmed, att han trädde upp i församlingen, och alla de andra skulle antingen hugga på honom eller också kasta på honom med sten. Och vad de än gjorde, tog han ingen skada därav, vilket alla tyckte vara en stor fördel. Då Loke, Lauveys son, såg detta, förtröt det honom, att Balder ej blev skadad. I en kvinnas skepnad begav han sig bort till Fensalarna till Frigg. Frigg frågar kvinnan, om hon visste, vad asarne förehade i sin församling. Hon svarade, att alla sköto på Balder, utan att det skadade honom. Då sade Frigg: »Icke skola vapen eller träd skada Balder; jag har tagit ed av dem alla.» Då frågar kvinnan: »Hava alla ting svurit ed att skona Balder?» Frigg svarade: »Väster om Valhall växer en telning, som heter mistelten; den syntes mig för ung att kräva ed av.» Därpå gick kvinnan bort.

Loke drog nu upp misteltenen och gick därmed till församlingen. Hoder, som var blind, stod ytterst i mannaringen. Loke tilltalade honom och frågade: »Varför skjuter du ej på Balder?» Han svarar: »För det första kan jag icke se, var Balder står, och för det andra har jag intet vapen.» Då sade Loke: »Gör du likasom de andra och bevisa Balder heder som andra män. Jag skall visa dig, var han står. Skjut

* Odens maka.

Digitized by Google

på honom med denna kvist.» Hoder tog misteltenen och sköt mot Balder efter Lokes anvisning. Skottet genomborrade honom, och han föll död till jorden. Detta är den största olycka, som träffat gudar och människor.

När Balder fallit, stodo asarne mållösa och rådvilla och sågo på varandra, och alla andades hämnd mot upphovsmannen. Men som det var på en fridlyst plats, kunde dock ingen strax taga hämnd. Och då asarne försökte tala, så kunde de det ej för gråts skull, så att ingen kunde med ord uttrycka sin sorg för den andre. Oden tog sig så mycket mera denna olycka nära, som han bäst kunde skönja, huru stor skada och förlust asarne ledo genom Balders frånfälle.

Då gudarne något hämtat sig, sporde Frigg, vem av asarne som ville vinna hennes kärlek och gunst och rida vägen till Hel för att försöka, om han kunde finna Balder och då bjuda Hel en lösesumma, om hon ville låta Balder komma tillbaka till Asgård? En, som hette Hermod den snare[1], Odens son, åtog sig denna färd. Då framförde man Odens häst, Sleipner, och Hermod satte sig upp på honom och red åstad.

Asarne togo Balders lik och förde det till havet. Hringhorne hette Balders skepp; det var ovanligt stort. Detta ville gudarne taga fram för att däråt göra hans bålfärd.[2] Men skeppet gick ej ur stället. Man sände bud till Jotunheim efter en jättekvinna , som hette Hyrrokin. Hon kom, ridande på en varg, och hade huggormar till tömmar. Då hon steg av sin häst, satte Oden fyra bärsärkar att taga vara på den; och de kunde dock icke hålla honom på annat sätt än genom att lägga ikull honom. Hyrrokin gick till förstäven på skeppet och sköt ut det i första taget, så att elden stod om rullarna och hela jorden skalv. Då blev Tor vred, grep sin hammare och skulle hava krossat hennes huvud, om icke alla gudarne bett om förskoning för henne.

---

[1] Gudarnes sändebud, son till Oden. [2] Bränna hans lik på skeppet, en form av begravning.

Digitized by Google

Balders döda kropp blev nu utburen på skeppet. Och när hans maka Nanna, Neps dotter, såg det, då brast hennes hjärta av sorg, och hon dog. Hon blev även lagd på bålet, som då antändes. Tor stod bredvid och vigde bålet med Mjolner. Framför hans fötter sprang då en dvärg vid namn Lit. Honom sparkade Tor till med foten, så att han kom i elden och även blev bränd.

Och till denna likbränning kommo mångahanda folk. Först och främst är att nämna, att med Oden for Frigg samt valkyrjorna och hans bägge korpar. Frey åkte i en vagn, förspänd med en galt, som heter Gullinborste eller Slidrugtanne. Heimdal red på hästen Guldtopp. Freyja körde med sina kattor. Dit kom även en stor skara hrimtursar och bergresar.

Oden kastade på bålet guldringen Draupner, som sedan fick den egenskap, att var nionde natt dröpo åtta lika tunga ringar av den. Balders häst leddes ock på bålet med allt sitt ridtyg.

Om Hermod är att berätta, att han red nio nätter igenom dalar, som voro så mörka och djupa, att han ej såg någonting, förrän han kom till ån Gjoll och red över Gjallarbron, som är belagd med skinande guld. Modgunn heter den mö, vilken bevakar bron. Hon frågade honom om hans namn och ätt och sade, att förliden dag redo fem flockar döda män över bron; »och likväl», tillade hon, »dånade den icke mindre under dig ensam. Icke har du döda mäns färg; varför rider du på Hels väg?» Hermod svarade: »Jag skall rida till Hel för att söka Balder. Har du sett honom på Hels väg?» Hon sade, att Balder hade redan ridit över Gjallarbron; »men», tillade hon, »nedföre och norr ut går vägen till Hel.»

Då red Hermod vidare, till dess han kom till Helgrinden. Här steg han av hästen, spände gjorden fastare, satte sig igen på hästen och gav den sporrarna; hästen satte över gallerverket med ett så kraftigt språng, att han ej ens rörde vid grinden. Hermod red därpå bort till hallen, steg av hästen och gick in

Digitized by Google

i salen, där han såg Balder, sin broder, sitta i högsätet. Hermod blev där natten över, och om morgonen bad han Hel, att Balder finge rida hem med honom, och omtalade, vilken sorg som rådde bland asarne. Hel svarade, att det skulle nu visa sig, om Balder var så allmänt älskad, som man sade. »Och om alla ting i världen, levande och döda, begråta honom, skall han få lov att komma åter till asarne men däremot förbliva hos Hel, om någon säger emot eller icke vill gråta.» Då stod Hermod upp, och Balder ledsagade honom ut ur salen samt tog ringen Draupner och skickade den Oden till åminnelse. Nanna sände linnekläder åt Frigg och en guldring åt Fulla.* Hermod red därpå tillbaka till Asgård och förkunnade allt vad han hade hört och sett.

Därpå skickade asarne sändebud över hela världen och bådo, att man ville gråta Balder ur Hels våld. Alla gjorde det: människor och djur, jord och stenar, träd och alla malmer, såsom man även ser, att dessa ting gråta, när de komma från frost i värme. Då sändebuden kommo hem efter väl förrättat ärende, träffade de i en berghåla en jättekvinna, som hette Tokk. De bådo även henne gråta Balder från Hel. Hon svarar:

»Tokk må gråta
med torra tårar
Balders bålfärd;
ej levande, ej livlös
Odens son jag älskat.
Hel hålle det hon har!»

Det är en allmän tro, att denna Tokk var Loke, Lauveys son, som tillfogat asarne så mycket annat ont.

*En gudinna av lägre rang, Friggs tjänarinna.

Digitized by Google

III.

NJORD OCH SKADE.

Den tredje bland asarne är den, som heter Njord. Han bor i himmeln på det ställe, som heter Noatun. Han råder över vindens gång och stillar sjö och eld. Honom åkallar man på sjön och vid fiske. Han är så mäktig, att han kan giva land och lösören åt dem, som därom anropa honom. Njord är ej av asarnes släkt. Han var uppfödd i Vanaheim, men vanerna gåvo honom i gisslan åt gudarne och mottogo i stället som gisslan av asarne den gud, som heter Höner.

Njord äktade Skade, dotter till jätten Tjasse. Skade ville bosätta sig där hennes fader bodde, nämligen på några fjäll, som heta Trymheim, men Njord ville vara nära sjön. De kommo därför överens, att de skulle vara nio dygn i Trymheim och nio i Noatun. Men när Njord kom tillbaka till Noatun från fjället, kvad han:

»Leda äro mig fjällen,
jag var där ej länge,
blott i nätter nio;
ulvars tjut
tycktes mig ledsamt
mot svanors sång.»

Skade å sin sida kvad:

»Jag kunde ej sova
på sjöns bäddar
för fågelns skri.
Måsen mig väcker
varje morgon,
då han från fisket far.»

Slutligen for Skade upp till fjället och bodde i Trymheim, men Njord var kvar i Noatun.

Digitized by Google

SAGODIKTNING.

I.

SAGAN OM GUNNLAUG ORMSTUNGA.

1. Det var en man, som hette Torsten. Han var son till Egel, vilken var son till Skallagrim, som återigen var son till Kveldulv herse[1] från Norge. Torstens moder hette Asgerd, och hon var Björns dotter. Torsten bodde på Borg vid Borgarfjord.[2] Han var en rik man och stor hövding, klok och saktmodig, och uppträdde i alla avseenden på ett hovsamt sätt. Visserligen var han ej så utmärkt i avseende på kroppsbyggnad eller styrka som hans fader Egel, men likväl var han en framstående man och omtyckt av hela allmogen. Dessutom var han en vacker karl, med ljust hår och uttrycksfulla ögon. Torsten var gift med Jofrid, dotter till Gunnar Hlivarson. Jofrid var aderton vintrar, då Torsten fick henne, och hon var då änka. Hon hade förut varit gift med Torodd, som var son till Tungu-Odd, och hade de en dotter Hungerd, som uppfostrades på Borg hos Torsten. Jofrid var mycket duktig, och hon och Torsten hade flera barn, av vilka blott några få beröras i denna saga. Deras äldste son hette Skule, den andre Kolsven, den tredje Egel.

2. Det berättas, att det en sommar kom ett skepp från havet in i Guvåns[3] mynning. Bergfinn hette skepparen på detsamma, norrman till börden, en rik och kunnig man, tämligen till åren. Torsten bonde red ned till skeppet. Han hade alltid avgörandet, där det var marknad, och så var det också vid

---

[1] *Herse*, norsk hövding över ett härad; möjligen ock med prästerlig myndighet. [2] *Borgarfjord* på sydvästra kusten av Island är en mindre fjord, som skjuter in i landet från den stora Faxefjorden. [3] En å, som utfaller i Borgarfjord.

Digitized by Google

detta tillfälle.[1] Östmännen[2] kvarterade in sig runt omkring hos bönderna, men Torsten tog emot skepparen, emedan denne bad honom därom. Bergfinn var mycket fåordig under vintern, ehuru Torsten visade honom stor gästfrihet. Östmannen fann mycket nöje i att tyda drömmar.

En dag på våren frågade Torsten honom, om han ville rida med honom upp under Valfjäll, där borgfjordingarne då hade sitt tingsställe; ty Torsten hade hört, att väggarna i hans tingsbod fallit ned. Östmannen sade sig visst vilja det, och de redo en dag hemifrån tre man i följe, en Torstens huskarl inberäknad, och kommo upp under Valfjället till en gård, som heter Grenjar. Där bodde en fattig man, som hette Atle. Denne var Torstens torpare, och Torsten tillsade honom, att han skulle taga hacka och spade samt följa med och hjälpa dem. Och han gjorde så.

Och när de kommo till bodtomterna, togo de alla uti med arbetet och förde upp väggen. Luften var het av solsken. Torsten och östmannen blevo trötta, och när de rest upp väggen, satte de sig ned på bodtomten. Torsten somnade och höll sig illa i sömnen; östmannen satt hos honom och lät honom drömma till slut, och när han vaknade, var han utmattad. Östmannen frågade, vad han drömt, efter han sovit så oroligt. Torsten svarade: »Icke är det värt att lägga märke till drömmar.»

Och när de rida hem om kvällen, frågar östmannen åter, vad Torsten drömt. Denne svarar: »Om jag säger dig drömmen, skall du också tyda den, som han är.» Östmannen sade sig vara man att göra detta. Då sade Torsten: »Jag drömde, att jag var hemma på Borg. Jag stod utanför karldörren[3] och såg upp åt husen, och på takåsen såg jag en svanhona, vän och fager; och jag tyckte, att jag ägde henne och att jag tyckte bra om henne. Se-

[1] När ett främmande skepp kom till Island, brukade häradets hövding rida ned till detsamma och bestämma priset på varorna. Hövdingen uttog först själv vad han önskade köpa. Vanligen inbjöd han skeppets ägare att bo hos sig under vintern. [2] *Östmän* var det vanliga namnet på norrmännen, emedan de kommo öster ifrån. [3] Huvudingången.

Digitized by Google

dan såg jag en stor örn flyga ovanifrån fjällen. Han flög hit och satte sig hos svanhonan och snattrade vänligt med henne, och detta tyckte jag att hon tog väl upp. Då såg jag, att örnen var svartögd och hade klor av järn; rask syntes han mig ock. Därefter såg jag en annan fågel flyga söder ifrån. Han flög även hit till Borg och satte sig på husen hos svanhonan och ville vinna henne åt sig. Det var också en stor örn. Men örnen, som var där förut, blev strax mycket vred, då den andra kom till, och de slogos skarpt och länge, och det såg jag, att bäggedera blödde. Och så slöt deras lek, att båda segnade ned från takåsen åt var sitt håll, och voro då båda döda. Men svanhonan satt kvar och var mycket sorgsen och nedslagen. Och då såg jag en annan fågel flyga från väster; det var en falk. Han satte sig hos svanhonan och var vänlig mot henne, och till sist flögo de båda bort i samma väderstreck. Och då vaknade jag. Och denna dröm är ej värd att lägga märke till», sade han, »troligen är den förebud till oväder och att stormarna skola mötas i luften från de väderstreck, ur vilka jag tyckte att fåglarna flögo.» Östmannen säger: »Icke är det min tro, att så är», och Torsten svarade: »Så tyd då drömmen, som dig synes rimligast, och låt mig få höra!»

Då uttydde östmannen drömmen och sade: »Dessa fåglar mände vara mäns fylgjor.* Din hustru är havande, och hon skall föda en jungfru, skön och fager; och du skall älska henne mycket. Men från de väderstreck, ur vilka du tyckte att örnarna flögo, skola framstående män komma och fria till din dotter och fatta häftig kärlek till henne och kämpa om henne. Och båda skola omkomma av denna anledning, och därefter skall en tredje man komma från det väderstreck, ur vilket falken flög, och med honom skall hon varda gift. Så har jag nu tytt din dröm, och menar jag, att den skall gå i fullbordan!» Torsten svarar: »Illa är drömmen uttydd och ovänligt. Men troligen kan du ej tyda några drömmar!»

* *Fylgja*, en skyddsande, som troddes ledsaga människan, oftast i djurskepnad.

Digitized by Google

Östmannen säger: »Du kommer nog att röna, huru det går.» Torsten blev därefter kyligt stämd mot östmannen, och på sommaren for han sin väg och är sedan ur sagan.

3. Om sommaren rustade sig Torsten till tings och sade till Jofrid, sin husfru, innan han for hemifrån: »Det förhåller sig nu så, att du är havande; och skall barnet utsättas, om du får en flicka, men upptagas, om det är en gosse!» Det var nämligen en sedvänja, när landet var helt och hållet hedniskt, att de män, som voro fattiga men hade en stor skara oförsörjda barn, läto utsätta sina nyfödda. Dock ansågs detta alltid vara illa gjort. Och då nu Torsten sagt detta, svarar Jofrid: »Detta är ovärdigt talat av dig, slik man som du är; icke kan det synas dig riktigt att låta göra detta, så rik som du är.» Torsten svarar: »Du känner mitt skaplynne och att det icke går väl, om man avviker från vad jag befallt.» Sedan red han till tings.

Men Jofrid födde under tiden en flicka, övermåttan fager. Kvinnorna ville bära barnet till henne, men hon sade, att detta var föga värt. Därpå lät hon tillkalla sin fåraherde, som hette Torvard, och sade till honom: »Du skall taga min häst och sadla honom och föra detta barn väster ut till Hjardarholt,* till Torgerd Egelsdotter, och bedja henne uppföda det lönligen, så att Torsten intet får veta därom. Och så stor kärlek har jag till detta barn, att jag icke har hjärta att utsätta det. Här är tre mark silver, som du skall hava till lön för ditt besvär, och Torgerd skall skaffa dig lägenhet att fara väster ut och giva dig uppehälle över havet.»

Torvard gjorde som hon sagt och red väster ut till Hjardarholt med barnet och lämnade det i Torgerds händer. Och hon lät en av sina torpare, som bodde på Leysingjastad i Hvamsfjorden, uppföda barnet. Men åt Torvard skaffade hon överfart från Skeljavik i Steingrimsfjorden norr ut på ön och gav honom livsmedel över havet. Och han for därifrån utomlands och är nu borta ur sagan.

* Vid Islands västkust. Stället ligger i själva verket rätt norr ut från Borg.

Digitized by Google

Och när Torsten kom hem från tinget, sade Jofrid honom, att barnet efter hans befallning blivit utsatt samt att fåraherden hade rymt och stulit hennes häst. Torsten svarade, att hon hade handlat rätt, och fick sig en annan fåraherde.

Nu gingo sex år, utan att detta blev uppdagat. Då red Torsten en gång väster ut till gästabud hos sin svåger, Olov Pa Höskuldsson på Hjardarholt, som då var mest ansedd bland alla hövdingar där väster ut. Torsten blev väl mottagen, såsom väntas kunde. Och det berättas, att Torgerd en av dagarna under gästabudet satt i högsätet* och talade med sin broder Torsten, medan Olov var i samtal med andra män. Men på bänken snett emot dem sutto tre flickor. Då sade Torgerd: »Broder, huru tycker du om dessa flickebarn, som sitta mittemot oss?» — »Mycket bra», svarade han, »men en av dem är dock utan jämförelse den fagraste. Hon har Olovs skönhet men har skär hy och anletsdrag av oss myrmän.» — Torgerd svarade: »Nog är det sant, som du säger, broder, att hon har vår släkts skära hy och anletsdrag; men icke har hon Olovs skönhet, ty hon är ej hans dotter.» — »Huru hänger det ihop», säger Torsten, »då hon ju dock är din dotter?» — »Sanningen att säga, broder», svarade hon, »så är denna fagra mö din dotter och icke min.» Därefter förtäljer hon honom allt, som hade inträffat, och beder honom förlåta sin hustru och henne själv denna olydnad mot hans befallning. Torsten sade: »Jag kan icke förebrå eder härför. Det går, som det skall gå i de flesta fall, och haven I två gottgjort mitt fel. Jag tycker så mycket om denna mö, att jag känner mig lycklig

*I alla nordiska länder följdes enahanda byggnadssätt. En byggnad innehöll aldrig mera än ett enda rum. Ingångsdörren till huvudbyggnaden befann sig på ena gaveln. På vardera långsidan av rummet gingo bänkar, och bakom dem voro väggfasta 'sängskåp', vari man vilade. Mitt på den förnämligare norra bänken befann sig husbondens högsäte. På vardera sidan av detta sutto husets övriga fria män. Ett annat lägre högsäte fanns på den södra bänken. I detta sattes vanligen den förnämste gästen och sedan övriga gäster efter rang på ömse sidor om detsamma. Varje person behöll ständigt samma plats. På gaveln mittemot ingången fanns också en bänk med högsäte, som var avsett för husmodern. På ömse sidor om detta högsäte sutto de övriga kvinnorna.

Digitized by Google

att äga ett så fagert barn. Men vad heter hon?» — »Helga heter hon», svarar Torgerd. »Helga den fagra», säger Torsten. »Nu skall du rusta henne i ordning att fara hem med mig!» Hon gjorde så. Sedan leddes Torsten ut därifrån med goda gåvor,[1] och red Helga hem med honom och uppfostrades i hans hus med stor omsorg och kärlek av fader och moder och alla fränder.

4. Vid den tiden bodde på gården Gilsbacka å Vitåsidan[2] Illuge svarte. Illuge var den störste hövding i Borgarfjord näst Torsten Egelsson; han hade stora egendomar, var mycket hårdsint men bistod kraftigt dem, som voro hans vänner. Han var gift med Ingeborg, dotter till Asbjörn Hardarson från Örnolvsdal.

Ingeborg och Illuge hade många barn, av vilka dock blott få beröras i denna saga. En av deras söner hette Hermund, en annan Gunnlaug. Båda voro lovande män och vid denna tid fullvuxna. Om Gunnlaug säges det, att han var tidigt mogen, var stor och stark, hade ljusbrunt hår, som föll mycket vackert, svarta ögon, mindre vacker näsa men dock i det hela behagliga anletsdrag. Han var smal om midjan, bred över skuldrorna, synnerligen välbildad, en man med oroligt lynne, tidigt ärelysten, alltid oförvägen och häftig, god skald och med skarp tunga och kallades därför Gunnlaug Ormstunga. Hermund var mer avhållen än Gunnlaug och hade ett sådant uppträdande, som passade för en hövding.

Då Gunnlaug var femton år gammal, bad han sin fader om utrustning och sade sig vilja fara utomlands att se andra människors seder. Men Illuge bonde ville ej gå in på detta utan sade, att Gunnlaug icke skulle kunna göra någon lycka utomlands, då han knappast kunnat få något skick på sig där hemma. Och en morgon kort därefter, då Illuge bonde gick tidigt ut, såg han gårdsboden stå öppen och sex varusäckar stå utburna på broläggningen. Dessutom lågo där hästtäc-

[1] En vanlig sed på Island var att vid avskedet 'leda gästen ut med gåvor' d. v. s. giva honom presenter vid avskedet. [2] Norra stranden av Vitån, som flyter ut i Borgarfjord.

Digitized by Google

ken. Han tyckte, att detta var mycket underligt. I detsamma kom också en man, vilken ledde fyra hästar, och det var hans son Gunnlaug, som sade: »Det är jag, som burit ut säckarna.» Illuge frågade, varför han gjorde så, och Gunnlaug svarade, att detta vore hans utrustning. Men Illuge sade: »Icke skall du taga makten av mig eller fara någonstädes, förrän jag vill!» Därpå slängde han in varusäckarna igen. Gunnlaug red då bort därifrån och kom om kvällen ned till Borg, där Torsten bonde bjöd honom att vara kvar, vilket han också gjorde. Gunnlaug omtalade för Torsten, vad som tilldragit sig mellan honom och fadern. Torsten bjöd honom att vara där, så länge han ville, och han stannade därför ett år och lärde lagkunskap av Torsten och vann även aktning av alla andra män därstädes.

Gunnlaug och Helga roade sig ständigt med att spela tavel och fattade snart ömsesidigt tycke för varandra, vilket sedan blev uppenbart. De voro nästan jämnåriga. Helga var så fager, att de erfarnaste män hava sagt, att hon var den skönaste kvinna, som funnits på Island. Hennes hår var så stort, att hon kunde hölja sig helt och hållet därmed, och så fagert som hamrat guld. Och det fanns icke i hela Borgarfjord och icke heller vida däromkring ett så önskvärt gifte som Helga den fagra.

Och en dag, då männen sutto i stugan på Borg, sade Gunnlaug till Torsten: »Det är ännu en punkt i lagen, som du icke har lärt mig, nämligen hur jag skall fästa mig hustru.» Torsten säger: »Detta är en småsak», och så lärde han honom tillvägagångssättet. Därpå sade Gunnlaug: »Nu skall du pröva, om jag förstått det! Låt mig taga dig i handen och låtsa, som om jag fäste mig Helga, din dotter!» — »Det kan vara onödigt», säger Torsten; men Gunnlaug sökte strax att fatta honom i handen och sade: »Gör mig nu till viljes häri!» — »Gör då, som du vill», säger Torsten, »men det skola alla veta, som äro här tillstädes, att detta skall vara som osagt, och det skall ej ligga någon underförstådd mening däri.» Sedan nämnde sig Gunnlaug vittnen och fäste Helga och

Digitized by Google

sporde sedan, om allt gått riktigt till. Torsten sade, att så var, och de män, som voro tillstädes, funno mycket nöje i detta upptåg.

5. Onund hette en man, som bodde söder ut på Mosfjäll. Han var en mycket rik man och hade godord[1] på näsen där i söder. Han var gift, och hans hustru hette Geirny. Deras söner hette Hravn, Toraren och Eindride, vilka alla voro förhoppningsfulla män, ehuru Hravn i alla avseenden var den förnämste. Han var en stor och stark man, såg bra ut och var en god skald. När han hunnit till mogen ålder, for han mellan länderna[2] och var allestädes väl ansedd, vart han kom. På den tiden bodde också söder ut på gården Hjalle i Olfus härad Torodd den vise Eyvindarson och hans son Skapte, som då var lagsagoman på Island. Skaptes moder var Rannveig, syster till Onunds hustru, och voro sålunda Skapte och Onunds söner syskonbarn på mödernet. Och mellan dessa fränder rådde stor vänskap.[3]

Och därpå inträffade den lyckligaste händelse, som skett här på Island, att hela landet vart kristnat och att allt folket övergav sin forna vantro.

Gunnlaug Ormstunga vistades, som förut är omtalat, ömsom på Borg hos Torsten och ömsom hos sin fader Illuge på Gilsbacka under tre år. Han var nu aderton år, och det rådde ett mycket gott förhållande mellan honom och hans fader.

Det var en man, som hette Torkel svarte. Denne bodde hemma hos Illuge, som var hans nära frände och hos vilken han uppfostrats. Honom tillföll ett arv norr ut på Ås i Vattensdal, och han bad Gunnlaug följa med dit. Denne gjorde så, och de redo båda tillsammans norr ut till Ås och utfingo genom Gunnlaugs mellankomst godset av dem, som haft det om hand. När de redo tillbaka söder ut, gästade de en rik bon-

---

[1] *Godord*, 'godevärdighet'; 'gode' = isländsk häradshövding, ursprungligen förenande andlig och världslig myndighet. [2] Detta uttryck begagnas vanligen om handelsfärder. [3] Redogörelsen för släktskapsförhållandena är på detta ställe något förkortad av översättaren.

Digitized by Google

de, som bodde på Grimstunga. Om morgonen hade dennes fåraherde tagit Gunnlaugs häst, och var densamma mycket svettig, då de fingo honom tillbaka. Då slog Gunnlaug till fåraherden, så att denne föll ned sanslös. Men bonden kunde ej tåla detta utan krävde böter därför, och Gunnlaug bjöd honom en mark i skadestånd. Bonden tyckte detta vara alltför litet, men deras uppgörelse blev sådan, som Gunnlaug föreslagit,* och därefter reste de söder ut till sitt hem igen.

Kort därefter bad Gunnlaug för andra gången sin fader om utrustning. »Nu skall du få din vilja fram», svarade Illuge, »ty du har nu fått bättre skick på dig än förut.» Därpå red Illuge till Audun Festargram och köpte åt Gunnlaug hälften i ett skepp, som stod vid Guvåns mynning. Gunnlaug tackade sin fader mycket, när denne kom hem. Torkel svarte rustade sig att fara med Gunnlaug, och deras laddning fördes ombord. Men Gunnlaug var på Borg, medan skeppet utrustades, och fann mer nöje i att tala med Helga än i att arbeta med köpmännen. En dag sporde Torsten Gunnlaug, om han ville rida med honom upp till hans hästar i Langavattensdal. Därtill svarade Gunnlaug ja. Nu rida dessa tvenne tillsammans, till dess de komma till Torstens säter, som heter Torgilsstad. Där funnos fyra röda ston, som Torsten ägde, samt en hingst, som var mycket vacker men ännu föga prövad. Denna hingst erbjöd sig nu Torsten att giva Gunnlaug, men denne sade sig icke behöva några hästar, då han ämnade sig utomlands. Därefter redo de till en annan hästflock, som utgjordes av fyra ston och en grå hingst, som var den yppersta i Borgarfjord. Torsten erbjöd sig att giva hingsten åt Gunnlaug, men Gunnlaug svarade, att han lika litet ville hava denna som den förra. »Men varför bjuder du mig ej det, som jag vill hava?» — »Vad är det?» säger Torsten. »Helga den fagra, din dotter», sade Gunnlaug. — »Icke kan det så hastigt avgöras», svarade Torsten och vände samtalet på ett annat ämne; och redo de hem ner utmed Langån. Då talade

*Vid detta tillfälle diktade Gunnlaug en vers, som här uteslutits.

Digitized by Google

Gunnlaug och sade: »Jag vill veta, vad du ämnar svara på mitt frieri.» — »Icke bryr jag mig om ditt prat», svarade Torsten. Men Gunnlaug sade: »Detta är mitt allvar och ej något prat.» Torsten svarar: »Du skall först veta, vad du vill. Har du ej beslutit att resa utomlands? Och nu låter det, som om du ämnade taga dig hustru! I passen icke tillsammans, du och Helga, då du är så ostadig. Jag kan ej taga hänsyn till ditt frieri.» Då sade Gunnlaug åter: »Vilka planer har du då med din dotter, om du icke vill gifta henne med en son till Illuge svarte? Eller var finnas här i Borgarfjord de, som hava större anseende än han?» — »Jag inlåter mig icke på några jämförelser», svarar Torsten, »men vore du en slik man som din fader, då bleve du icke avvisad.» Gunnlaug sade: »Med vem vill du hellre gifta din dotter än med mig?» Torsten svarar: »Här är ju gott om bra män att välja på. Torfinn på Raudimel har sju söner, och Onund på Mosfjäll tre, och alla äro de dugliga män.» Gunnlaug invänder: »Ingen av dem, vare sig Onund eller Torfinn, är jämngod med min fader; ty till och med du står tydligen tillbaka mot honom. Eller vad har du att uppvisa mot det, att han på Torsnästinget förde process mot Torgrim gode Kjallaksson och dennes son och ensam erhöll det, som striden rörde sig om.» Torsten svarar: »Jag drev bort Onund Sjones son Steinar, och det hölls också för ett dristigt företag.» Gunnlaug invänder: »Det är Egel, din fader, som du har att tacka för den segern.* För övrigt torde det icke finnas mången bonde, för vilken det skulle sluta bra att neka mig mågskap.» Torsten svarar: »Kom du fram med dina hotelser mot dem där uppe i fjällbygden! Det kommer du ej långt med här ute på myrarna.» Om kvällen kommo de hem till Borg.

Och om morgonen rider Gunnlaug upp till Gilsbacka och beder sin fader följa sig ut till Borg för att fria. Illuge svarar: »Du är en vankelmodig man, därest du är besluten att resa utrikes och dock nu ger dig till att arbeta på ett frieri.

*De här antydda händelserna skildras närmare i andra isländska sagor.

Digitized by Google

Och det vet jag, att sådant ej är i Torstens smak.» Gunnlaug svarar: »Jag ärnar mig likväl icke desto mindre utomlands, men jag kan ej giva mig till freds, med mindre än att du uppfyller min önskan.»

Sedan red Illuge hemifrån med elva man i sitt följe ned till Borg, och Torsten tog mycket väl emot honom. Tidigt på morgonen sade Illuge till Torsten, att han ville tala med honom. Torsten säger: »Låt oss gå upp på höjden[1] och där samtala.» Och så gjorde de. Gunnlaug gick också med dem dit. Då sade Illuge: »Gunnlaug, min son, säger sig hos dig hava väckt frieri för egen räkning till Helga, din dotter, och nu vill jag veta, vad utgång denna sak skall få. Du känner vår ätt och vår förmögenhet. Det skall från min sida varken sparas på gård eller hövdingskap, om det kan främja saken.» Torsten svarar: »Jag har blott en sak att klandra hos Gunnlaug, det att han synes mig ostadig. Vore han dig lik i skaplynne, skulle jag ej mycket betänka mig.» Illuge säger då: »Det kommer att slita vänskapen mellan oss två, om du nekar ditt bifall till ett gifte, där båda parterna äro likställda.» Torsten svarar: »För dina ord och vår vänskap skall Helga vara Gunnlaugs löfteskvinna[2] men ej fästekvinna. Och tre år skall hon vänta, och Gunnlaug skall resa utomlands och skicka sig efter goda mäns seder. Men jag skall vara löst från alla förpliktelser, om han icke kommer hem inom den tiden, eller om jag ej tycker om hans uppförande.» Och därmed skildes de.

Illuge rider hem men Gunnlaug till skeppet. När de fingo vind, stucko de ut till sjöss och kommo med sitt skepp till det nordligaste Norge och seglade in efter Trondhjemsfjorden till Nidaros samt lade där i hamn och lossade sin last.

6. På den tiden härskade över Norge Erik jarl Håkansson och hans broder Sven. Erik jarl uppehöll sig inne på

[1] Den höjd, av vilken gården Borg hade sitt namn. Förmodligen fanns där någon gravhög eller annan helig plats, där ett viktigare avgörande borde ske. [2] *Löfteskvinna* var den, som lovats en man till äkta, utan att någon formellt laglig överenskommelse skett. Hade däremot en sådan ägt rum, kallades hon 'fästekvinna'.

Digitized by Google

Lade, sin fädernegård, och var en mäktig hövding. Skule Torstensson[1] vistades då hos jarlen såsom dennes hirdman och var mycket aktad. Det förtäljes, att Gunnlaug och Audun Festargram gingo med fem man i följe in till Lade. Gunnlaug var klädd i grå kjortel och vita strumpbyxor.[2] Han hade fått en böld på foten nere vid vristen, och upp ur densamma sipprade blod och var, när han gick. I denna utstyrsel gick han fram för jarlen och Audun med honom och hälsade honom höviskt. Jarlen kände Audun och frågade honom om nyheter från Island, och denne berättade, hur där var.

Sedan frågade jarlen Gunnlaug, vem han vore, och denne sade honom sitt namn och sin ätt. Då sporde jarlen Skule Torstensson: »Vad slags man är denne på Island?» — »Herre», svarade han, »tagen väl emot honom, ty han är son till en mycket framstående man på Island, Illuge svarte på Gilsbacka, och han är min fosterbroder!» Jarlen sade: »Vad är det åt din fot, islänning?» — »En böld är det på den, herre», svarade Gunnlaug. »Och dock haltade du icke?» — »Icke skall jag halta», svarade Gunnlaug, »så länge båda benen äro lika långa!» Då sade en av jarlens hirdmän, som hette Tore: »Den där islänningen bröstar sig mycket, och det kanske ej kunde skada, om vi frestade honom något.» Gunnlaug gav honom ett föraktfullt ögonkast och kvad:

»Hirdman är här inne,
han har ont i sinne;
tron ej honom snart,
han är ilsk och svart!»

Då ville Tore gripa sin yxa, men jarlen befallde, att han skulle vara stilla. »Icke skola män fästa sig vid sådant. Men huru gammal är du, islänning?» fortsatte han. »Jag är nu aderton år», svarade Gunnlaug. »Då spår jag, att du icke blir aderton till», sade jarlen. Gunnlaug svarar, ehuru täm-

[1] En son till Torsten på Borg. [2] Benkläder och strumpor i ett sammanhängande stycke.

Digitized by Google

ligen lågt: »Önska ej något ont över mig utan hellre något gott åt dig själv!» Då frågade jarlen: »Vad sade du nu, islänning?» Gunnlaug svarar: »Så, som jag tyckte, att det borde vara, nämligen att du icke önskade något ont över mig utan hellre vad som vore bäst för dig själv.» — »Vad då?» spörjer jarlen. »Att du icke må få en sådan död som Hakon jarl, din fader.»[1] Jarlen blev röd som blod och befallde, att denne galning genast skulle gripas. Då gick Skule fram för jarlen och yttrade: »Följ mitt råd, herre, och giv mannen fri och låt honom strax få fara bort!» Jarlen svarade: »Må han då begiva sig i väg, så fort han kan, om han vill gå lös, och må han sedan aldrig mer komma tillbaka till mitt rike!»

Då gick Skule ut med Gunnlaug och ned till bryggorna. Där låg en englandsfarare, färdig att lägga ut, och på den skaffade Skule plats åt Gunnlaug och dennes frände Torkel. Men sitt skepp och det gods, som han ej tog med sig, lämnade Gunnlaug i förvar hos Audun. Nu segla Gunnlaug och hans kamrater ut i Englandshavet[2] och komma om hösten söder ut till bryggorna vid London och draga på rullar sitt skepp upp på land.

7. På den tiden härskade över England konung Adalrad Jatgeirsson, som var en god hövding.[3] Han uppehöll sig denna vinter i London. Gunnlaug gick skyndsamt inför konungen och hälsade honom väl och vördnadsfullt. Konungen sporde, från vad land han vore. Gunnlaug svarade härpå och tillade: »Men därför, herre, har jag begivit mig till eder, att jag diktat ett kväde om eder och gärna ville, att I skullen lyssna därtill.» Konungen lovade att göra detta, och Gunnlaug framförde sin dikt manligt och väl. Och så lydde omkvädet i densamma:

Alla som gud akta
Englands ädle konung;
bördens man som bonden
böjer sig för Adalradr.

[1] Hakon jarl mördades av sin träl, medan han, för att undgå Olav Tryggvason, låg gömd under en svinstia. [2] Nordsjön. [3] *Adalrad,* det nordiska namnet för den engelske konungen *Ethelred* († 1016).

Digitized by Google

Konungen tackade honom för kvädet och gav honom i skaldelön en scharlakanskappa, fodrad med det finaste pälsverk och kantad med gyllenbräm i skörtet. Därefter gjorde han honom till sin hirdman, och Gunnlaug var hos konungen över vintern och bemöttes väl.

Och en dag tidigt på morgonen mötte Gunnlaug på en gata tre män, vilkas förman hette Tororm. Det var en stor och stark man och tillika ytterst vansklig att komma till rätta med. Denne sade till Gunnlaug: »Nordman, låna mig litet penningar!» Gunnlaug svarar: »Icke är det rådligt att lämna penningar till okända män.» Tororm sade: »Jag skall betala dig på bestämd dag.» — »Då skall jag våga mig på det», säger Gunnlaug. Därpå lämnade han honom penningarna. Kort därefter träffade Gunnlaug konungen och berättade för honom om lånet. Denne sade: »Nu har du råkat illa ut, ty det är en farlig våldsverkare och viking, med vilken du icke bör inlåta dig. Jag skall giva dig lika mycket penningar igen.» Gunnlaug svarar: »Illa vore det då bevänt med oss, edra hirdmän, om vi skulle anfalla oskyldiga människor men låta dylika förhålla oss vår rätt. Det skall aldrig ske.»

Kort därefter träffade han Tororm och krävde honom på penningarna, men denne sade sig icke vilja betala. »Då bjuder jag dig», säger Gunnlaug, »uppgörelse efter lag, nämligen att du antingen gäldar mig mina penningar eller också går holmgång med mig om tre dagar.» Då hånlog vikingen och sade: »Det har ingen vågat förrän du att utmana mig till holmgång, så illa åtgången som mången förut har blivit av mig. Därtill är jag beredd när som helst.» Och därmed skildes han och Gunnlaug för den gången.

Gunnlaug talade om för konungen, huru saken stod. »Nu har du kommit i ett obehagligt läge», svarar konungen, »ty denne man dövar alla vapen. Men nu skall du lyda mitt råd och taga detta svärd, som jag vill giva dig. Med detta skall du kämpa men visa fram för honom ett annat.» Gunnlaug tackade konungen mycket. Och när de sedan voro färdiga till holmgång, frågade Tororm, vad svärd Gunnlaug hade.

Digitized by Google

Gunnlaug drog ut ett svärd och visade honom men hade konungens svärd upphängt med en lycka om handtaget och gömt vid sidan. När bärsärken fick se svärdet, sade han: »Icke rädes jag för det där svärdet!» Och i detsamma högg han till Gunnlaug med sitt svärd och högg av honom nästan hela skölden. Gunnlaug högg i sin tur med det svärd, som konungen givit honom, men bärsärken stod för hugget och täckte sig icke med skölden, emedan han trodde, att Gunnlaug brukade samma vapen, som han uppvisat. Men Gunnlaug högg honom strax banehugg. Konungen tackade Gunnlaug mycket för vad han gjort, och han fick härav stor berömmelse både i England och vida omkring i alla land.

Om våren, då skepp började gå mellan landen, bad Gunnlaug konung Adalrad om orlov att segla bort en tid. Konungen sporde, vart han ämnade sig, och Gunnlaug svarade, att han ville fullgöra det, som han ämnat och lovat.[1] »Så skall ske, skald», säger konungen och gav honom en guldring, som vägde sex öre.[2] »Men det skall du lova mig», fortsatte han, »att komma åter till mig till nästa höst, ty jag vill för dina bedrifters skull ej mista dig.»

8. Därefter seglade Gunnlaug med några köpmän från England norr ut till Dublin. På den tiden härskade över Irland en konung, som hette Sigtrygg Silkesskägg, en son av Olov Kvaran och drottning Kormlad. Denne hade då endast en kort tid varit konung. Gunnlaug gick strax inför konungen och hälsade honom väl och vördnadsfullt. Konungen tog också emot honom hedersamt. Gunnlaug sade: »Jag har diktat ett kväde om eder och önskar, att I villen höra därpå!» — »Det skall jag visst göra», svarade konungen, »aldrig har någon förr försökt bringa mig ett kväde.»

Därpå kvad Gunnlaug en drapa, och så lydde omkvädet:

Trollkvinnans häst[3]
Sigtrygg bjuder till gäst.

[1] Gunnlaug svarar med en här utesluten vers, vari han säger sig vilja besöka flera främmande hov. [2] Ett öre = $^1/_8$ mark. [3] *Trollkvinnans häst* = vargen. Att 'mata' eller 'föda' vargen är en vanlig omskrivning (kenning) för 'besegra fiender', 'vara en tapper krigare'.

Digitized by Google

Konungen tackade honom för kvädet, kallade till sig sin skattmästare och sade så: »Huru skall jag löna skalden för hans dikt?» — »Vad tycken I själv, herre?» svarade denne. »Hurudan belöning skulle det vara», säger konungen, »om jag ger honom två handelsskepp?» — »Alltför mycket är det, herre!» svarade skattmästaren, »andra konungar giva som sångarlön sådana dyrbarheter som ett gott svärd eller goda guldringar.» Då gav konungen honom sina nya scharlakanskläder, en guldbrämad kjortel och en kappa med präktigt skinnfoder samt en guldring, som var en mark tung. Gunnlaug tackade honom höviskt, dröjde kvar ännu en liten tid och for därifrån till Orkneyöarna.

Då härskade över Orkneyöarna Sigurd jarl Hlodvesson. Han var mycket vänlig mot islänningar. Gunnlaug hälsade honom höviskt och sade sig hava diktat ett kväde till hans ära. Jarlen sade sig gärna vilja höra hans kväde, så ansedd släkt som han var utav på Island. Då framförde Gunnlaug sitt kväde, och det var en flock,[1] mycket väl diktad. Till skaldelön gav jarlen honom en yxa med brett blad, alltigenom inlagd med silver, och bad honom stanna hos sig. Gunnlaug tackade honom för gåvan och likaså för tillbudet men sade sig ämna fara öster ut till Svitjod. Därpå gick han ombord med några köpmän, som skulle segla till Norge, och kommo de om hösten fram till Kongahälla i Viken.[2] Torkel, Gunnlaugs frände, följde honom ständigt. Från Kongahälla fingo de sig vägvisare upp i Västergötland och kommo till den köpstad, som heter Skara. Där härskade då en jarl, som hette Sigurd, en till åren kommen man. Gunnlaug gick fram för honom, hälsade honom höviskt och sade sig hava diktat ett kväde om honom. Jarlen gav honom ljud, och Gunnlaug framförde kvädet, som var en flock. Jarlen tackade honom, lönade honom väl och bjöd honom vara hos sig över vintern.

Sigurd jarl hade ett stort julgille på vintern; och på jul-

[1] *Flock* var en mindre dikt i enklare former än drapan. [2] Bohuslän.

Digitized by Google

aftonen kommo sändebud från Erik jarl i Norge, tolv man i följe, vilka medförde gåvor till Sigurd jarl. Denne mottog dem väl och bad dem över julen taga plats vid Gunnlaugs sida. Där gick det muntert till vid gästabuden. Götarne sade, att ingen jarl var större och berömdare än Sigurd; men norrmännen tyckte, att Erik jarl var ändå mer framstående. Om detta råkade de i träta, och bådadera togo Gunnlaug till skiljedomare i saken. Då kvad Gunnlaug denna visa:

»Spjutmöns stavar![1] Given
jarlen pris, I karlar;
böljornas kam han skådat,
gråhårig gubbe, sårrik.
Flera blånande sjöar
såg väl Erik, och vågor,
vältrande havets hästar,[2]
värnande sig i härnad.»

Bägge parterna voro väl förnöjda med denna dom, men i synnerhet norrmännen. Sändebuden foro efter julen därifrån med gengåvor, som Sigurd jarl sände Erik jarl. För denne omtalade nu sändebuden Gunnlaugs dom. Jarlen tyckte då, att Gunnlaug visat honom både frimodighet och vänskap, och lät ord falla därom, att Gunnlaug skulle hava frid och hägn i hans rike. Gunnlaug fick sedan höra vad jarlen hade sagt.

Slutligen gav Sigurd jarl åt Gunnlaug en vägvisare, som denne begärt, till Tiundaland i Svitjod.

9. På den tiden härskade över Svitjod konung Olov Svenske,[3] son av konung Erik Segersäll och Sigrid Storråda, Skoglar-Tostes dotter. Han var en mäktig och namnkunnig konung och en mycket ärelysten herre.

Gunnlaug kom till Uppsala kort före svearnes vårting, och så snart han träffade konungen, hälsade han honom.

[1] *Spjutmöns* (valkyrjans) *stavar* = hjältar. [2] *Havets hästar* = skeppen. [3] Olov Skötkonung.

Digitized by Google

Konungen mottog Gunnlaug väl och sporde honom, vem han var. Han sade, att han var en islänning. »Hravn», säger konungen, »vad för slags man är denne på Island?» Då reste sig en man upp från gästernas bänk,* högvuxen och rask, steg fram till konungen och svarade: »Herre», säger han, »denne islänning är av den bästa härkomst och själv den raskaste man.» — »Må han då taga plats vid din sida», sade konungen. Sedan sade Gunnlaug: »Jag har ett kväde till eder att uppläsa, herre konung, och ville gärna, att I lyssnaden därtill och gåve mig ljud.» — »Gå först och sitt ned!» svarade konungen, »ty ej är nu tid att sitta och höra på kväden.» Och så gjorde de. Gunnlaug och Hravn började då ett samtal med varandra och förtalte för varandra om sina resor. Hravn berättade, huru han sommaren förut farit från Island till Norge samt i början av vintern öster ut till Svitjod. De blevo snart goda vänner.

Och en dag, sedan tinget var förlidet, voro de båda, Gunnlaug och Hravn, på en gång inför konungen. Då sade Gunnlaug: »Nu ville jag, herre, att I hörden på kvädet!» — »Nu kan det gå för sig», svarade konungen. »Men nu ville jag också framföra mitt kväde, herre», sade Hravn. »Det går också för sig», svarade konungen. »Då vill jag dock först få framsäga mitt kväde», inföll Gunnlaug, »om I tillåten det, herre!» — »Jag har rätt att gå först, herre», säger Hravn, »eftersom jag kom först hit.» Då sade Gunnlaug: »Var kommo våra fäder till ett ställe, där min fader gick i släptåg efter din? Icke på något ställe alls! Och så skall det ock vara mellan oss.» — »Låtom oss dock visa så mycket levnadsvett», invände Hravn, »att vi ej gräla om detta utan låta konungen avgöra saken.» Då sade konung Olov: »Gunnlaug må först framföra sitt kväde, ty han blir missnöjd, om han inte får sin vilja fram.» Därpå kvad Gunnlaug den drapa, som han diktat om konung Olov, och när han slutat, sade konungen: »Hravn, hurudant var kvädet?» — »Bra,

* Den södra bänken (se anm. å sid. 68).

Digitized by Google

herre», svarade denne, »det var ett storslaget kväde men formlöst och något stelt, liksom Gunnlaug själv är i sitt skaplynne.» — »Nu skall du framsäga ditt kväde, Hravn!» sade konungen. Och han gjorde så. Men när det var slut, sade konungen: »Gunnlaug, hurudant var detta kväde?» — »Bra, herre», svarade Gunnlaug, »det är ett vackert kväde, liksom Hravn själv är att se på, men det är uttryckslöst; och varför diktar du en flock om konungen?» tillägger han. »Tyckte du honom icke värd en drapa?» Hravn svarade: »Låtom oss ej längre tala om detta! Vi skola nog komma tillbaka därtill, om det också blir först längre fram.» Och därmed skildes de.

Kort därpå blev Hravn hirdman hos konung Olov och bad om orlov att få resa bort, vilket konungen också gav honom. Men när Hravn var färdig att resa, sade han till Gunnlaug: »Nu må det vara slut med vänskapen mellan mig och dig, emedan du ville nedsätta mig för hövdingen. Nu skall jag en gång tillfoga dig en icke mindre stor skam, än du velat göra mig här.» Gunnlaug svarar: »Icke frågar jag efter dina hotelser, och ingenstädes skola vi komma tillsammans, där jag skall stå tillbaka för dig.» Konung Olov gav honom vid skilsmässan stora gåvor, och for han sedan bort.

På våren for Hravn väster ut till Trondhjem, utrustade sitt skepp och kom om sommaren till Island, där han landade i Leiruvåg nedanför Heid. Alla hans fränder och vänner voro glada över hans återkomst, och var han den vintern hemma hos sin fader.

Om sommaren möttes på alltinget de båda fränderna Skapte lagsagoman* och Skald-Hravn. Då sade Hravn: »Jag önskar din hjälp att hos Torsten Egelsson fria till Helga, hans dotter!» Skapte svarade: »Är hon icke förut Gunnlaug Ormstungas löfteskvinna?» Då sade Hravn: »Är icke nu den tid utlupen, som avtalats mellan dem? Dessutom är hans övermod alltför stort, att han nu skulle akta på det.» Skapte

* Se ovan sid. 71.

Digitized by Google

svarade: »Så låtom oss då göra, såsom dig synes!» Därpå gingo de med stort följe till Torsten Egelssons bod. Denne mottog dem väl, och Skapte sade: »Hravn, min frände, vill bedja om Helga, din dotter, och äro dig väl kända hans ätt, hans rikedom och hans stora duglighet samt den stora mängden av hans vänner och fränder.» Torsten svarar: »Hon är förut Gunnlaugs löfteskvinna, och jag vill hålla fast vid alla de avtal, som med honom gjorts.» Skapte sade: »Äro icke nu de tre vintrar förlidna, som voro överenskomna mellan eder?» — »Jo», svarar Torsten, »men ännu har sommaren icke gått, och han kan ännu komma i sommar.» Skapte invände »Men om han nu icke kommer under sommaren, vad utsikt:hava vi då i denna sak?» Torsten svarade: »Nästa sommar skola vi åter mötas här, och må vi då se till, vad oss synes rådligast; det tjänar till intet att tala mera härom denna gång.» Härmed skildes de åt, och männen redo hem från tinget.

Icke blev det länge någon hemlighet, att Hravn friade till Helga. Icke heller kom Gunnlaug hem till Island den sommaren. På alltinget nästa sommar drevo Skapte och Hravn ivrigt på med frieriet och sade, att nu vore Torsten lös från alla avtal med Gunnlaug. Torsten svarar: »Jag har icke många döttrar att sörja för, och jag ville ej gärna, att de skulle giva anledning till strider mellan män. Nu vill jag först träffa Illuge svarte.» Och så gjorde han, och när de träffades, sade Torsten: »Tycker du ej, att jag nu är löst från alla avtal med Gunnlaug, din son?» — »Det är du förvisso», svarade Illuge, »om du så vill. Föga har jag nu att säga härom, efter jag ej så noga känner min son Gunnlaugs ställning.» — Då gick Torsten till Skapte, och träffade de det avtalet, att bröllop skulle stå på Borg vid vinternätterna,* ifall Gunnlaug ej heller denna sommar komme hem till Island. Om däremot Gunnlaug komme hem igen och ville fullborda sitt äktenskap, skulle Torsten vara löst från alla

* Vid vinterns början. Som första 'vinterdagen' eller 'vinternatten' räknades den 14 oktober.

Digitized by Google

sina avtal med Hravn. Därefter redo männen hem från tinget, men Gunnlaug lät vänta på sig, och Helga var illa till mods.

10. Nu är att säga om Gunnlaug, att han reste från Svitjod samma sommar som Hravn for till Island och att han vid skilsmässan fick goda gåvor av konung Olov. Konung Adalrad tog väl emot honom, och Gunnlaug var hos honom vintern över och var mycket hedrad.

På den tiden härskade över Danmark konung Knut den mäktige, Svensson.[1] Denne hade just tagit arv efter sin fader och hotade ständigt att göra ett härnadståg till England, emedan konung Sven, hans fader, vunnit ett stort rike i England, innan han dog där väster ut. Just nu var också en stor här av danskar ute i England. Denna anfördes av en hövding, som hette Heming, en son av Strutharald jarl och broder till Sigvalde jarl,[2] och höll denne hövding hela det rike, som konung Sven fordom vunnit, till lydighet under konung Knut.

Om våren bad Gunnlaug konung Adalrad om orlov att resa bort. Men denne svarade: »Ej höves det dig, då du ju är min hirdman, att lämna mig just nu, då slik ofrid hotar här i England.» Gunnlaug svarar: »Eder vilja må råda, herre! Men lova mig att få resa bort nästa sommar, om danskarne icke komma!» — »Det få vi se då», svarade konungen. Nu gick denna sommar och vintern därpå, och några danskar kommo icke. Och efter midsommar fick Gunnlaug av konungen lov att resa bort, och for han då därifrån öster ut till Norge och träffade Erik jarl på Lade i Trondhjem. Denne tog väl emot honom och bad honom stanna kvar hos sig. Gunnlaug tackade honom för tillbudet men sade sig dock först vilja fara ut till Island att besöka sin fästmö. Då sade jarlen: »Nu hava alla skepp redan avseglat, som rustat sig

[1] Knut den store, son till Sven Tveskägg. Sagans uppgift är emellertid i detta fall felaktig. Av övriga tidsuppgifter att sluta måste vid denna tidpunkt Sven Tveskägg († 1014) hava varit konung. [2] Hövding för Jomsvikingarne.

Digitized by Google

till islandsfärd.» Då berättade en hirdman, att Hallfred Vandrädaskald ännu dagen förut legat kvar ute vid Agdanäs. »Detta kan vara en möjlighet», svarade jarlen, »ty han seglade härifrån för fem dygn sedan.» Erik jarl lät då hjälpa Gunnlaug ut till Hallfred, vilken med glädje mottog honom. De fingo strax god vind ut till sjöss och voro mycket glada.

Det var nu sent på sommaren. Hallfred talade till Gunnlaug: »Har du sport Hravn Onundarsons frieri till Helga den fagra?» Gunnlaug sade sig väl hava hört något ditåt men dock intet bestämt. Hallfred berättade honom då så mycket han kände till, även det, att många påstodo, att Hravn ingalunda vore en mindre rask och duglig man än Gunnlaug.[1] »Och», fortsatte Hallfred, »det må jag önska, stallbroder, att din sak med Hravn måtte avlöpa bättre än min. Jag kom för några år sedan med mitt skepp till Leiruvåg nedanför Heid. Jag hade att betala en av Hravns huskarlar en halv mark silver men förhöll honom hans penningar. Då kom Hravn ridande ned till oss med sextio man och avhögg ankartågen, så att skeppet drev upp på lerbankarna och var nära att stranda. Jag måste då lämna Hravn full avgöranderätt i saken och betala en hel mark. Och det är vad jag har att säga om honom.» Därpå talade de förtroligt om Helga, och Hallfred berömde mycket hennes skönhet.[2] En halv månad före vinternatten landade de norr ut i Hraunhamn vid Melrakkaslätten och lossade där sin last.

Det var en man, som hette Tord. Han var bondeson där på slätten; han gav sig i brottningskamp med köpmännen och gick illa åt dem. Därpå fick man till stånd en brottningskamp även mellan honom och Gunnlaug. Men natten förut åkallade Tord guden Tor till seger för sig, och så snart de träffades om dagen, började de brottas. Gunnlaug slog båda fötterna undan Tord och sträckte honom hudvudstupa till marken. Men den fot, på vilken Gunnlaug stod, gick ur led, så att Gunnlaug störtade omkull på samma gång

[1] Gunnlaug svarade vid detta tillfälle med en här utesluten vers. [2] Vid detta tillfälle diktade Gunnlaug en här utesluten vers.

Digitized by Google

som Tord. Då sade Tord: »Måhända att det andra ej går dig bättre!» — »Vad då?» spörjer Gunnlaug. »Saken med Hravn, om han nu vid vinternätterna får Helga den fagra. Jag var i somras på alltinget, då den saken gjordes upp.» Gunnlaug svarade intet. Hans fot vreds nu i led igen och förbands men svullnade mycket.

Gunnlaug och Hallfred redo nu, tolv man tillsammans, och kommo söder ut till Gilsbacka i Borgarfjord samma lördagskväll, som bröllopet stod på Borg. Illuge tog med glädje emot Gunnlaug, sin son, och dennes följeslagare. Gunnlaug sade sig då strax vilja rida ned till Borg, men Illuge sade, att detta icke var rådligt, och så tyckte alla utom Gunnlaug själv. Men Gunnlaug var i själva verket ur stånd att fara för sin fots skull, ehuru han ej ville låta märka det, och därför blev det intet av med färden.

Morgonen därpå red Hallfred hem till Hreduvatten i Nordrardal. Där sköttes deras gemensamma egendom av Galte, hans broder, en rask och duglig man.

11. Nu är att säga om Hravn, att han satt i sitt bröllop på Borg. Och det säga de flesta, att bruden var mycket sorgsen; ty sant är det, som ordspråket säger, att ej lätt man glömmer vad som ung man gömmer, och så var det också med henne nu. Det spordes också vid detta gästabud den nyheten, att en man, som hette Sverting, friade till Hungerd, Torodds och Jofrids dotter,* och skulle deras bröllop stå uppe på Skanö under vintern strax efter jul. Där bodde Torkel, en frände till Hungerd.

Hravn for hem till Mosfjäll med Helga, sin hustru. Och när de hade levat där en kort tid tillsammans, hände sig en morgon, innan de stego upp, att Helga låg vaken, men Hravn sov och jämrade sig i sömnen. Och när han vaknade, sporde Helga vad han drömt. Då kvad Hravn denna visa:

* Se sid. 64.

Digitized by Google

Ormlägets ö![1] Din make
sårad i famnen får du,
bädden jag såg fläckad,
blodig, min brud, var skruden;
bägarens dis[2] ej mäktar
mannens sår vårda;
dylikt ej tröst skaffar,
drömmen ej Hravn glömmer.

Helga sade: »Det skulle jag aldrig gråta över. Illa haven I svikit mig, och jag anar, att Gunnlaug är återkommen.» Och då grät Helga mycket. Och kort därefter blev Gunnlaugs hemkomst bekant. Helga blev då så trotsig mot Hravn, att han icke kunde hålla henne kvar hemma hos sig, utan måste de fara åter till Borg, och Hravn hade föga glädje av sitt samliv med henne.

Nu rusta sig männen till gästabud under vintern. Torkel på Skanö bjöd Illuge svarte och dennes söner. Men när Illuge bonde rustade sig till färden, satt Gunnlaug i stugan och rustade sig icke. Då gick Illuge till honom och sade: »Varför gör du dig icke i ordning, min son?» Gunnlaug svarade: »Ty jag ämnar mig icke att fara.» Då sade Illuge: »Fara skall du visst, min son! Låt icke längtan efter en enda kvinna överväldiga dig. Låtsa, som om du ej märkte det! Dig skall det aldrig fattas kvinnor.»

Gunnlaug gjorde, såsom hans fader sade, och de kommo båda till bröllopsgillet. Illuge och hans son fingo plats i högsätet; men Torsten Egelsson och Hravn, hans måg, och brudgummens svit i det andra högsätet gentemot Illuge. Kvinnorna sutto på tvärpallen. Och satt Helga den fagra närmast bruden och kastade ofta sina ögon på Gunnlaug, så att det nu gick som ordspråket säger, att blicken går, dit hjärtat trår. Gunnlaug var då präktigt klädd. Han hade på

[1] *Ormläget* är guldet. Ormar och drakar ansågos nämligen ruva över skatter. 'Guldets ö' är kvinnan, som är prydd med guldsmycken. [2] *Bägarens dis* är kvinnan, emedan hon fyller mannens bägare.

Digitized by Google

sig den dräkt, som han fått av konung Sigtrygg, och han utmärkte sig framför de övriga männen i många stycken, både i styrka, växt och skönhet.

Föga glädje rådde vid detta bröllop. Och den dagen, då man stod i begrepp att bryta upp, gjorde kvinnorna sig i ordning och rustade sig till hemfärden. Gunnlaug gick då till tals med Helga, och samtalade de länge med varandra. Och då gav Gunnlaug åt Helga den kappa, som han fått av konung Adalrad, en mycket stor dyrbarhet, och hon tackade honom varmt för gåvan. Därpå gick Gunnlaug ut. Och då voro framledda sadlade ston och hingstar, många mycket vackra, och de stodo bundna på gården. Gunnlaug sprang upp på en hingst och red i fyrsprång över gården åt det håll, där Hravn stod, så att denne var tvungen att vika undan. Gunnlaug sade: »Icke behöver du springa undan, ty jag tänker ej att skrämma dig denna gången, men du vet vad du förtjänat.» Då svarade Hravn med att kväda denna vers:

Sårlågans starke svingare,[1]
stridsdisens lovprisare,[2]
kivas ej oss gagnar
stort för en enda kjortel.
Kampträd,[3] mitt ord sanna:
kvinnor sådana finnas
— sanning är vad jag säger —
talrikt i söderns salar.

Men Gunnlaug svarade: »Det är möjligt, att hennes likar där äro talrika, men icke tycker jag så.» Då sprungo Illuge och Torsten fram och ville ej, att de hetsade upp sig. Och därefter red man bort, var och en till sitt, och under vintern var allt lugnt och händelselöst. Hravn hade alls ingen

[1] *Sårlågans* (svärdets) *svingare* = hjälte. [2] *Stridsdisens* (valkyrjans) *lovprisare* = hjälte. [3] *Kampträd* = hjälte.

Digitized by Google

glädje mer av sitt samliv med Helga, sedan Gunnlaug och hon hade råkats.

Om sommaren redo bönderna med stora följen till tings; Illuge svarte med sina söner Gunnlaug och Hermund; Torsten Egelsson med sin son Kolsven; Onund från Mosfjäll med alla sina söner samt Sverting Havrbjarnarson.

Skapte var då ännu lagsagoman. Och en av tingsdagarna, då männen voro mycket talrikt samlade på Lagberget, steg Gunnlaug upp, sedan rättsförhandlingarna voro slut, äskade ljud och sade: »Är Hravn Onundarson här?» Denne svarade ja. Då fortsatte Gunnlaug Ormstunga: »Du vet, att du tagit min löfteskvinna och stiftat fiendskap med mig. Fördenskull bjuder jag dig holmgång här å tinget, efter tre dagars frist, å Öxararholmen.» Hravn svarade: »Detta var ett gott anbud, som kunde väntas av dig, och är jag därtill redo, så snart du vill.» Bägge deras fränder beklagade saken, men det var på den tiden lag, att envar, som tyckte sig lida orätt av en annan, hade rätt att utmana sin fiende till holmgång. Och när nu tre dagar voro förgångna, rustade sig Gunnlaug och Hravn till tvekampen. Illuge svarte följde sin son till holmen med en stor skara; men Hravn följdes av Skapte lagsagoman samt av sin fader och andra fränder.*

Hermund höll skölden för sin broder Gunnlaug, men Sverting Havrbjarnarson för Hravn. Med tre mark silver skulle den, som vart sårad, lösa sig från holmen. Hravn hade rättighet att giva första hugget, emedan han var den utmanade, och högg han då i överkanten av Gunnlaugs sköld, så att svärdet brast under fästet till följd av huggets styrka. Svärdspetsen studsade från skölden och träffade Gunnlaug på kinden, så att han fick ett sår, ehuru det var ytterst obetydligt. Strax sprungo deras fäder och många andra män emellan. Då sade Gunnlaug: »Nu förklarar jag Hravn besegrad, emedan han är vapenlös.» — »Men jag förklarar dig besegrad», svarade Hravn, »emedan du är sårad.» Gunnlaug blev

* Vid detta tillfälle diktade Gunnlaug och Hravn var sin vers, som här äro uteslutna.

Digitized by Google

då mycket häftig och vred och sade, att striden icke vore avgjord. Men Illuge, hans fader, ville icke, att de skulle fortsätta kampen längre den gången. Gunnlaug svarade: »Det skulle jag önska, att vi två, Hravn och jag, må mötas ännu en gång, där du, fader, icke är närvarande och kan skilja oss åt.» Därmed skildes de för den gången, och männen gingo hem till sina bodar.

Och dagen därpå blev det i lagrätten stadgat, att från den dagen all holmgång skulle avskaffas, och vart detta beslut fattat efter tillrådan av alla de visaste män, som voro tillstädes, och där voro då alla de visaste män i landet. Och den holmgången, då Hravn och Gunnlaug stredo, var den sista, som ägt rum på Island.*

Sedan allt detta skett, redo bönderna hem från tinget, och Gunnlaug vistades hemma på Gilsbacka. Och en morgon då han vaknade, voro alla männen uppstigna, så att han ensam låg. Han vilade i sängskåpet innanför bänken. Då kommo in i stugan tolv män, alla fullt väpnade; det var Hravn Onundarson, som kommit. Gunnlaug sprang strax upp och fick fatt i sina vapen, men Hravn sade: »Du har intet att frukta, ty mitt ärende hit är det, som du nu skall få höra. Du bjöd mig på alltinget i somras en holmgång, men du tyckte icke, att den då blev avgörande. Nu vill jag bjuda dig, att vi båda fara bort från Island nästa sommar och gå holmgång i Norge. Där skola icke våra fränder vara till hinders.» Gunnlaug svarade: »Hell dig för dina ord! Detta anbud vill jag gärna taga emot. Och här», tillägger han, »skall du nu åtnjuta all den gästfrihet, som du vill.» — »Det är ett gott anbud», svarade Hravn, »men denna gången måste vi genast rida vår väg.» Och därmed skildes de. Detta tyckte bägge deras fränder vara mycket illa men kunde ej göra något därvid till följd av deras egen hetsighet. Och artade sig till att ske, som ske skulle.

---

* I den isländska texten följer en här utesluten, kort och tämligen betydelselös episod, som skildrar, huru Gunnlaug träffar Helga ute vid en å och därvid diktar två verser.

Digitized by Google

12 Nu är att säga om Hravn, att han rustade sitt skepp i Leiruvåg. Två män omtalas, som foro med Hravn, systersöner till hans fader Onund. Den ene hette Grim, den andre Olov; de voro båda värderade män. Alla Hravns fränder kände stor saknad, då han for bort, men han sade, att han utmanat Gunnlaug till holmgång, emedan han ingen glädje hade av Helga, och att endera av dem måste duka under för den andre.

Hravn gick sedan till sjöss, så snart han fick vind, och kom med sitt skepp till Trondhjem[1] och var där vintern över. Och han hörde icke på den vintern av Gunnlaug och väntade därför på honom även under sommaren. Och följande vinter var han i Trondhjem på det ställe, som heter Levanger.

Gunnlaug Ormstunga rustade sig till sjöss med Hallfred Vandrädaskald norr ut å Slätten. Och de blevo mycket sent färdiga och stucko ut till havs, så snart de fingo vind, och kommo kort före vinterns inbrott till Orkneyöarna. Sigurd jarl Hlodvesson härskade då över öarna, och till honom for Gunnlaug och var där vintern över, och jarlen tog väl emot honom.

Om våren rustade sig jarlen till härnad, och Gunnlaug rustade sig att följa honom. Under sommaren härjade de sedan vida omkring Söderöarna[2] och Skottlands fjordar och hade många strider. Men vart de kommo, visade sig Gunnlaug vara den raskaste och käckaste man och tappraste hjälte. Sigurd jarl återvände tidigt följande sommar, och Gunnlaug steg ombord med några köpmän, som skulle segla till Norge. Sigurd jarl och han skildes från varandra med mycken vänskap.

Gunnlaug for norr ut till Lade i Trondhjem att träffa Erik jarl. Denne mottog honom väl och bjöd honom att vara hos sig, vilket han gjorde. Jarlen hade sport Gunnlaugs och Hravns mellanhavande och sade, att han nedlade förbud för dem att slåss i hans rike. Gunnlaug sade, att därom hade

[1] Trondhjem eller trondernas hem kallades trakten vid Trondhjemsfjorden. [2] Hebriderna.

Digitized by Google

jarlen att befalla. Han var där över vintern och var ständigt mycket tystlåten.

Och en dag om våren var Gunnlaug ute och gick och med honom hans frände Torkel. De gingo ett stycke bort från gården, och på slätten framför dem var det en krets med karlar, och inuti ringen voro två män, som hade vapen och låtsade, som om de fäktade. Den ene av dem skulle föreställa Hravn, den andre Gunnlaug. De kringstående sade, att islänningarne höggo dåligt och voro sena att minnas sina ord. Gunnlaug fann, att här var bittert skämt å bane och att mycket hån ådragits honom, och han gick bort tigande.

Och kort därefter säger Gunnlaug till jarlen, att han icke längre ville tåla hirdmännens hån över hans sak med Hravn, utan bad han att få en vägvisare till Levanger. Jarlen hade förut hört, att Hravn var borta från Levanger och farit öster ut till Svitjod, och därför gav han Gunnlaug orlov att resa och två följeslagare på färden.

Nu drager Gunnlaug med sex man i följe från Lade in till Levanger och kommer fram på kvällen. Men på morgonen samma dag hade Hravn med fyra man farit bort därifrån. Gunnlaug drog därifrån till Värdalen och kom varje kväll till det ställe, där Hravn varit natten förut. Gunnlaug fortsatte färden, till dess han kom till den översta gården i dalen. Denna gård hette Sul, och hade Hravn på morgonen farit ut därifrån. Gunnlaug beslöt då att icke uppskjuta färden utan for genast på natten; och om morgonen i soluppgången fingo bådas följen sikte på varandra. Hravn var då kommen till ett ställe, där det fanns tvenne sjöar och mellan desamma släta vallar, som kallas Gleipnesvallarna. Och i den ena sjön gick det ut ett litet näs, som hette Dinganäs. Där på näset gjorde Hravn och hans följe halt, tillsammans fem man, bland vilka också Hravns fränder, Grim och Olov, befunno sig. Och när de möttes, sade Gunnlaug: »Det är väl, att vi två nu hava träffats.» Hravn sade också, att han ingalunda beklagade det. »Och står det dig nu fritt», tillade han, »att välja vilketdera du vill, antingen att endast vi två

Digitized by Google

kämpa, eller också allesammans, dock så, att vi äro lika många på vardera sidan.» Gunnlaug sade sig vara nöjd med vilketdera som helst av dessa två förslag. Då förklarade Hravns fränder, Grim och Olov, att de icke ville stå och se på, då Gunnlaug och Hravn stredo; detsamma sade också Gunnlaugs frände, Torkel svarte. Därpå sade Gunnlaug till de följeslagare, som jarlen givit honom: »I två skolen icke hjälpa nägondera utan sitta som vittnen och berätta om vårt möte.» Och detta gjorde de.

Därpå gingo de lös på varandra och kämpade alla tappert. Grim och Olov gingo båda emot Gunnlaug ensam, och så slöt deras strid, att han drap dem båda utan att själv bliva sårad. Detta intygar också Tord Kolbeinsson i det kväde, som han diktade om Gunnlaug Ormstunga.*

Under tiden anföllo Hravn och Gunnlaugs frände, Torkel svarte, varandra, och föll Torkel och miste sitt liv för Hravn. Och till slut kämpade de två, Gunnlaug och Hravn, mot varandra med stora hugg och kraftiga angrepp och anföllo beständigt med mycken hetsighet. Gunnlaug hade då det svärd, som han fått av Adalrad och som var ett förträffligt vapen. Och slutligen gav han Hravn ett svårt hugg, så att denne miste foten. Han föll dock icke utan drog sig baklänges till en trädstubbe och stödde därpå stumpen av benet. Då sade Gunnlaug: »Nu är du ur stånd att strida, och jag vill icke mera slåss med dig, lemlästad som du är.» — »Det är nog så», svarade Hravn, »att jag är starkt medtagen; men jag skulle väl dock ännu kunna duga till något, om jag finge litet att dricka.» — »Svik mig då icke», sade Gunnlaug, »om jag hämtar dig vatten i min hjälm!» — »Icke skall jag svika dig», säger Hravn. Sedan gick Gunnlaug bort till en bäck, hämtade vatten i hjälmen och bar det till Hravn. Denne sträckte vänstra handen ut efter hjälmen men högg i detsamma sitt svärd i huvudet på Gunnlaug med den högra, så att denne fick ett djupt sår. Då sade Gunnlaug: »Illa svek du mig nu,

* En i den isländska texten anförd strof uteslutes här.

Digitized by Google

och ohederligt handlade du, då jag trodde dig på ditt ord.» »Sant är det», svarade Hravn, »men jag gjorde det därför, att jag icke unnade dig Helga den fagras famntag.» Därpå kämpade de åter häftigt, och så slutade deras strid, att Gunnlaug till sist övervann Hravn, och denne miste sitt liv. Då gingo följeslagarne, som jarlen sänt med Gunnlaug, fram och förbundo såret på dennes huvud.[1]

Sedan begrovo de dem, som fallit, och lyfte därefter Gunnlaug upp på hans häst och kommo med honom ned till Levanger. Där låg han tre dygn, fick de sista tjänsterna av en präst och dog sedan samt jordades vid kyrkan. Alla tyckte det var stor skada på både Gunnlaug och Hravn på grund av de omständigheter, som framkallat deras död.

13. Och om sommaren, innan dessa händelser spordes på Island, hade Illuge svarte en dröm hemma på Gilsbacka. Han tyckte, att Gunnlaug kom till honom i sömnen, mycket blodig, och kvad för honom en visa. Denna mindes Illuge sedan, då han vaknade, och kvad henne sedan för andra.[2]

Samma natt hände sig också söder ut på Mosfjäll, att Onund drömde, att Hravn kom till honom, också mycket blodig, och kvad en visa (om sin död).

Och på alltinget nästföljande sommar talade Illuge svarte på Lagberget till Onund och sade: »Varmed vill du betala mig böter för min son, som Hravn, din son, svek under säkerhetslöfte?» Onund svarade: »Ingalunda tycker jag mig förpliktigad att böta för honom, en så smärtsam förlust som jag led genom deras strid, och icke heller kräver jag några böter av dig för min son.» Illuge svarar: »Då skall någon av dina fränder eller ättmän få umgälla det.» Och efter tinget var Illuge under hela sommaren mycket tungsint.

Men på hösten — omtalas det — red Illuge hemifrån Gilsbacka med trettio man och kom tidigt en morgon till Mosfjäll. Onund undkom med sina söner till kyrkan, men Illuge tog tvenne hans fränder, Björn och Torgrim, och lät dräpa

[1] Gunnlaug diktade då en här utesluten vers. [2] Den här uteslutna versen innehåller en framställning av den skildrade striden.

Digitized by Google

Björn samt hugga foten av Torgrim. Därpå red Illuge hem, och Onund krävde aldrig någon hämnd för detta. Illuges son Hermund sörjde djupt sin broder Gunnlaug och tyckte ändå icke, fastän detta var gjort, att hans broder var hämnad tillräckligt. Det var en man, som hette Hravn, vilken var brorson till Onund. Denne var en köpman, som gjorde vidsträckta handelsresor och ägde ett skepp, som stod uppe i Hrutatjord. Om våren red nu Hermund Illugesson ensam hemifrån och norr ut till Holtavorduheid och vidare till Hrutatjord och ut till Bordö, till köpmännens skepp. Köpmännen voro då nästan färdiga. Skepparen Hravn var på land och många män med honom. Hermund red efter honom, genomborrade honom med sitt spjut och red därpå bort. Hravns följeslagare blevo så bestörta, att de ej kommo sig för att angripa honom. Ej heller för detta dråp kommo några böter i fråga. Och därmed upphörde saken mellan Illuge svarte och Onund på Mosfjäll.

Torsten Egelsson gifte sedan, när en tid hade gått, sin dotter Helga med en man, som hette Torkel, som var son till Hallkel. Han bodde i Hraundal, och Helga for hem med honom, men hon älskade honom föga, ty hon kunde aldrig glömma Gunnlaug, ehuru han var död. Torkel var dock en duglig och rik man och en god skald. De ägde barn tillsammans och icke så få, såsom sönerna Toraren och Torsten och ändå flera. Det var Helgas största glädje att breda ut för sig den kappa, som hon fått av Gunnlaug, och att sedan sitta långa stunder och stirra på den.

En gång utbröt en svår farsot på Torkels och Helgas gård, och många blevo långvarigt sjuka. Helga blev också opasslig men icke sängliggande. Och en lördagsafton satt Helga i vardagsrummet och lutade sitt huvud i sin husbonde Torkels knä och lät sända efter den kappa, som hon fått av Gunnlaug. Och när hon fått kappan, satte hon sig upp, utbredde henne framför sig och såg en stund på henne. Därpå sjönk hon tillbaka i sin husbondes famn och var då död.

Digitized by Google

Helgas lik fördes till kyrkan, och Torkel förrättade begravningen efter henne. Alla tyckte, såsom väntas kunde, att det var ett sorgligt frånfälle. Och därmed slutar sagan.

II.

Ur NJALS SAGA.

1. Gunnar på Hlidarände och Njal på Bergtorsval.

(Kap. 19, 20, 25.)

Det var en man, som hette Gunnar Hamundarson.[1] Han bodde på gården Hlidarände i Fljotslid.[2] Han var stor till växten och stark och en mästare i att föra vapen. Han högg och sköt lika bra med bägge händerna, när han ville, och han svängde svärdet så fort, att det såg ut som tre i luften. Han var den utmärktaste bågskytt och träffade allt, som han siktade på. Han sprang i full rustning högre än sin egen höjd och lika långt baklänges som framåt. Han simmade som en säl, och det fanns icke en idrott, vari någon vågade tävla med honom. Och så har det sagts, att ingen däri varit hans like. Hans utseende var skönt; han hade ljus hy, rak, något framträdande näsa, blå och livliga ögon, röda kinder samt rikt hår, som föll väl och hade vacker färg. Han var en mycket hövisk man, rask i sina handlingar, givmild och saktmodig, vänfast men noggrann i valet av vänner. Gunnar var en förmögen man. Hans broder hette Kolskegg, en stor och stark, käck och pålitlig man. — —

På Bergtorsval i Landeyjar bodde Njal Torgersson. Han var en rik man och vacker till utseendet men hade icke något skägg.[3] Han var så lagfaren, att ingen däri var hans

[1] Här redogör den isländska texten på vanligt sätt för den i sagan införda personens förfäder. [2] I sydligaste delen av Island. [3] Detta ansågs hos de gamla nordborna vara omanligt.

Digitized by Google

like. Han var klok och framsynt, gav gärna råd och goda råd, så att allt vad han rådde folk till gick bra. Han var saktmodig och rättänkande och hjälpte alla, som vände sig till honom, ur deras förlägenhet. Hans hustru hette Bergtora, Skarphedens dotter; hon var en kraftig och redbar kvinna men något hård till sinnelaget. De hade sex barn, tre söner och tre döttrar. Den äldste sonen hette Skarpheden. Han var stor till växten, stark och skicklig att hantera vapen, simmade som en säl, var snabbare på foten än någon annan, rask och oförfärad, kort och fyndig i tal och svar, en god skald och för det mesta lugn och behärskad. Han hade brunt hår med en virvel i, vackra ögon, blek hy och skarpa drag. Hans näsa var buktad, och tandgården låg något högt, så att munnen var mycket ful, men han såg dock ut som en äkta krigare. Njals andre son hette Grim. Han var vackrare än Skarpheden, hade fagert mörkt hår och var stor och stark. Helge hette Njals tredje son. Han var också en vacker, stark och i vapen övad man, förståndig och fredsam till sinnelaget. Hoskuld hette en fjärde son, som var född utom äktenskapet.

Alla Njals söner blevo gifta, men de två äldsta bodde fortfarande hos fadern på Bergtorsval. Hlidarände låg ej synnerligen långt därifrån, och mellan Njal och Gunnar rådde stor vänskap. Gunnar fick ofta råd och bistånd hos den kloke och lagkunnige Njal. Gunnar begav sig ut på vikingafärder och vann både byte och ära, så att han blev en berömd man. Sedan gifte han sig med en kvinna, som hette Hallgerd, vilken var ondsint och hämndgirig. Genom hennes hetsighet invecklades Gunnar, trots sitt lugna sinnelag, i blodiga stridigheter, vilkas följder han en längre tid lyckades undvika genom Njals goda råd och kraftiga bistånd på tingen. Men slutligen blev han förklarad fredlös, och om han ej lämnade landet, skulle det stå hans fiender fritt att döda honom. Bland dessa befunno sig Gissur vite, Geir gode och Mord Valgardsson, vilka jämte åtskilliga andra beslöto att överfalla honom.

Digitized by Google

2. Överfallet på Hlidarände.

(Kap. 76, 77.)

Om hösten sände Mord Valgardsson bud, att nu var Gunnar ensam hemma, emedan allt hans folk var nere på öarna för att avsluta höbärgningen. Gissur vite och Geir gode redo, då de sporde detta, strax öster ut över åarna och över sandstränderna till Hav.[1] Därifrån sände de bud till Starkad, som bodde strax bredvid Trehörningsfjäll. Och så samlades nu alla, som skulle draga emot Gunnar, och rådslogo om huru anfallet skulle utföras. Mord sade, att de ej kunde överraska Gunnar, om de ej först toge bonden Torkel, Gunnars granne, och tvingade honom att följa med samt gå ensam i förväg fram till gården och taga hunden Sam. De foro så öster ut till Hlidarände och sände efter Torkel, som fick välja mellan att mista livet eller taga hunden. Han valde att frälsa livet och följde med dem. En bred inhägnad förde ned till gården Hlidarände, och där stannade skaran. Torkel bonde gick fram till gården, där hunden låg uppe vid huset. Torkel lockade honom med sig bort i vägen, men i detsamma såg hunden, att där var folk, sprang på Torkel och högg honom i underlivet. Onund från Trollskog högg då yxan i hundens huvud, så att den gick in i hjärnan. Hunden gav till ett tjut så högt, att ingen av dem hört dess make, och föll död ner.

Gunnar vaknade i huvudbyggnaden och sade: »Illa far man med dig, Sam, min gosse, och kanske är det så bestämt, att det ej blir långt mellan oss två.» Gunnars hus var helt och hållet byggt av timmer och täckt av bräder. Vid de översta bjälkarna på väggen funnos gluggar med luckor för. Gunnar sov i en loftskammare i huset[2] tillika med Hallgerd och sin moder. Då de kommo till gården, visste de icke, om Gunnar var hemma, och bådo en gå fram och se efter.

---

[1] Gård väster om Hlidarände. [2] Denna kammare har otvivelaktigt varit byggd ovanpå förstugan över husets ena ända, alldenstund huset med säkerhet varit en rökstuga.

Digitized by Google

Under tiden satte de sig ned på gårdsplanen. Torgrim östman gick fram till huset och klättrade upp efter väggen. Gunnar såg, att det kom en röd rock fram vid gluggen, stack efter den med sin hillebard och träffade Torgrim i midjan. Fötterna gledo ned under honom, han tappade skölden och störtade ned från väggen. Han gick nu bort till Gissur och de andra, som sutto på gården. Gissur såg på honom och frågade: »Är Gunnar hemma?» — »Gå och se efter själv», svarade Torgrim, »nog vet jag, att hillebarden var hemma!» Och därmed föll han ned död. Därefter gingo de fram mot husen. Gunnar sköt ut med pilar mot dem och försvarade sig så väl, att de ingenting kunde uträtta. Somliga sprungo upp på taken och tänkte angripa honom därifrån, men Gunnar träffade dem även där med sina pilar, så att de ingen väg kommo. På det sättet gick det en stund.

De togo sig nu en rast, varefter de anföllo på nytt. Gunnar fortfor att skjuta, så att de ingenting kunde uträtta utan fingo draga sig tillbaka för andra gången. Då sade Gissur vite: »Vi måste anfalla kraftigare; på detta sätt går det inte!» De gjorde nu ett tredje anfall och höllo i länge men måste draga sig tillbaka. Gunnar sade: »Det sitter en pil där ute i väggen. Det är en av deras; med den skall jag skjuta på dem. Det skall bli en skam för dem att bli sårade av sina egna vapen!» — »Gör icke det, min son», sade hans moder, »reta dem icke hit igen, då de nu dragit sig tillbaka.» Gunnar tog dock pilen, sköt på dem och träffade Eiliv Onundarson, så att han fick ett svårt sår. Han hade stått avsides från de andra, så att de ej märkte, att han blev sårad. »Det kom en hand ut», sade Gissur, »med en guldring på och tog en pil, som satt i väggen. Man hade nog ej letat efter vapen ute, om det funnits tillräckligt inne; låt oss nu anfalla!» — »Låt oss bränna honom inne», sade Mord. »Det skall aldrig ske», sade Gissur, »om jag också visste, att det gällde mitt liv. Du måtte väl kunna giva ett råd, som duger, så listig man, som du har ord om dig att vara.»

Digitized by Google

Det låg några tåg på marken, vilka brukade användas att fastgöra husen med i stormväder. Mord sade: »Låt oss taga repen och slå dem om ändan på kroppåsbjälken, därpå lägga repen omkring stenarna här nere och sätta vindspelsstänger i dem och vinda taket av huset.» De togo repen och gjorde, som Mord hade sagt. Gunnar märkte intet, förrän de hade vindat taket av huset. Gunnar sköt ännu med bågen, så att de ej kunde komma honom nära. Då sade Mord för andra gången, att de skulle innebränna Gunnar. Gissur svarade: »Jag vet ej, varför du skall föreslå det, som ingen annan vill. Det skall aldrig ske!» I detsamma sprang Torbrand Torleiksson upp på väggen och högg av Gunnars bågsträng. Gunnar grep hillebarden med bägge händer, vände sig hastigt emot honom, genomborrade honom och kastade honom död ned på marken. Då sprang hans broder Asbrand upp. Gunnar stack efter honom med hillebarden; men han sköt hastigt skölden emellan, så att hillebarden gick igenom den och kom emellan över- och underarmen. Gunnar bände då så kraftigt med hillebarden, att Asbrands sköld brast, armen blev bruten och han föll ned från väggen.

Nu hade Gunnar sårat åtta män och dödat två. Då fick han själv två sår, men alla sade, att han varken brydde sig om sår eller död. Han sade till Hallgerd: »Du skall giva mig två lockar av ditt hår, och du och din mor skola sno dem till en bågsträng åt mig.» — »Är det av någon vikt för dig?» frågade hon. »Mitt liv gäller det», svarar han, »ty aldrig skola de övervinna mig, så länge jag kan bruka min båge.» — »Då skall jag nu komma ihåg örfilen du gav mig, och är det mig likgiltigt, om du försvarar dig längre eller kortare.»* — »Var och en har sitt sätt att bli beryktad», sade Gunnar, »och jag skall ej längre bedja dig härom.» Rannveig sade: »Illa beter du dig, och länge skall din skam ihågkommas.» Gunnar försvarade sig väl och tappert och

* Den isländska texten anför här en vers, som Gunnar vid detta tillfälle skall hava diktat.

Digitized by Google

sårade ännu åtta män så svårt, att flera voro nära att dö därav. Han försvarade sig, tills han stupade av trötthet. Då gåvo de honom många svåra sår, men likväl lyckades han slita sig lös från dem och försvarade sig ännu länge. Slutligen blev han dock dödad.*

Gissur sade: »En stor hjälte hava vi fällt, och mycken möda har det kostat oss. Hans försvar skall ihågkommas, så länge landet är bebott.» Därefter gick han till Rannveig och sade: »Vill du giva oss jord till de två av våra män, som hava fallit, så att de här må högläggas?» Hon svarade: »Så mycket hellre åt två, som jag gärna skulle unna eder det allesammans.» — »Det är ej att undra på», sade han, »att du talar så, ty du har mistat mycket.» Han förbjöd att råna eller förstöra något där. Sedan foro de därifrån.

Njals söner hämnades dråpet på Gunnar. Härigenom uppkommo strider både på tinget och med vapen. Skarpheden dödade en mäktig bonde, och för att göra sina och sönernas fiender mindre hätska tog Njal den dödade bondens son Hoskuld i sitt hus, behandlade honom som egen son och skaffade honom en rik hustru, brorsdotter till hövdingen Flose Tordarson. Genom den listige och elake Mord Valgardssons (samma person, som var med i överfallet på Gunnar) intriger störtes det goda förhållandet mellan Hoskuld och Njals söner, och slutligen gick det därhän, att dessa tillsammans med Mord överfalla och mörda Hoskuld. Njal sörjde mycket häröver och förutsåg de svåraste följder därav.

Ehuru Mord varit med om mordet på Hoskuld, hade han förstått att dölja detta och ställde sig in hos Flose samt ingick förbund med denne mot Njals söner. Saken togs upp på tinget, dit såväl Flose och hans anhängare som Njal kommo med talrika följen. Bland dem, som stodo på Njals sida, var den förnämste Asgrim Ellidagrimsson, Helge Njalssons svärfader.

3. Njals söner söka hjälp vid tinget.

(Kap. 119, 120.)

En dag, då de voro vid tinget, talade Njal och Asgrim länge tyst med varandra. Därpå sprang Asgrim upp och

* Här anföras två skaldeverser, som diktats om Gunnars död.

Digitized by Google

sade till Njalssönerna: »Låt oss nu gå bort och söka skaffa oss vänner, så att vi ej duka under för övermakten, ty detta mål kommer att drivas med kraft!» Asgrim gick därpå ut och näst efter honom Helge Njalsson, så Kare Solmundarson, därpå Grim Njalsson, så Skarpheden, vidare Torhall Asgrimsson, Torgrim den store och Torleiv Krak. De gingo först till Gissur den vites[1] bod och stego in där. Gissur stod upp för att taga emot dem och bad dem sitta ned och dricka. Asgrim sade: »Annat är vårt ärende, och högt skall det omtalas: vilket bistånd har jag hopp om hos dig, frände?» Gissur svarade: »Det skulle min syster Jorun[2] aldrig tro om mig, att jag skulle undandraga mig att hjälpa eder. Så skall det ock bli både nu och framdeles, att vi skola dela öden.» Asgrim tackade honom, och därpå gingo de sin väg.

Då frågade Skarpheden: »Vart skola vi nu gå?» — »Till Olfusingarnes[3] bod», sade Asgrim. Sedan gingo de dit. Asgrim frågade, om Skapte Toroddsson var i boden. Han fick höra, att så förhöll sig, och då gingo de in. Skapte satt där inne på en bänk och hälsade Asgrim välkommen. Denne tackade därför. Skapte bjöd Asgrim sitta ned bredvid sig. Asgrim sade, att han ej hade tid att stanna så länge. »Men ett ärende till dig har jag», sade han. »Låt höra det», sade Skapte. »Jag vill bedja dig om hjälp», säger Asgrim, »och att du bistår mig och mina släktingar.» — »Det är vad jag minst hade tänkt», säger Skapte, »att edra svårigheter skulle komma innanför mina väggar.» — »Det är illa talat», svarade Asgrim, »att vägra sin hjälp, när den bäst behöves.» Skapte sade: »Vem är den mannen där, som är den femte i raden, han som är så stor och blek, den olycksbådande barske och hemske karlen?» Han svarade: »Skarpheden heter jag, och ofta har du sett mig på tinget. Och så mycket mer vet jag än du, att jag ej behöver fråga dig, vad du heter. Du heter Skapte Toroddsson. Förr kallade du dig Barskalle; det var då, när du hade dräpt Ketil från Elda. Då rakade

[1] Asgrims morbroder. [2] Asgrims mor. [3] Från Olfus på sydvästligaste kusten av Island.

Digitized by Google

du av dig håret och smorde in huvudet med tjära. Sedan fick du några trälar att skära upp en jordtorva, och under den gömde du dig om natten. Sedan flydde du till Torolv Loptsson i Eyrar. Han tog emot dig och bar dig ombord i en mjölsäck.» Därpå gingo Asgrim och hans sällskap bort.

Skarpheden frågade: »Vart skola vi nu gå?» — »Till Snorre godes bod», sade Asgrim. Och dit gingo de. Det stod en man utanför boden; Asgrim frågade, om Snorre var inne, och fick det svaret, att han var så. De gingo då in i boden. Snorre satt på en bänk. Asgrim gick fram till honom och hälsade honom vördnadsfullt. Snorre tog vänligt emot honom och bad honom sitta ned. Asgrim sade, att han ej hade tid att stanna så länge. »Men ett ärende till dig har jag», sade han. Snorre bad honom omtala det. Asgrim sade: »Jag ville bedja dig, att du följde mig inför rätta och gåve mig hjälp, emedan du är en vis och mycket inflytelserik man.» — »Svårt är det nu för oss med våra egna rättssaker», säger Snorre, »ty många sätta sig upp emot oss, och därför vilja vi ogärna blanda oss i sådana personers svårigheter, som äro från andra delar av landet.» — »Det är ursäktligt», säger Asgrim, »ty du är oss intet skyldig.» — »Jag vet, att du är en bra karl», säger Snorre, »och det vill jag lova dig att ej vara mot dig eller understödja dina fiender.» Asgrim tackade honom. Snorre sade: »Vem är den mannen där, som är den femte i raden, han den bleke med de skarpa dragen, som visar tänderna, när han skrattar, och bär yxan på axel?» — »Heden heter jag, men somliga kalla mig med hela mitt namn, Skarpheden. Har du något annat att säga mig?» Snorre svarade: »Det är, att du synes mig vara en djärv och storvulen man. Men dock tror jag, att det är på upphällningen med din lycka och att du ej har långt kvar att leva.» — »Det är möjligt», sade Skarpheden, »och det är allas vår lott. Dock tycker jag du gjorde bättre i att hämnas din fader än att förutspå mig dylikt.» — »Det hava många sagt förr», svarade Snorre, »och däröver vredgas jag icke.» Därpå gingo de ut och hade ej fått någon hjälp där.

Digitized by Google

Därifrån gingo de till Skagfjordingarnes[1] bod, som ägdes av Hav den rike.[2] Asgrim och hans följe gingo in. Hav satt mitt i boden och talade med en man. Asgrim gick fram och hälsade på honom. Hav mottog honom väl och bjöd honom sitta ned. Asgrim sade: »Jag ville bedja dig, att du lämnar mig och mina släktingar hjälp.» Hav svarade hastigt och sade, att han ej ville blanda sig i deras svårigheter. »Men det vill jag fråga, vem den bleke mannen är, som är den femte i raden, han som ser så avskyvärd ut, som om han komme från havsbottnen.»[3] Skarpheden svarade: »Det rör dig inte, din mjäker, vem jag är, ty nog vågar jag mig fram, där du står i vägen, och föga fruktar jag, om dylika svenner komma på min gata. Du borde mycket hellre söka upp din syster Svanlaug, som Eydis Järnsaxa och Stedjakoll bortförde ur ditt hus, utan att du vågade röra ett finger.» Asgrim sade: »Låt oss gå; här hava vi ingen hjälp att hoppas.»

Sedan gingo de till Modrvallingarnes[1] bod och frågade, om Gudmund den mäktige var inne. De fingo veta, att så var förhållandet, och gingo in i boden. Mitt i boden var ett högsäte, och däri satt Gudmund den mäktige. Asgrim gick fram och hälsade på honom. Gudmund mottog honom väl och bad honom sitta ned. Asgrim sade: »Jag vill icke sitta ned, jag vill bedja dig om bistånd, ty du är en driftig man och en stor hövding.» Gudmund sade: »Jag skall icke vara emot dig, och om jag finner för gott att hjälpa dig, så kunna vi tala därom senare.» Han var mycket välvillig, och Asgrim tackade honom för hans ord. Gudmund sade: »Det är en man i ditt följe, som jag betraktat en stund och som synes mig olik de flesta män jag sett.» — »Vem då?» säger Asgrim. »Han är den femte i raden», sade Gudmund, »har brunt hår och blekt ansikte, är storväxt och ser så duktig ut och skapad till stordåd, att jag hellre ville hava honom ensam i mitt följe än tio andra. Och dock ser mannen ut, som vore han bestämd till olycka.» Skarpheden sade: »Jag förstår, att du syftar på

[1] Från Islands nordkust. [2] Det isländska originalet meddelar här på vanligt sätt några upplysningar om Havs förfäder. [3] D. v. s. 'vore ett havstroll'.

Digitized by Google

mig, men det är skillnad på min olycka och på din. Jag har ådragit mig klander för dråpet på Hoskuld Vitanesgode, som rätt är, men om dig gjorde Torkel fräcke och Tore Helgason nidvisor, och det är vad som går dig mest till sinnes.» Därpå gingo de ut.

Skarpheden sade då: »Vart skola vi nu gå?» — »Till Ljosvetningarnes[1] bod», sade Asgrim. I den boden hade Torkel fräcke slagit upp sina bopålar.[2] Torkel hade varit utomlands och hade vunnit framgångar i andra länder. Han hade dödat en rövare öster ut i Jämtlandsskogen. Sedan for han öster ut åt Svitjod tillsammans med Sorkver karl och härjade i österled. Öster om Balagardssida[3] skulle Torkel en kväll hämta vatten åt sig och sina män. Då mötte han 'finngalken'[4] och slogs länge med trollet men dödade det till sist. Därifrån for han till Adalsysla,[5] varest han kämpade mot en drake. Så for han tillbaka till Svitjod, därifrån till Norge och sedan hem till Island. Och dessa sina storverk lät han skära ut över sitt sängskåp och på sin högsätesstol. Han stred också på Ljosvetningarnes ting med Gudmund den mäktige och dennes bröder, och Ljosvetningarne segrade. Då var det, som Tore Helgason och Torkel fräcke diktade nidvisan om Gudmund. Torkel brukade säga, att det ej fanns den man på Island, som han ej kunde gå envig med eller som han skulle vika för. Och av den anledningen kallades han Torkel fräcke, att han varken med ord eller gärningar skonade någon, vem han än hade att göra med.

Asgrim och hans följeslagare gingo nu till Torkel fräckes bod. Asgrim sade då till sina kamrater: »Denna bod tillhör Torkel fräcke, en stor kämpe; det vore av mycken vikt för oss, om vi finge hans hjälp. Här skola vi på alla sätt vara försiktiga, ty han är egensinnig och svår att ha att göra med. Jag vill nu bedja dig, Skarpheden, att du ej blandar dig i vårt

[1] Från östra delen av Islands nordkust. [2] Här följer i det isländska originalet en redogörelse för Torkels förfäder. [3] Troligen Finlands södra kust. [4] Ett på flera ställen i den isländska litteraturen omnämnt vidunder med huvud som en människa, väldig svans och stora klor. [5] Estland.

Digitized by Google

samtal.» Skarpheden skrattade. Han var så klädd, att han hade blå rock, blårandiga benkläder och svarta högskaftade skor på fötterna. Han hade ett silverbälte om livet och i handen den yxa, varmed han hade fällt Traen och som han kallade Stridstrollet. Han hade en lätt sköld, om huvudet en silkesduk och håret struket bakom öronen. Ingen hade ett sådant krigarutseende som han, och alla visste, vem han var, utan att förut hava sett honom. Han gick på sin plats i ledet och varken framför eller bakefter. De gingo nu in i boden. Torkel satt mitt på bänken och hans män på bägge sidor om honom. Asgrim hälsade på honom, och Torkel mottog honom väl. Asgrim sade: »Vi hava kommit hit för att bedja dig giva oss hjälp och följa oss inför rätta.» Torkel svarade: »Icke behöven I väl min hjälp, då I förut varit hos Gudmund? Han har väl lovat eder sitt bistånd!» »Icke fingo vi någon hjälp av honom», sade Asgrim. Torkel sade: »Då tyckte väl Gudmund, att edert mål var illa ansett, och det är det också, ty det är en av de värsta ogärningar, som blivit förövade. Och jag kan förstå vad som förmått eder att komma hit. Du menade väl, att jag var mindre nogräknad än Gudmund och ville understödja en dålig sak.» Asgrim teg och tyckte, att de hade motgång. Torkel fortfor: »Vem är han, den storvuxne, fruktansvärde mannen, som är den femte i raden, med det bleka ansiktet och de skarpa dragen, han som ser så olycksbådande och illasinnad ut?» Skarpheden sade: »Jag heter Skarpheden, och du har ingen anledning att okväda mig, som intet ont gjort dig. Aldrig har det hänt mig, att jag slagits med min egen fader och tuktat honom, som du gjorde med din fader. Sällan har du ridit till alltinget och haft att göra med rättegångssaker. Bättre passar det dig att sitta hemma på Öxará och arbeta vid ljus i kretsen av dina få män. Du borde också peta ur tänderna märrtarmen, som du åt, innan du red till tings. Det såg din fåraherde och undrade, att du kunde bära dig så otäckt åt.» Då sprang Torkel upp, mäkta vred, grep sitt kortsvärd och sade: »Detta svärd fick jag i Svitjod, då jag dödade en väldig kämpe,

Digitized by Google

Sedan har jag fällt mången man därmed, och så snart jag träffar dig, skall jag genomborra dig därmed. Det skall du få för dina smädelser.» Skarpheden stod nu med yxan lyftad, skrattade och sade: »Denna yxa hade jag i min hand, då jag sprang tolv alnar över Markarfloden och högg ned Traen Sigfusson; fastän åtta män stodo i vägen, fick ingen av dem fatt mig. Och aldrig har jag lyftat vapen mot en man utan att träffa honom.» Därpå stötte han undan sina bröder och sin svåger Kare, for fram mot Torkel och sade: »Välj nu ettdera, Torkel fräcke, antingen sticker du ditt svärd i skidan och sätter dig ned, eller också hugger jag yxan i huvudet på dig och klyver det till skuldrorna.» Torkel stack svärdet i skidan och satte sig genast ned. Aldrig hade han vikit för någon vare sig förr eller sedan. Asgrim och hans sällskap gingo därpå ut. Skarpheden sade: »Vart skola vi nu gå?» — »Hem till vår bod», svarade Asgrim. »Så gå vi då hem, uttröttade på böner», sade Skarpheden. Asgrim vände sig mot honom och sade: »Mångenstädes har du varit väl skarp i orden, men Torkel tyckte jag att du behandlade efter förtjänst.» De gingo därpå hem och omtalade för Njal allt, som hade inträffat.

Till följd av Njals stora anseende blev målet mot honom bilagt på alltinget genom fredligt sinnade personers mellankomst. Njal och hans söner dömdes till sexdubbel mansbot, den största bötessumma som någonsin blivit ådömd, och det bestämdes, att den skulle erläggas genast. Njal och hans söner kunde ej skaffa mer än tredjedelen av beloppet, men resten åstadkoms genom sammanskott av tingsmenigheten. Men vid penningarnas överlämnande uppstod ett ordskifte mellan Flose och Skarpheden, vilket slutade med att Flose sparkade till penningarna och sade, att han ingenting ville mottaga och att Hoskuld skulle bliva hämnad. Flose samlade nu sina vänner, och de beslöto att anfalla Njalssönerna på Bergtorsval och ej vika, förrän de hade dödat dem alla. De bestämde en tid för överfallet, och när tiden var inne, rustade sig Flose och samlade alla, som skulle följa honom. De voro nära hundra man, då de gåvo sig i väg. I närheten av Bergtorsval dolde de sig i en liten dal, till dess det blev senare på kvällen.

Digitized by Google

Branden på Bergtorsval.

(Kap. 127—130.)

Nu är att omtala, huru det förhöll sig på Bergtorsval, nämligen så att Grim och Helge foro till Holar, där deras barn uppfostrades, och sade till sin fader, att de ej skulle komma hem till kvällen. De voro hela dagen på Holar. Dit kommo några fattiga kvinnor, som sade, att de kommo långväga ifrån. Bröderna sporde dem om nyheter. De sade, att de visste inga, »men en sak kunna vi dock berätta». Bröderna frågade, vad det vore, och bad dem ej förtiga den. Det skulle de ej göra, sade de. »Vi kommo ned från Fljotshlid och sågo då alla Sigfussönerna* rida fullt beväpnade. De styrde upp till Trehörningshalsarna och voro femton i följe. Vi sågo också Grane Gunnarsson och Gunnar Lambason, och de voro fem i följe och foro samma väg. Och kan man nu säga, att allt är i färd och fart här i häradet.» Helge Njalsson sade: »Då har nog Flose kommit öster ifrån, och de hava alla farit att möta honom. Och vi, Grim, skola vara där Skarpheden är.» Grim sade, att det skulle de, och foro de så hem.

Samma afton sade Bergtora till sitt tjänstefolk: »Nu skolen I välja eder mat i kväll, så att var och en får det han tycker mest om, ty detta är sista kvällen jag sätter fram mat för mitt folk.» — »Måtte det ej vara så», sade de. »Så blir det dock», säger hon, »och jag kunde nog säga mer, om jag ville. Och det skolen I hava till märke, att Grim och Helge skola komma hem i kväll, förrän männen äro mätta. Och om detta slår in, så skall än mera gå som jag säger.» Sedan satte hon fram mat på bordet. Njal sade: »Underligt ser det ut för mig. Jag tycker mig se över hela stugan och att bägge gavelväggarna äro borta, och hela bordet och maten synes mig vara som blod.» Alla togo sig mycket härav utom Skarpheden. Han bad dem icke sörja eller uppföra sig opassande, så att det bleve något tal om dem. »Det är viktigare

* Bröder till den av Skarpheden dödade Traen Sigfusson.

Digitized by Google

för oss än för någon, att vi iakttaga värdighet. Och det är just vad som kan väntas av oss.» Innan man dukat av borden, kommo Grim och Helge hem. Alla blevo starkt uppskakade därvid. Njal frågade, varför de vänt om så hastigt. De sade vad de fått höra. Njal bad, att ingen skulle gå och lägga sig och att alla skulle vara på sin vakt.

Nu är att berätta vad Flose gjorde. Han sade: »Nu skola vi rida till Bergtorsval och komma dit före kvällsvardstid.» De gjorde så. Det fanns en däld i backen, varpå gården låg. Dit redo de, bundo sina hästar och väntade där, tills det lidit långt fram på kvällen. Flose sade: »Nu skola vi i sluten flock gå långsamt fram till gården och se, vad de ämna taga sig före.» Njal och hans söner, Kare och alla hemmamännen stodo ute och ställde upp sig framför husen. De voro tillhopa nära trettio man. Flose stannade och sade: »Låtom oss nu se till, vad de tänka göra. Ty mig synes, som kunde vi aldrig få bukt med dem, så länge de stå utanför.» — »Då hade vi gjort en jämmerlig färd», sade Grane Gunnarsson, »om vi ej skulle våga att anfalla dem.» — »Så skall det icke heller ske», svarade Flose; »mot dem skola vi gå, om de ock stanna ute. Men så dyrt skall det komma att stå oss, att visst ej många av oss sedan få förtälja vem som segrat.»

Njal sporde sina män: »Kunnen I se, huru mycket folk de hava?» — »Många och dristiga karlar hava de», svarade Skarpheden, »men de hejda sig dock nu, ty de mena, att det skall bli dem svårt att besegra oss.» »Icke är det grunden», sade Njal; »jag vill, att I gån in. Lätt gick det icke att få makt med Gunnar på Hlidarände, och han stod likväl ensam. Husen här äro lika starka som där, och de skola nog stå emot ett anfall.» Skarpheden genmälde: »Det är annorlunda här, ty Gunnar angreps av hövdingar, som voro så högsinnade, att de hellre ville vända om än bränna honom inne. Men dessa skola strax hemsöka oss med eld, om de ej kunna på annat vis. Ty de skola göra allt för att få oss kuvade. De tänka, som sant är, att det varder deras bane, om vi slippa

Digitized by Google

undan. Jag har ej heller lust att låta röka mig inne som en räv i sin håla.» Njal sade: »Nu går det som ofta förr, att I, mina söner, tagen makten ifrån mig och akten mig intet. Det gjorden I ej, då I voren yngre, och då gick det också bättre för eder.»

»Låt oss göra, som vår fader vill», sade Helge, »det är bäst för oss!» — »Ej är jag viss på det», sade Skarpheden, »ty han är nu döden nära. Men väl kan jag göra min fader till viljes och brinna inne med honom, ty jag rädes ej för att dö.» Till Kare sade han därpå: »Låtom oss hålla väl samman, svåger, så att vi ej skiljas.» — »Det har jag ock tänkt», sade Kare, »men vill ödet något annat, måste det ske, och därvid är intet att göra.» — »Tag hämnd för oss», sade Skarpheden, »som vi för dig, om vi leva efter dig.» — »Det skall ske», sade Kare.

De gingo nu alla in och ställde sig i dörren. Flose sade: »Nu äro de dödens, sedan de hava gått in. Låt oss skynda fram till huset, ställa oss så tätt som möjligt framför dörren och passa väl på, så att ingen slipper bort, varken Kare eller Njals söner, ty det varder vår bane.» Flose gick nu fram med sin flock. De slogo ring omkring husen, för den händelse att någon lönndörr funnes. Flose ställde sig med sitt eget följe på framsidan av huset.

Hroald Ossursson sprang fram och stack efter Skarpheden där han stod. Skarpheden högg av skaftet på hans spjut och riktade därefter ett hugg mot honom. Yxan träffade överst i hans sköld, så att skölden trycktes in på honom och övre yxspetsen tog i ansiktet. Han föll baklänges och dog strax. Kare sade: »Du träffade din man som alltid, Skarpheden. Du är den tappraste av oss.» »Det är jag ej så säker på», sade Skarpheden och drog munnen till ett leende.

Kare, Grim och Helge stucko ofta ut med sina spjut och sårade många. Men Flose och hans män fingo intet uträttat. Flose sade: »Vi hava lidit stor manspillan. Många äro sårade, och den har fallit, som vi minst önskade. Klart är

Digitized by Google

det, att vi ej kunna övervinna dem med vapen. Mången av dem, som mest eggade till hämnd, går ej heller fram med det mod han låtit påskina. Detta gäller i synnerhet om Grane Gunnarsson och Gunnar Lambason, som varit de hetsigaste. Nu nödgas vi att finna på annat råd. Vi hava två utvägar, men ingen av dem är god. Den ena är att vända om, och det blir vår död. Den andra är att anlägga eld och bränna dem inne. Därmed ådraga vi oss ett stort ansvar inför Gud, då vi själva äro kristna män; och dock måste vi gripa till den utvägen.»

De tände nu upp eld och gjorde ett stort bål framför dörren. Då sade Skarpheden: »Eld tänden I nu upp, karlar; skall här nu stekas?» Grane Gunnarsson svarade: »Ja, det skall det, och varmare skall du icke behöva till baket.» Skarpheden sade: »Du lönar mig så, som du är man till, för att jag hämnades din fader, och du sätter större värde på dem, som du haft mindre nytta av.» Kvinnorna slogo sur vassle på elden och släckte den för dem, och somliga buro fram vatten och annat slask. Kol Torstensson sade till Flose: »Jag vet ett sätt; jag har sett, att det är ett loft på tvärbjälkarna i stugan. Dit in skola vi kasta eld och ge näring med höstacken, som står här ovanför huset.» Sedan togo de höstacken och tände eld med den. De, som voro inne, märkte ingenting, förrän hela taket stod i ljus låga. Därefter gjorde Floses män stora bål framför alla dörrarna. Kvinnfolken, som voro inne, började då att bli illa till mods. Njal sade till dem: »Varen modiga och jämren eder icke; detta är blott ett övergående oväder, och länge dröjer det, innan det kommer tillbaka. Tron också, att Gud är misskundsam: han skall ej låta oss brinna både i denna världen och den andra.» Med sådana och andra tröstegrunder styrkte han dem.

Nu stod hela huset i brand. Då gick Njal till dörren och sade: »Är Flose så nära, att han kan höra vad jag säger?» Flose sade, att han hörde. Njal sade: »Vill du taga emot förlikning med mina söner eller låta någon gå ut?»

Digitized by Google

Flose svarar: »Med dina söner vill jag icke ingå någon förlikning, det skall nu bli slut, och vi skola ej begiva oss härifrån, förrän de alla äro döda. Men kvinnor, barn och husfolk få tillåtelse att gå ut.» Njal gick då in och sade till husfolket: »Nu skola alla gå ut, som fått löfte därom! Gå du, Torhalla Asgrimsdotter,[1] och tag med dig alla, som fått tillåtelse.» Torhalla sade: »Annorlunda blir nu Helges och min skilsmässa, än jag trott. Men jag skall egga min fader och mina bröder att hämnas den manspillan, som här sker.» Njal sade: »Väl skall du handla, ty du är en duktig kvinna.» Sedan gick hon ut och många med henne. Astrid från Djupabacke[2] sade till Helge Njalsson: »Gå du ut med mig, jag skall kasta en kvinnokappa över dig och binda en duk om huvudet.» Han vägrade först. Men slutligen gav han efter för deras böner. Astrid svepte ett kläde om huvudet på Helge, och Torhild, Skarphedens hustru, kastade kappan över honom, och han gick ut emellan dem. Då gingo också Torgerd Njalsdotter och hennes syster Helga ut och många andra. Men när Helge kom ut, sade Flose: »Det var en hög och axelbred kvinna, som går där. Tag och håll fast henne!» Då Helge hörde det, kastade han kappan. Han hade ett draget svärd under armen och högg därmed till en man. Det träffade skölden, så att kanten gick av och mannen blev av med foten. Då kom Flose fram och högg Helge i halsen, så att huvudet gick av.

Därefter gick Flose till dörren och sade, att han ville tala vid Njal och Bergtora. De gingo fram. Flose sade: »Jag vill erbjuda dig, Njal bonde, att gå ut, ty oförtjänt brinner du inne.» Njal sade: »Ut vill jag icke gå, ty jag är en gammal man och är föga skickad att hämnas mina söner, men med skam vill jag icke leva.» Flose sade då till Bergtora: »Gå ut du, husfru, ty dig vill jag icke under några förhållanden bränna inne.» Bergtora sade: »Ung blev jag given åt Njal, och det har jag lovat honom, att samma öde

[1] Helge Njalssons hustru. [2] Grim Njalssons hustru.

Digitized by Google

skall träffa oss båda.» Därefter gingo de bägge in. »Vad skola vi nu göra?» sade Bergtora. »Vi skola gå till vår säng», sade Njal, »och lägga oss; jag har länge längtat efter vila.» Han sade då till gossen Tord, Kares son: »Du skall föras ut och icke brinna inne.» — »Du har lovat mig, mormor», sade gossen, »att vi aldrig skulle skiljas åt, så länge jag ville vara hos dig, och jag tycker mycket mer om att dö med dig och Njal än att överleva eder.» Hon förde då gossen till sängen. Njal sade till sin arbetsfogde: »Nu skall du lägga märke till, var vi lägga oss och huru jag sköter om oss, ty härifrån tänker jag ej röra mig, vare sig jag plågas av rök eller av brand. Då kan du lätt veta, var våra ben äro att finna.» Han lovade det. Det hade nyss slaktats en oxe, och huden låg där. Njal sade till fogden, att denne skulle breda över dem huden, och han lovade det. De lägga sig nu båda ned i sängen med gossen emellan sig. Därpå signade[1] de sig och gossen och befallde sin ande i Guds händer, och det var det sista ord man hörde av dem. Sedan tog fogden huden och bredde över dem och gick så ut. Kettil från Mark[2] tog emot honom och ryckte honom ut. Han frågade ivrigt efter sin svärfader, och fogden sade, huru det förhöll sig. Kettil sade: »Mycken sorg har blivit oss beskärd, och mycken olycka hava vi haft tillsammans.»

Skarpheden hade sett, när hans fader lade sig ned och huru han hade rett till åt sig. Han sade då: »Tidigt går vår fader till sängs, och det är i sin ordning, ty han är en gammal man.» Skarpheden, Kare och Grim grepo bränderna, allteftersom de föllo ned, och slungade ut dem på de andra; så gick det en stund. Floses män började då att kasta spjut mot dem, men de togo alla spjuten i luften och sände dem tillbaka ut. Flose bad då sina män att upphöra med kastningen; »ty allt vapenskifte med dem skall falla sig svårt, och I kunnen gärna vänta, till dess att elden får bukt med dem». De gjorde så.

[1] *Signa*, göra korstecken över någon. [2] Broder till den av Skarpheden dödade Traen Sigfusson. Kettil var gift med Njals dotter Torgerd.

Digitized by Google

Nu föllo storbjälkarna ned ur taket. Skarpheden sade: »Nu är visst min fader död, men jag har varken hört honom stöna eller hosta.» De gingo då till ändan av stugan. Där hade en tvärbjälke fallit ned, som var mycket bränd på mitten. Kare sade till Skarpheden: »Spring du ut här, jag skall hjälpa dig och strax följa efter. Vi skola då bägge undkomma, om vi göra på det sättet, ty åt denna sidan driver all röken.» — »Nej», sade Skarpheden, »du skall springa förut, och jag skall strax vara dig i hälarna.» — »Det är ej rådligt», sade Kare, »ty jag kommer nog ut på ett annat ställe, om det ej går här.» — »Det vill jag icke», sade Skarpheden, »spring du ut först, jag kommer strax efter.» Kare sade: »Det är vars och ens plikt att rädda livet, så länge det är möjligt, och så vill också jag göra. Och efter denna skilsmässa oss emellan komma vi nog aldrig att ses igen. Ty kommer jag ut ur elden, är jag ej sinnad att springa dit igen, och så få vi gå var sin väg.» Skarpheden sade: »Det gläder mig, svåger, om du kommer ut, så att du kan hämnas oss.» Då tog Kare en brinnande bänkplanka i handen och sprang upp på en tvärbjälke, slungade så plankan ned från taket, så att den föll bland dem, som stodo utanför. De sprungo då undan. Det brann i Kares kläder och även i håret. Han störtade sig i detsamma ned från taket och rusade i väg in i röken. Då sade en av dem, som stodo närmast: »Var det icke en man, som hoppade ned från taket?» — »Visst icke», sade en annan, »det var Skarpheden, som kastade en eldbrand på oss.» Sedan misstänkte de ingenting. Kare sprang, till dess han kom till en bäck, där kastade han sig ned och släckte elden på sig. Därefter sprang han längs med röken till en grop och lade sig där till vila. Och den kallades sedan Karegropen.

Nu är att berätta om Skarpheden, att han sprang upp på tvärbjälken strax efter Kare. Men då han kom dit, där bjälken var mest bränd, brast den under honom. Han kom ned på fötterna, gjorde strax ett nytt försök och sprang upp efter väggen. Då föll takfoten ned på honom, så att han störtade tillbaka in igen. Han sade då: »Nu ser jag, huru

Digitized by Google

det kommer att gå!» Därpå gick han längs efter sidoväggen. Gunnar Lambason sprang upp på väggen och såg Skarpheden. Han sade då: »Gråter du nu, Skarpheden?» — »Ingalunda gör jag det», svarade han, »men sant är, att det svider i ögonen. Men ser jag rätt — ler du?» — »Det gör jag förvisso», säger Gunnar, »och det är första gången, sedan du dräpte Traen på Markarfljot.» — »Då skall du få något till minne av honom», sade Skarpheden och tog fram ur sin ficka en oxeltand, som han huggit av Traen, kastade den på Gunnar, så att den träffade i ögat och slog ut det. Gunnar föll då ned från taket.

Skarpheden gick sedan till sin broder Grim. De togo varandra i händerna och trampade ned elden framför sig. Men när de kommo mitt i stugan, föll Grim död ned. Skarpheden gick därpå till ändan av huset. Då blev det ett väldigt brak. Hela taket ramlade ned, och Skarpheden blev klämd in mot gavelväggen, så att han ej kunde röra sig åt något håll.

Flose och hans män stannade vid branden, tills det var full dager. Då kom en man ridande till dem. Flose frågade honom om hans namn. Han sade, att han hette Geirmund och var en släkting till Sigfussönerna. »Ett stordåd haven I här gjort», sade han. »Helt visst kommer man att kalla det både ett stordåd och ett illdåd», svarade Flose, »men därvid är nu intet att göra.» — »Hur många män hava här satt livet till?» frågade Geirmund. Flose svarar: »Här hava omkommit Njal och Bergtora och alla deras söner, Tord Karesson, Kare Solmundarson och Tord Leysing, och om det varit ännu fler, för oss okända, det veta vi icke.» Geirmund sade: »En av dem du säger vara död har jag talat med i morse.» — »Vem är det?» sade Flose. »Kare Solmundarson», sade Geirmund; »jag och min granne Bard hava träffat honom, och Bard lämnade honom sin häst. Både hår och kläder hade brunnit på honom.» — »Hade han något vapen?» sade Flose. »Han hade svärdet Fjorsvavne»,* sade Geirmund; »den ena eggen hade blånat, och Bard och jag sågo, att stålet mjuknat. Men han sade, att han skulle härda det i

* *Fjorsvavne* betyder 'livsövare'.

Digitized by Google

Sigfussönernas och de andra mordbrännarnes blod.» Flose frågade: »Vad sade han om Skarpheden?» — »Han sade, att både denne och Grim voro vid liv, då han skildes från dem, men nu voro de säkert döda», svarade Geirmund. Flose sade: »Nu har du sagt en nyhet, som ej lovar oss lugna dagar, ty nu har den man kommit undan, som mest liknar Gunnar på Hlidarende i alla stycken. Det skolen I nu också veta, Sigfussöner och andra, som äro med här, att det skall bliva en sådan sak om denna brand, att mången skall mista huvudet och mången gå från gård och grund. Jag tänker, att ingen av eder, Sigfussöner, nu vågar stanna hemma på sin gård, som man kan förstå. Jag vill bjuda eder öster ut till mig och låta samma öde övergå oss alla.» —

— — — — —

»Nu skola vi leta efter Skarpheden», sade Grane Gunnarsson, »och efter andra män som brunnit inne.» — »Det skola vi icke», sade Flose, »och du är en enfaldig man, som talar om sådant, då det nu säkerligen samlas folk över hela häradet. Och då bliva du och dina likar, som nu hava så gott om tid, så förskräckta, att I ej veten, vart I skolen springa. Mitt råd är, att vi alla rida bort så fort som möjligt.» Flose gick därpå skyndsamt till sina hästar och alla hans män.

III.

Ur HERVARARSAGAN.

1. Svärdet Tyrfing. Arngrimssönerna.

Det var en konung, som hette Sigrlame, om vilken det berättas, att han var en son av Oden. Hans son hette Svavrlame. Denne ärvde riket efter sin fader, och han var en stor krigare.

En dag, då konungen red ut på jakt och hade blivit skild från sitt följe, såg han i solnedgången en stor sten och bredvid den två dvärgar. Konungen hindrar dem då från att

Digitized by Google

komma in i sin boning genom att svänga sitt svärd med inlagda magiska tecken över dem, men de bådo honom att få lösköpa sitt liv. Konungen sade: »Vad heten I?» Den ene kallade sig Dvalen och den andre Dulen. Konungen sade: »Emedan I ären de konstfärdigaste av alla dvärgar, så skolen I göra mig det bästa svärd I kunnen. Hjaltena och handtaget skola vara av guld. Det skall bita lika väl på järn som på tyg och aldrig angripas av rost. Seger skall följa det i strid och envig, vem som än för det.» Härtill samtyckte de, varpå konungen red hem. Och när den utsatta dagen kommer, rider konungen till stenen. Dvärgarne stodo utanför densamma och gåvo konungen svärdet, som var synnerligen vackert. Men när Dvalen hade kommit in i dörren till stenen, sade han: »Ditt svärd, Svavrlame, skall bliva en mans bane, var gång det drages, och med det skola tre stora nidingsdåd utföras; det skall ock bliva din bane.» Då högg konungen efter dvärgarne med svärdet, men de sprungo in i stenen. Hugget träffade stenen, så att bägge svärdseggarna doldes i den, emedan stenens dörrar tillslötos. Konungen kallade svärdet Tyrfing, och han bar det alltid sedan i strid och envig och vann alltid seger.

Tyrfing hade den egenskapen, att var gång det drogs ur skidan, lyste det som en stråle även i mörkret, och det skulle stickas i skidan, medan det ännu var fuktigt av varmt människoblod. Den, som blödde för Tyrfing, levde icke till nästa dag. Svärdet är vittberömt i alla gamla sagor.

På den tiden var Arngrim ute på vikingatåg i Bjarmaland. * Han härjade i konung Svavrlames rike och sammandrabbade med honom. De skiftade hugg med varandra, och konungen högg till Arngrim. Denne höll skölden framför sig, så att en del av skölden blev avhuggen, men svärdet fastnade i jorden. Då högg Arngrim handen av konungen, och Tyrfing föll ned. Arngrim grep svärdet Tyrfing och dödade därmed först konungen och sedan många andra. Han tog ett stort byte och bortförde konungens dotter Eyfura

* *Bjarmaland,* landet vid Vita havet.

Digitized by Google

samt tog henne med sig hem till sin gård på Bolm.[1] Han fick med henne tolv söner, den äldste var Angantyr, de andra voro Hervard, Hjorvard, Säming, Hrane, Brame, Barre, Reifner, Tind och Bue samt två Haddingar. Bägge dessa utförde tillsammans så mycket arbete som en av de andra, ty de voro de yngsta samt tvillingar. Men Angantyr arbetade dubbelt så mycket som en av de andra; han var också huvudet högre än andra män. Alla voro de bärsärkar och överträffade andra män i styrka och djärvhet. Och när de drogo i härnad, voro de aldrig flera än de tolv bröderna. De foro vida omkring och härjade i länderna och vunno alltid seger samt blevo mycket berömda. Angantyr hade Tyrfing, Säming hade Mistelten, Hervard hade Hrotte,[2] och alla hade de förträffliga holmgångssvärd. När de voro bland sina egna män och märkte, att bärsärkagången kom över dem, brukade de gå i land och gå lös på träd eller stora stenar, ty det hade hänt dem, att de hade dödat sina egna män och nedgjort skeppsbesättningarna till sista man. Många berättelser gingo om deras storverk, och de blevo mycket berömda.

En julafton på Bolm avlade Angantyr efter gammal sed ett högtidligt löfte vid bragebägaren,[3] att han skulle vinna konung Yngves i Uppsala dotter Ingeborg, som var den fagraste och förståndigaste mö i alla nordiska land,[4] eller också skulle han falla men aldrig taga någon annan hustru. Om några andra löften berättas ingenting.

Sommaren därpå foro bröderna till Uppsala i Sverige. De gingo in i kungshallen inför konungen, och Angantyr omtalade för honom sitt löfte samt tillade, att han ville ha konungens dotter till äkta. Alla närvarande hörde på i spänd väntan. Angantyr bad konungen strax säga, vilken utgång deras ärende skulle få. I detsamma trädde Hjalmar den hugstore fram till bordet och sade till konungen: »Kom ihåg, herre, huru stor ära jag har skaffat eder, sedan jag kom till

[1] *Bolm*, obekant ö. [2] *Mistelten* och *Hrotte*, namn på svärd. [3] *Bragebägaren* (bragarfull), minnesbägare som tömdes till minne av en avliden eller vid särskilt högtidliga tillfällen. [4] Det isländska uttrycket betyder ordagrant: 'så långt som dansk tunga sträckte sig'.

Digitized by Google

edert rike, och huru jag varit i många livsfaror för eder. Och för dessa mina tjänster beder jag, att I given mig eder dotter. Jag tycker mig vara mera förtjänt att få min bön uppfylld än dessa bärsärkar, som göra alla människor ont.» Konungen betänker sig och är i stor villrådighet, huru han skall svara, så att därav så liten olycka som möjligt måtte ske, och svarar slutligen: »Det är min vilja, att Ingeborg själv skall välja till sin man den hon vill hava.» Hon säger då: »Om I viljen gifta bort mig, då vill jag ha den till man, vars goda egenskaper jag förut känner, men icke den, om vilken jag icke hört annat än rykten, som alla äro dåliga.» Angantyr sade: »Icke vill jag inlåta mig i någon ordstrid med dig, ty jag ser, att du älskar Hjalmar. Men du, Hjalmar, möt mig på Samsö i holmgång, eller må du vara var mans niding, om du icke kommer nästa år vid midsommartiden.» Hjalmar sade, att han icke skulle undandraga sig striden. Arngrims söner foro därpå hem till sin fader och sade honom vad som hänt, och han sade, att han aldrig förrän nu varit orolig för dem.

2. Striden på Samsö.

Vintern därpå voro de hemma, men på våren rustade de sig till avfärd och reste först till jarlen Bjartmar, där de mottogos med ett gästabud. På kvällen begärde Angantyr, att jarlen skulle giva honom sin dotter, och häri som i annat fingo de sin vilja fram. Bröllopet hölls genast, och därpå rustade sig Arngrims söner till avfärd. Och på natten innan de reste, drömde Angantyr en dröm, som han berättade för jarlen: »Jag tyckte, att jag och mina bröder befunno oss på Samsö. Där funno vi många fåglar och dödade alla, som vi sågo. Och sedan tyckte jag, att vi togo en annan väg över ön; då flögo två örnar emot oss, och jag gick emot den ene, och vi kämpade en hård kamp. Och slutligen satte vi oss ned och voro icke i stånd till någonting. Men den andra örnen kämpade mot mina elva bröder och övervann dem alla.» Jarlen sade: »Mäktiga mäns undergång var det, som blev dig visat.»

Digitized by Google

Och då bröderna kommit hem, rustade de sig till mötet på holmen. Deras fader ledsagade dem ombord och gav då Angantyr svärdet Tyrfing. »Jag anar», sade han, »att nu äro goda vapen behövliga.» Därpå bjuder han dem farväl, och därmed skiljas de.

Och när bröderna kommo till Samsö, sågo de, att två skepp lågo i den hamn, som heter Munarvåg. Bägge skeppen hette Ask. De trodde sig förstå, att dessa skepp tillhörde Hjalmar och Odd den vittbereste, som kallades Orvarodd. Då drogo Arngrims söner sina svärd och beto i sköldkanten. Bärsärkagången kom över dem, och de gingo sex vardera ombord på fartygen. Där voro så tappra män, att alla togo sina vapen, och ingen lämnade sin plats eller yttrade ett ord, som röjde fruktan. Men bärsärkarne gingo fram efter den ena sidan av skeppet och tillbaka på den andra och dödade dem alla. Därpå gingo de tjutande i land. Hjalmar och Odd hade gått upp på ön för att se, om bärsärkarne hade kommit, och när de gingo ut ur skogen till sina skepp, så gingo bärsärkarne ned därifrån med blodiga vapen och dragna svärd. Bärsärkagången hade då gått över, och då blir man svagare än eljest, liksom efter något slags sjukdom. Då kvad Odd:

»En gång i livet
modet mig lämnat,
då de vrålande
veko av skeppen
och med skrål
stego på holmen,
saknande heder,
tolv stycken samman.»

Då sade Hjalmar till Odd: »Ser du nu, att alla våra män hava fallit, och mig synes troligast, att vi alla skola gästa Oden i Valhall denna kväll.» Och detta är det enda ord av misströstan, som Hjalmar hörts yttra. Odd svarade: »Det är mitt råd, att vi fly till skogen, ty icke kunna vi två kämpa

Digitized by Google

mot tolv, som hava dödat de tappraste män, som funnos i Sverige.» Då sade Hjalmar: »Aldrig må vi fly för våra ovänner utan hellre tåla deras vapen; jag vill gå och kämpa med bärsärkarne.» Odd svarar: »Men jag önskar icke att gästa Oden i kväll, och skola alla dessa bärsärkar dö före kvällen, men vi två leva.» Detta deras samtal bevittnas av följande verser, som Hjalmar kvad:

»Kraftiga karlar
från skeppen kliva,
saknande heder,
tolv stycken samman
vi skola i afton
Oden gästa
två bärsärkar,
men de tolv leva.»

Odd svarar:
»Sådana ord
jag svar sänder:
De skola i afton
Oden gästa
tolv bärsärkar,
men vi två leva.»

Hjalmar och Odd sågo, att Angantyr förde Tyrfing i handen, emedan det lyste av svärdet som av en solstråle. Hjalmar sade: »Vilket vill du helst, kämpa med Angantyr ensam eller med hans elva bröder?» Odd svarar: »Jag vill slåss med Angantyr; han kommer att giva väldiga hugg med Tyrfing, och jag tror, att min skjorta är ett bättre skydd än din brynja.» Hjalmar sade: »Var kommo vi i någon strid, där du gick före mig? Du vill kämpa med Angantyr, emedan det synes dig en större hjältebedrift, men nu är jag huvudperson i denna holmgång. Annat lovade jag konungens dotter i Svitjod än att låta dig eller någon annan gå i detta

Digitized by Google

envig i stället för mig, och jag skall strida mot Angantyr.» Därmed drog han svärdet och gick fram mot Angantyr, och de visade varandra till Valhall. Hjalmar och Angantyr vända sig nu mot varandra och växla oförtrutet väldiga hugg.

Odd ropade på bärsärkarne och kvad:

»En skall mot en,
om ej han feg är
och modet ej fattas,
manligen strida.»

Då gick Hjorvard fram, och han och Odd hade en hård kamp, men Odds silkesskjorta var så pålitlig, att intet vapen bet på den, och han hade ett så gott svärd, att det bet lika väl på brynjor som på kläder. Och han hade blott givit Hjorvard några få hugg, förrän denne föll död ned. Därpå gick han mot Hervard, och det gick på samma sätt, vidare mot Hrane och så mot den ene efter den andre. Och Odd angrep dem med sådan häftighet, att han fällde alla elva bröderna. Men om Hjalmars och Angantyrs kamp är att säga, att Hjalmar fick sexton sår, men Angantyr föll död ned. Odd gick då fram till Hjalmar och kvad:

»Hur är dig, Hjalmar?
Har färg du skiftat?
Många sår
ser jag dig plåga;
hjälmen är huggen,
hål har brynjan,
nu ditt liv
löper till ända.»

Hjalmar kvad:

»Sår har jag sexton,
sliten brynja;
det svartnar för synen,

Digitized by Google

jag ser ej att gånga.
Angantyrs svärd,
i etter härdat,
skar mig i hjärtat
med vassa spetsen.»

Och vidare kvad han:
»För jag från flickors
fagra sånger
med muntert sinne
åt öster med Sote,[1]
bort jag skyndade,
skildes med hären
för sista gången
från såta vänner.

För jag från fagra
mön, som mig följde
ytterst i skären,
ute vid Agnefit;[2]
sannas lär spådomen,
som hon mig sade,
att hon ej mera
månde mig skåda.

Riv mig av handen
ringen den röda
giv den åt unga
Ingeborg!
Svårt skall sorgen

[1] Namn på någon viking. [2] *Agnefit* ('Agnes strand', benämnd efter den i Ynglingatal strof 16–17 omtalade Agne) skall hava varit landtungan vid det nuvarande Almarestäket.

Digitized by Google

henne söka,
att ej jag kommer
mer till Uppsala.

Fem gårdar ensam
fordom jag ägde
men fann dock aldrig
fred på jorden;
nu skall jag ligga
livet berövad,
sårad av svärdet
på Samsö strand.

Dricka i hallen
huskarlar mjödet,
på halsband rika,
hemma hos fader;
ölet mättar
männen de många,
på mig svida såren
på Samsö strand.

Korp utur öster
kommer från trädet,
i flykten honom
en örn följer;
aldrig en fågel
mera jag föder,
begärligt han skall
mitt blod dricka.»

Odd berättade denna tilldragelse hemma i Svitjod. Men konungens dotter kunde ej överleva Hjalmar utan tog sig själv av daga. Angantyr och hans bröder blevo höglagda på Samsö tillika med alla sina vapen.

Digitized by Google

Angantyr efterlämnade en dotter, som uppfostrades hos sin morfader och fick namnet Hervor. Hon växte upp och blev en vacker flicka, som mera sysselsatte sig med att skjuta och föra sköld och svärd än med att sy. Och då man ville hindra henne, rymde hon till skogs och dödade människor för att göra byte. Slutligen får hon höra, vem hennes fader var, vilket man i det längsta dolt för henne, och hon kläder sig då i karlkläder och drager under namnet Hervard omkring med några vikingar. Slutligen kommer hon till Samsö och går där i land. Ingen av hennes kamrater vill följa henne, emedan det var omöjligt att vistas på ön över natten. Det dånade i jorden, och lågor flammade över marken. Hervard framhärdar emellertid i sin föresats. Hon får också se högboarne och högeldarna men gick utan fruktan fram till bärsärkarnes gravar. Med en trollsång väcker hon Arngrimssönerna. Angantyr svarar henne ur högen, en växelsång äger rum mellan henne och fadern, i vilken hon framställer sin fordran på svärdet Tyrfing, under det att fadern försöker avskräcka henne. Hon skulle få en son Heidrek, som skulle bliva en väldig krigare, men slutligen skulle svärdet bli orsaken till hennes ätts undergång. Icke desto mindre måste Angantyr kasta ut svärdet ur högen. Efter många segerrika krigståg blev hon slutligen led vid vikingalivet, vände tillbaka till sin morfader och blev som andra kvinnor. Hon gifte sig, fick tvenne söner, av vilka den yngre, Heidrek, blev en djärv och tapper krigare och en mäktig konung, på samma gång han likväl var en elak och illasinnad människa. Han fick svärdet Tyrfing och utförde med det ett av de nidingsverk, som blivit förutsagda av dvärgarne, i det att han nedhögg sin äldre broder. Om Heidrek och hans efterkommande handlar större delen av sagan.

IV.

Ur SAGAN OM FRITJOF DEN DJÄRVE.

1. Så börjar denna saga, att konung Bele styrde fylket Sogn i Norge. Han hade tre barn. Helge hette hans ene son, den andre Halvdan, och dottern hette Ingeborg. Hon var vän

Digitized by Google

till utseendet och hade gott förstånd. Hon var den mest framstående av konungens barn. Väster om fjorden gick en strand, där det låg en stor gård, som kallades Baldershage. Där var en fridlyst plats och ett stort gudahus med hög skidgård omkring. Många gudar voro där, dock var Balder mest dyrkad. Så mycket nitälskade de hedna männen om platsen, att där fick ingen göra någon skada vare sig på människor eller djur, och män och kvinnor fingo ej sällskapa där.

Syrstrand hette det ställe konungen rådde om; men på andra sidan fjorden låg en gård, som hette Framnäs. Där bodde en man, som hette Torsten och var son till Viking. Hans gård låg nära intill konungens sätesgård. Torsten hade med sin hustru en son, som hette Fritjof. Han var den störste och starkaste av alla män och väl övad i idrotter redan i sin ungdom. Han kallades Fritjof den djärve. Han var så vänsäll, att alla bådo om gott för honom. Konungens barn voro unga, när deras moder dog. Hilding hette en framstående bonde i Sogn. Han erbjöd sig att uppfostra konungens dotter, och hon uppföddes väl och omsorgsfullt där. Hon kallades Ingeborg den fagra. Fritjof fick också uppfostran hos Hilding bonde, och han och kungadottern voro fostersyskon och överträffade andra barn.

Konung Beles lösegendom började mycket att gå honom ur händerna, medan han blev gammal. Torsten hade en tredjedel av riket att råda över, och i honom hade Bele sitt bästa stöd. Torsten hade gästabud för konungen vart tredje år med stora kostnader, men konungen höll gästabud för Torsten två år. Helge, Beles son, blev tidigt en stor blotman, men han och hans broder voro ej vänsälla.

Torsten ägde ett skepp, som hette Ellide; det roddes av femton man å vart bord. Det hade böjda stävar och var starkt som ett havsskepp. Dess bord var beslaget med järn. Fritjof var så stark, att han rodde med två åror i fören på Ellide. Var åra var tretton alnar lång och fördes på de andra platserna av två män. Fritjof tycktes utmärka sig framför

Digitized by Google

andra unga män på den tiden, och konungasönerna avundades honom detta, att han var mera berömd än de.

Konung Bele blev nu sjuk, och när det led mot slutet med honom, kallade han till sig sina söner och sade till dem: »Denna sjukdom skall bliva min död, och det vill jag bedja eder, att I behållen samma beprövade vänner, som jag har haft, ty mig synes, att I på alla sätt stån efter Torsten och Fritjof, både i rådslag och stridbarhet. En hög skolen I kasta upp över mig.» Därefter dog Bele.

Sedan blev Torsten sjuk. Han sade till sin son Fritjof: »Det vill jag bedja dig, att du lämpar ditt skaplynne efter konungasönerna, ty det är man skyldig deras förnäma börd, och för övrigt hoppas jag det bästa om dig. Jag vill låta höglägga mig mitt emot konung Beles hög på denna sidan av fjorden nere vid sjön. Vi hava då mycket lätt att ropa på varandra före stundande händelser.» Björn och Asmund hette Fritjofs fosterbröder. De voro stora och starka män. Kort därpå dog Torsten. Han blev höglagd där han förut sagt, och Fritjof tog land och lösören efter honom.

2. Fritjof blev en mycket frejdad man och visade den största kraft i alla mandomsprov. Sin broder Björn satte han det största värde på, och Asmund stod dem bägge till tjänst. Skeppet Ellide var den största dyrbarhet han mottog efter sin fader. En annan dyrbarhet var en guldring, vars make ej fanns i Norge. Fritjof var en sådan storman, att de flesta sade, att han ej stode tillbaka för konungasönerna i något utom konungavärdigheten. Därför blevo dessa kyligt och fientligt stämda mot honom, och de kunde ej fördraga, att han kallades en betydligare man än de. De tyckte sig också märka, att deras syster Ingeborg och Fritjof fattade tycke för varandra.

Så inträffade det, att konungarne skulle fara på gästabud hos Fritjof på Framnäs, och det gick efter vanligheten så, att han mot alla visade större gästfrihet, än deras ställning berättigade dem till. Ingeborg var med, och hon och Fritjof samtalade länge med varandra. Konungadottern sade till

Digitized by Google

honom: »Du har en god guldring.» — »Sant är det», sade Fritjof. Därefter foro bröderna hem, och deras avund mot Fritjof växte.

Kort därpå började Fritjof bli mycket sorgsen. Hans fosterbroder Björn frågade honom, varpå det berodde. Han svarade, att det lekte honom i hågen att fria till Ingeborg, »och ehuru jag har en ringare värdighet än hennes bröder, tycker jag mig ej vara mindre betydande än de». Björn sade: »Låt oss göra så!» Sedan for Fritjof med några män för att träffa bröderna. Konungarne sutto på sin faders hög.* Fritjof hälsade dem vördsamt och framförde sedan sitt frieri och bad om deras syster Ingeborg. Konungarne svarade: »Icke vore det synnerligen lämpligt att gifta henne med en man utan furstlig värdighet, och därtill säga vi alldeles nej.» Fritjof sade: »Då är mitt ärende snart uträttat, och det skall jag göra till gengäld, att jag hädanefter aldrig lämnar eder någon hjälp, även om I behöven det.» De svarade, att det frågade de ej efter. Sedan for Fritjof hem och var glad som förut.

De här meddelade två första kapitlen av den saga, som ligger till grund för Tegnérs dikt, motsvara, som man finner, ungefär innehållet i de fyra första sångerna av den senare. De viktigaste olikheterna mellan sagan och Tegnérs behandling äro i fortsättningen följande. Anledningen till konung Rings härtåg mot Helge och Halvdan är ej som hos Tegnér, att Ring anhållit om Ingeborgs hand, utan endast att han anser tillfället lämpligt att söka göra dem skattskyldiga under sig, sedan han fått höra talas om brytningen mellan Fritjof och konungarne. Då de vägra att underkasta sig, samlar han en här och tågar mot dem. Någon strid följer dock icke, utan då hans övermakt är tydlig, ingås försoning på det villkor, att de båda bröderna avstå från tredjedelen av sin egendom och ge konungen Ingeborg till äkta.

Något erbjudande om försoning med Helge och Halvdan

---

* Nämligen för att skipa rätt.

Digitized by Google

gör Fritjof icke i sagan, lika litet som han söker övertala Ingeborg till flykt med sig före avfärden till Orkneyöarna.

Striden mellan Fritjof och Atle på Orkneyöarna förekommer ej i sagan. Atle utmanar visserligen Fritjof, men Hallvard kommer med tillsägelse från Angantyr, att någon strid ej skall inledas. Hela skildringen av Atles praktfulla konungasal är också Tegnérs egen uppfinning.

Halvdan skildras ej i sagan som det glada och sorglösa barn, vartill Tegnér gjort honom. Tvärtom är det han, som under Fritjofs frånvaro tillråder uppbrännandet av Framnäs, liksom det också är han, som är tillskyndaren av den starka stormen, som uppväckes vid Fritjofs färd, i det han föreslår att sända efter två sejdkvinnor, Hejd och Hamglam, som genom sina konster framkalla densamma.

Den ring Fritjof skänkt Ingeborg berövades henne ej av Helge, utan konung Ring förbjuder henne att bära den, varpå hon lämnar den åt Helges hustru att återställas till Fritjof vid hans hemkomst. Det är också Helges hustru, som bär ringen, då Fritjof kommer in i Balders tempel. Då han skall draga ringen av henne, tappar hon i elden den gudabild hon just håller på att smörja. Det uppbrunna Balderstemplet återuppbygges sedermera ej av Fritjof utan av konungarne. Beskrivningen av dess utseende är Tegnérs uppfinning.

Förloppet av Fritjofs besök hos konung Ring är hos Tegnér i allt väsentligt överensstämmande med sagans framställning. Däremot är slutet alldeles ombildat. Detta lyder i sagans sista kap. på följande sätt.

11. — — Konungarne i Sogn, Ingeborgs broder, fingo höra dessa nyheter, att Fritjof fått konungamakt i Ringerike och gift sig med deras syster Ingeborg. Helge sade då till sin broder Halvdan, att det var mycket opassande och djärvt, att en herses* son skulle äga henne. De samla nu en stor här och draga med den till Ringerike i avsikt att döda Fritjof och underlägga sig hela riket. När Fritjof erfor detta, samlade han en här och sade till sin drottning: »Ny ofred har kommit i vårt rike, men huru det avlöper, vilja vi ej från eder sida se något slags missnöje.» Hon svarar: »Därhän

* *Herse* var en hövding för ett härad och ägde troligen också någon prästvärdighet.

Digitized by Google

har det nu kommit, att vi sätta dig högst.» Björn hade då kommit öster ifrån[1] till Fritjofs hjälp. Sedan drogo de ut till striden, och skedde nu som förr, att Fritjof var den främste, där livsfaran var störst. Han och Helge möttes i striden och skiftade hugg, och Fritjof gav honom banesår. Därpå lät Fritjof hålla upp fredssköld, och striden upphörde. Fritjof sade då till konung Halvdan: »Tvenne hårda villkor har du nu att välja emellan: antingen att du lämnar allt vad du har i mitt våld eller att du får bane som din broder, ty det är tydligt, att jag har större makt att avgöra utgången än I.» Då valde Halvdan att underkasta sig och sitt rike under Fritjof. Fritjof blev nu härskare över Sogn, men Halvdan skulle vara herre över Sogn och betala skatt till Fritjof, så länge denne styrde Ringerike. När Fritjov lämnade Ringerike från sig till konung Rings söner, fick han konungamakt i Sogn. Därefter vann han Hordaland[2]. Han fick två söner med Ingeborg, Gunntjov och Hunntjov, som blevo betydande män. Och här slutar nu sagan om Fritjof den djärve.

[1] Nämligen från Viken (Bohuslän), där Fritjof skildes från honom, då han begav sig till konung Ring. [2] Hordaland låg söder om Sogn.

Digitized by Google

UR DE NORSKA KONUNGASAGORNA.

I.

SAGOBERÄTTAREN.

Ur sagan om Harald Hårdråde.*

Innan Harald Hårdråde (1047—1066) blev konung över Norge, var han under flera år anförare för väringarne i Miklagård (Konstantinopel). Där hade han en hel del äventyr, av vilka några äro bevis på hans tapperhet, andra återigen på hans list och girighet. Under denna tid var islänningen Haldor Snorrason ständigt med honom.

Det hände sig en sommar, att en ung och vacker men fattig islänning kom till konung Harald och bad honom om hjälp. Konungen frågade honom, om han kunde något. Han uppgav, att han kunde några sagor. Konungen sade: »Jag skall taga emot dig, och du skall vara med min hird i vinter och underhålla folk, när man så vill, vem som än beder dig.» Och så gjorde han. Han tillvann sig snart hirdmännens vänskap, och de gåvo honom kläder, men konungen själv gav honom goda vapen. Så gick det till framåt julen; då blev islänningen nedslagen. Konungen märkte det och frågade, vad orsaken vore härtill. Han sade, att det kom sig av hans ostadighet. »Icke torde det så vara», säger konungen, »men

* Efter *Hrokkinskinna*, d. v. s. 'den skrumpna skinnboken', en isländsk pergamentshandskrift, innehållande de norska konungarnes historia mellan 1035 och 1177. Den slutar sålunda på samma ställe som Heimskringla och är skriven efter detta Snorres verk. Den innehåller en mängd inskjutna småberättelser. Den här anförda berättelsen finnes ock nästan ordagrant i *Morkinskinna* (se anm. till nästa stycke).

Digitized by Google

jag kan gissa vad det är; jag tror, att det nu är slut med dina sagor, eftersom du ständigt har underhållit vem som bett dig därom här i vinter och det både länge och väl, natt och dag. Nu är du väl ledsen, att det tryter sagor för dig till julen, då du ej gärna vill tala om desamma än en gång.» — »Riktigt gissar du», säger islänningen, »en enda saga har jag kvar, och den vågar jag icke berätta här, ty den sagan är om din färd utomlands.» Konungen sade: »Det är dock den saga, som jag är mest nyfiken att höra. Nu skall du ej berätta mera fram till jul, ty nu har folket mycket att göra. Men första juldagen skall du begynna denna saga och omtala något stycke, när man dricker mycket, ty då sitter man ej så länge stilla och hör på. Jag skall ställa så till åt dig, att sagan skall vara lika länge som julen, och ej skall du märka på mig, medan du berättar, om jag tycker bra eller illa om den.»

Och så gick det också, att islänningen började sagan på juldagen men hade ej hållit på länge, förrän konungen bad honom hålla upp. Då började männen prata om denna berättelse, och samtliga sade, att det var en djärvhet av islänningen att tala om denna saga, och undrade, hur konungen tyckte om det. Somliga tyckte, att han berättade den bra, andra tyckte mindre om den. Konungen var noga med att man hörde på; och det gick genom konungens försorg jämnt ihop, så att då julen var till ända, var också sagan slut.

Och på trettondagen sade konungen: »Är du ej nyfiken, islänning, att veta, huru jag tycker om sagan?» — »Orolig är jag därför, herre!» säger han. Konungen sade: »Jag tycker, att den är mycket bra berättad, och är ingenstädes avviket från verkliga förloppet. Men vem har lärt dig den?» Han svarar: »Då jag var hemma på Island, brukade jag varje sommar fara till tings, och lärde jag mig varje sommar något av sagan, som berättades av Halldor Snorrason.» — »Då är det ej underligt», säger konungen, »att du kan den väl, då du lärt den av honom. Och nu skall du snarare ha

Digitized by Google

nytta än skada av den. Du skall vara välkommen till mig, så ofta du vill.» Han var hos konungen under vintern, och på våren gav konungen honom goda handelsvaror, så att han sedan fick det bra.

II.

AUDUN.

Ur sagan om Harald Hårdråde.[1]

Audun hette en fattig man, som var ifrån Västfjord.[2] Han färdades utomlands i de norska fjordarna med bistånd av den hederlige bonden Torsten och skepparen Tore, som hade haft inkvartering hos Torsten. Audun hade också varit där och arbetat åt Tore och erhöll detta i lön av honom, nämligen utrikesresan och vård under densamma. Audun använde största delen av sina tillgångar för sin moders räkning, innan han steg ombord; det blev bestämt om tre års underhåll för henne, och sedan foro de därifrån, och det gick dem bra. Audun var följande vinter hos skepparen Tore, som var bosatt i Möre. Sommaren därpå foro de till Grönland och voro där under följande vinter. Det berättas, att Audun där köpte en björn, ett mycket dyrbart djur, och betalade för den allt vad han ägde. Sommaren därefter foro de tillbaka till Norge, och deras sjöresa gick bra. Audun hade sitt djur med sig och ämnade sig att resa söder ut till Danmark för att träffa konung Sven[3] och skänka honom djuret. Och när han kom söder ut i landet,[4] där (den norske) konungen

[1] Efter *Morkinskinna*, d. v. s. 'den murkna skinnboken', en isländsk pergamentshandskrift från 1200-talet, innehållande en av de äldsta framställningarna av de norska konungarnes historia. [2] På Island. [3] Sven Estridsson. [4] Norge.

Digitized by Google

var, så lämnar han skeppet, går i land, leder djuret efter sig och lejer sig härbärge. Konung Harald[1] fick genast veta, att det hade kommit en björn dit, ett mycket dyrbart djur, som ägdes av en islänning. Konungen sände genast efter honom, och då Audun kom inför konungen, hälsade han honom vördnadsfullt. Konungen upptog hans hälsning väl och frågade sedan: »Är det du, som äger den dyrbara björnen?» Han svarar och sade, att han ägde djuret ensam. Konungen sade: »Vill du sälja djuret för samma pris, som du köpte det?» Han svarar: »Icke vill jag det, herre.» — »Vill du då», fortfor konungen, »taga dubbelt så mycket? Det är kanske rättare, eftersom du har givit allt vad du ägde för det.» — »Icke vill jag det, herre», säger han. »Vill du då giva mig det?» sade konungen. »Nej, herre», svarar han. »Vad vill du då göra av det?» frågar konungen. »Jag vill», säger han, »fara till Danmark och giva det åt konung Sven.» Då säger konungen: »Är det möjligt, att du är så okunnig, att du icke har hört talas om den ofrid, som råder mellan dessa land, eller tänker du, att din lycka är så stor, att du skall kunna färdas med dyrbar egendom, där andra icke slippa fram helskinnade, till och med om de äro nödsakade därtill?» Audun svarar: »Herre, det ligger i eder hand, men jag samtycker icke till någonting annat, än det jag förut beslutat.» Då sade konungen: »Varför skulle du icke få lov att resa, som du önskar? Kom till mig, när du far tillbaka, och säg mig, huru konung Sven belönat dig för djuret. Det är ju möjligt, att du har lycka med dig.» — »Det lovar jag dig», sade Audun.

Sedan far han längre söder ut i landet, vidare öster ut till Viken[2] och därpå till Danmark. Det var då slut på varenda skilling, och han var tvungen att tigga mat både åt sig och djuret. Han träffar en av konung Svens fogdar, som hette Åke, och bad honom om härbärge för sig och djuret. »Jag ämnar», sade han, »giva det åt konung Sven.» Åke

[1] Norske konungen Harald Hårdråde. [2] Sydöstligaste Norge och Bohuslän.

Digitized by Google

säger, att han skulle giva honom kost och härbärge för betalning, om han ville. Audun sade, att han icke hade någonting att betala, »men likväl ville jag», säger han, »att jag kunde utföra min avsikt att lämna djuret åt konungen.» — »Jag skall lämna dig det underhåll, som I behöven för att komma fram till konungen, och därför vill jag ha äganderätt till halva djuret. Du skall betänka, att djuret kan dö för dig, då I behöven mycken föda men pengarna äro slut. Det är sålunda fara för att du icke får något kvar av djuret.» Och när han tänker på detta, så förefaller det honom, som om det vore ungefär så som fogden sade, och de kommo överens därom, att han säljer till Åke halva djuret, och skulle konungen nu värdera alltsammans. De skulle nu fara för att träffa konungen, och så gjorde de och kommo fram och stodo inför hans bord. Konungen funderade på vem den mannen kunde vara, som han icke kände, och sade sedan till Audun: »Vem är du?» Denne svarar: »Jag är en isländning, herre, och har kommit först från Grönland och sedan från Norge. Jag ämnade föra denna björn till eder och köpte den med allt vad jag ägde, men emellertid har jag mött stora svårigheter; jag äger nu blott halva djuret.» Och sedan omtalar han för konungen vad som hade passerat mellan honom och fogden Åke. Konungen frågade: »Är det sant, Åke, vad han säger?» — »Ja, det är det», svarar denne. Konungen sade: »Tyckte du, att detta passade för dig, dig som jag hade gjort till en mäktig man, att lägga hinder i vägen för en person, som ämnade giva mig en dyrbar gåva och därför betalade allt vad han ägde, då till och med konung Harald, som är vår fiende, ansåg det vara riktigt att låta honom fara i fred? Betänk då, huru opassande du handlat, och förtjänade du att dräpas. Det vill jag nu ej göra, men du skall genast fara bort ur landet och aldrig vidare komma inför mina ögon. Men mot dig, Audun, känner jag lika stor tacksamhet, som om du gåve mig hela djuret, och stanna här hos mig.» Det tog han emot och var en tid hos konung Sven.

Digitized by Google

Då någon tid hade gått, sade Audun till konungen: »Jag längtar nu härifrån, herre.» Konungen svarade dröjande: »Vad tänker du då, om du icke vill vara hos mig?» Han svarar: »Jag vill fara söder ut.» — »Om du icke hade haft en så god plan», säger konungen, »skulle jag tyckt illa om att du längtade härifrån.» Och nu gav konungen honom silver i stor mängd, och sedan följde han med pilgrimer, som foro till Rom, och konungen utrustade honom för färden och bad honom komma till sig, när han komme tillbaka. Så reste han söder ut, till dess han kom till Rom. Och när han hade uppehållit sig där, så länge som han önskade, så for han tillbaka. Han får en svår sjukdom, som gör honom synnerligen avtärd, och då gå alla pengar åt, som konungen hade givit honom till färden. Han får då taga till tiggarstaven och bedja om maten. Och skallig och eländig är han. Han kom vid påsktiden tillbaka till Danmark, till den plats där konungen vistades, men vågade icke giva sig till känna. Han ställde sig i vapenhuset och hoppades där träffa konungen, när denne gick i kyrkan på kvällen. Men när han såg konungen och hovet präktigt klädda, vågade han icke giva sig till känna, och då konungen gick till dryckeslaget i hallen, då åt Audun ute, såsom sed är bland romfarare, då de ännu icke hava avlagt stav och skräppa.* Och på aftonen, när konungen gick till aftonsången, ämnade Audun träffa honom, och ehuru det syntes honom svårt förut, så tyckte han det nu vara ännu värre, då hirdmännen voro druckna. Och när de gingo tillbaka, lade konungen märke till en man, som icke tycktes hava mod att gå fram och träffa honom. Men när hirden gick in, gick konungen ut och sade: »Gånge nu den fram, som vill finna mig, jag förmodar, att det är någon; jag undrar, vem det kan vara.» Då gick Audun fram och föll på knä för konungen, och det var knappt, att denne kände igen honom. Så snart konungen fick veta vem han var, tog han honom i hand och bad ho-

* Ränsel, påse.

Digitized by Google

nom vara välkommen. »Mycket har du förändrats», säger han, »sedan vi sågo varandra.» Han ledde honom efter sig in, och då hirdmännen sågo honom, skrattade de åt honom. Men konungen sade: »Icke höves eder att skratta åt honom, ty han har sörjt bättre för sin själ än ni.» Därpå lät konungen ställa i ordning ett bad åt honom och gav honom sedan kläder, varefter han stannade hos konungen. Det berättas, att konungen vid ett tillfälle under våren bad Audun stanna hos sig under en längre tid, och han säger sig vilja göra honom till sin munskänk och bevisa honom stor heder. Audun svarar: »Gud belöne eder, herre, för all den heder, som I viljen giva mig, men jag har i sinnet att fara hem till Island.» Konungen säger: »Ett underligt val synes mig detta vara.» Audun sade: »Det är mig motbjudande att veta, att jag åtnjuter stor ära här hos eder, medan min mor får gå med tiggarstaven på Island; det är nämligen nu slut på det underhåll, som jag gav henne, innan jag reste från Island.» Konungen svarar: »Bra sagt, och som det anstår en man; måtte du bli lycklig! Detta är den enda orsak till din bortfärd, som jag ej kan ogilla. Var nu här hos mig, till dess att skeppen äro färdiga.» Och det gjorde han.

En dag fram på våren gick konung Sven ned till bryggorna, och då höll man på att rusta i ordning skeppen till olika land, till Österled,[1] Saxen,[2] Svitjod och Norge. Då kommo konungen och Audun till ett vackert skepp, som man höll på att rusta i ordning. Konungen frågade: »Huru tycker du om detta skepp, Audun?» — »Bra, herre», svarar han. Konungen sade: »Detta skepp vill jag giva dig som belöning för björnen.» Audun tackade för gåvan, så gott han kunde. När det hade gått en tid och skeppet var färdigt, sade konung Sven till Audun: »Nu vill du ju resa, och då vill jag icke hindra dig, men jag har hört, att det är svårt att komma i hamn i edert land, att det är stora rev och farligt för skeppen. Antag nu, att du lider skeppsbrott och

[1] Trakterna sydost om Östersjön. [2] (Nordvästliga) Tyskland.

Digitized by Google

förlorar skepp och gods, svårt blir det då att skönja, att du träffat konung Sven och givit honom en dyrbar skänk.» Sedan gav konungen honom en läderpung full med silver, »och då är du», sade han, »ändå icke helt och hållet utan penningar, om du har kvar detta, även om ditt skepp förolyckas. Men även det kan hända, att du förlorar dessa penningar; föga gagn har du då därav, att du träffade konung Sven och gav honom en dyrbar gåva.» Därefter tog konungen en ring av sin hand och gav Audun och sade: »Även om så illa skulle vara, att ditt skepp går förlorat och du mister dina penningar, så är du ändå icke utan tillgångar, om du kommer i land — ty många äro de, som burit sitt guld på sig vid skeppsbrott —, och då kan man se, att du träffat konung Sven, om du har ringen i behåll. Och det vill jag råda dig», fortsätter han, »att du icke giver bort ringen. Men om du därmed vill visa din tacksamhet mot någon framstående man för stora tjänster, giv honom då ringen, ty för högt uppsatta män passar han. Och nu farväl!»

Sedan sticker han ut till havs och kommer till Norge och låter lossa sina varor, vartill han behövde mera hjälp nu, än förra gången han var i Norge. Sedan far han för att träffa konung Harald i enlighet med det löfte, som han gav honom, innan han for till Danmark, och hälsar konungen vördnadsfullt. Konung Harald upptog nådigt hans hälsning och sade: »Sätt dig ned och drick här med oss.» Och så gjorde han. Därpå frågade konung Harald: »Huru belönade dig konung Sven för djuret?» Audun svarade: »Därmed, herre, att han tog emot det.» — »Därmed», sade konungen, »skulle också jag hava belönat dig; vad gav han dig mer?» Audun svarar: »Han gav mig penningar till en pilgrimsfärd.» Då säger konung Harald: »Många män giver konung Sven penningar till pilgrimsfärder eller andra saker, trots att de ej giva honom dyrbara gåvor; vad fick du mer?» — »Han bad mig», säger Audun, »att bliva hans munskänk och bevisade mig stor heder.» — »Det var väl bjudet», säger konungen,

Digitized by Google

»och troligen fick du flera belöningar.» Audun sade: »Han gav mig ett handelsskepp med en sådan laddning, som bäst kan avsättas här i Norge.» — »Det var en belöning», säger konungen, »som var värdig en storman, och den belöningen skulle också jag hava givit dig. Gav han dig ändå mer?» Audun svarade: »Han gav mig en läderpung full med silver och sade, att jag då ej skulle vara utan penningar, om jag hade den i behåll, även om mitt fartyg lede skeppsbrott vid Island.» Konungen sade: »Det var storslaget, och det skulle jag icke hava gjort; jag skulle tyckt mig vara kvitt, om jag givit dig skeppet. Gav han dig mer?» — »Det är visst, herre», säger Audun, »att han gjorde. Han gav mig denna ring, som jag har på handen, och sade, att det kunde inträffa, att jag förlorade all min egendom, men då skulle jag ändå icke sakna tillgångar, om jag ägde ringen. Och han bad mig att icke göra mig av med den, om det icke var någon förnäm man, som jag ville giva den åt till tack för bevisade välgärningar. Och nu har jag träffat en sådan, enär du hade i din makt att taga bäggedera från mig, både djuret och mitt liv, men du lät mig fara i fred, vilket andra icke fingo.» Konungen mottog gåvan vänligt och gav Audun goda gengåvor, innan de skildes. Audun använde godset till islandsresan, for genast om sommaren hemåt och var i allas ögon en mycket lyckosam man.

Digitized by Google

III.

KONUNG HÅKAN TVINGAS ATT DELTAGA I ETT BLOTGILLE.

Ur sagan om Håkan den gode.[1]
(Från Heimskringla.)

Konung Håkan var en god kristen, när han kom till Norge. Men därför att hela landet var hedniskt och mycket blotande ägde rum samt många stormän funnos och han ansåg sig behöva mycken hjälp och allmogens vänskap, så beslöt han hålla sin kristendom hemlig. Dock iakttog han söndagarna och fredagsfasta och firade de största högtiderna. — —

Sigurd Lade-jarl var en stor blotman, liksom hans fader Håkan varit. Sigurd jarl höll alla blotgillen på konungens vägnar i Trondalagen.[2] Det var en gammal sed, när blot skulle hållas, att alla bönderna skulle komma dit, där hovet[3] var, och föra med sig de matvaror, som de skulle hava, medan gillet varade. Vid detta gille skulle alla hava öl; där slaktades också allt slags småboskap ävensom hästar. Och allt blodet, som erhölls av dem, kallades 'hlaut' och 'hlautbollar' de skålar, i vilka blodet var, samt 'hlautteinar', som voro gjorda som kvastar. Därmed skulle man färga stallarna[4] röda liksom hovets väggar både ut- och invändigt och likaså stänka på folket. Men köttet skulle man koka till folkets undfägnad. Mitt på golvet i hovet skulle brinna eldar, varöver hängde kittlar, och bägare skulle bäras omkring elden. Men den, som höll gillet och var hövding, skulle signa bägaren och all blotmaten. Först skulle man dricka bägaren för Oden, den drack man för konungens seger och makt, sedan Njords och Freys bägare för årsväxt och fred. Där-

[1] Konung i Norge 934—960, yngre son till Harald Hårfager, uppfostrad i England och där döpt. [2] Trondernas land omkring Trondhjemsfjorden. [3] *Hov*, gudahus. [4] *Stall* = fotställning (piedestal) för gudabilder; altare.

Digitized by Google

på brukade många dricka Brages bägare. Man drack också sina (avlidna) fränders skål, nämligen deras, som varit ansedda, och det kallades 'minne'. — —

Om hösten, vid vinternätterna,* var det blotgille på Lade, och konungen for dit. Förut, när han var närvarande där blot hölls, hade han alltid brukat spisa med några få män i ett litet hus. Men bönderna knotade över att han ej satt i sitt högsäte, då glädjen var störst bland folket. Jarlen sade, att han ej skulle göra så nu. Och det blev därför så, att han satt i sitt högsäte. Men då den första bägaren var iskänkt, då talade Sigurd jarl för den, signade den till Oden och drack konungen till ur hornet. Konungen tog emot det och gjorde korstecknet däröver. Då sade Kar från Gryting: »Varför gör konungen så? Vill han ännu icke blota?» Sigurd jarl svarar: »Konungen gör så som alla de, vilka tro på sin egen kraft och styrka, han signar hornet åt Tor. Det var hammarmärket han gjorde, innan han drack.» Det blev då lugnt den kvällen.

Men dagen efter, då man gick till bords, rusade bönderna fram till konungen och fordrade, att han skulle äta hästkött. Det ville konungen på inga villkor. Då bådo de honom dricka spadet; han ville det icke. Därpå bådo de honom äta flottet; han ville icke det heller. Och då var det nära, att de anfallit honom. Sigurd jarl ville förlika dem och bad dem upphöra med sin våldsamma framfart, men konungen bad han gapa över kittelhanken, varest soppången av hästköttet hade avsatt sig och som var mycket flottig. Då gick konungen fram, virade en linneduk om hanken och gapade över den och gick sedan till sitt högsäte. Men ingen var nöjd därmed.

* Se sid. 83 anm.

Digitized by Google

IV.

SLAGET VID SVOLDER.

Ur sagan om Olov Tryggvason.
(Från Heimskringla.)

1. Konung Sven Tjuguskägg[1] var gift med Sigrid Storråda. Sigrid var stor fiende till konung Olov Tryggvason[2] av det skäl, att han hade brutit sin överenskommelse med henne och slagit henne i ansiktet. Hon eggade ivrigt konung Sven att anfalla konung Olov Tryggvason och bragte det med sina övertalningar därhän, att konung Sven var fullkomligt redo att fatta ett sådant beslut. Och tidigt om våren sände konung Sven bud öster ut till Svitjod, till sin släkting sveakonungen Olov och till Erik jarl[3] och lät säga dem, att Olov, Norges konung, var ute på krigståg och ämnade till sommaren fara till Venden.[4] Och ett muntligt budskap från danakonungen tillade, att sveakonungen och Erik jarl borde sända ut en flotta och möta konung Sven, då de alla skulle anfalla konung Olov Tryggvason. Olov sveakonung och Erik jarl voro redo till färd och drogo samman en stor flotta från Sveaväldet. Med denna foro de söder ut till Danmark samt kommo dit, sedan konung Olov Tryggvason hade seglat öster ut. Sveakonungen och Erik jarl styrde danakonungen till mötes, och hade de tillsammans en ofantlig flotta.

Då konung Sven hade skickat efter flottan, sände han Sigvalde jarl[5] till Venden att utspana konung Olov Tryggvasons färd och ställa så till, att konung Sven och hans bundsförvanter kunde möta Olov. Sigvalde jarl for då sin väg fram till Venden, for först till Jomsborg och sedan för

[1] I Sverige vanligen kallad Sven Tveskägg, konung i Danmark från omkr. 985 till 1014. [2] Konung i Norge från omkr. 995 till 1000. [3] Erik jarl på Lade i Trondhjem. Om hans faders död, delvis förvållad av Olov Tryggvason, se sid. 76 anm. 1. [4] *Venden*, de av vender (slaver) bebodda länderna på Östersjöns sydliga kust. [5] Hövding för jomsvikingarne.

Digitized by Google

att träffa konung Olov Tryggvason. Ett mycket vänskapligt samtal dem emellan ägde rum, och jarlen vann konung Olovs synnerliga bevågenhet. Sigvalde jarl var en klok och rådig man, och genom sin rådplägning med konung Olov fördröjde han mycket hans färd öster ifrån och fann därtill många förevändningar. Men konung Olovs män voro mycket missbelåtna och längtade efter att komma hem, då de lågo där segelfärdiga och vinden var god. Då fick Sigvalde jarl i hemlighet underrättelse från Danmark, att sveakonungens flotta var kommen öster ifrån, att Erik jarl även hade sin här i ordning och att hövdingarne nu ämnade komma öster ut till Venden. De hade överenskommit att avvakta konung Olov vid ön Svolder,* och jarlen skulle ställa så till, att de där kunde finna konung Olov.

Då kom ett rykte till Venden, att Sven danakonung hade en flotta ute, och man började snart att glunka om att han ville råka konung Olov. Men Sigvalde jarl säger till konungen: »Icke är det konung Svens avsikt att ensam anfalla dig med den danska flottan, då I haven så stor styrka. Men om I haven någon misstanke, att ofred är för handen, skall jag följa er med mitt folk, och ansågs det fordom vara god hjälp, när jomsvikingarne följde hövdingar. Jag kan lämna elva väl rustade skepp.» Konungen samtyckte härtill. Vinden var icke stark men gynnsam, och konungen lät då flottan kasta loss och blåsa till avfärd. Man hissade segel, alla småskeppen gingo fortare och seglade bort ut på havet. Jarlen, som seglade nära konungsskeppet, ropade till dem, som voro där, och bad konungen segla efter. »Jag känner bäst», sade han, »var det är djupast i sunden mellan öarna, och det torden I behöva med de stora skeppen.» Jarlen seglade då förut med sina skepp — han hade elva —, och konungen seglade efter honom med sina storskepp, som likaledes voro elva, men hela den övriga flottan seglade ut på havet. Men då Sigvalde jarl seglade inåt Svolder, rodde en

* Svolder är i själva verket ingen ö utan en vik väster om Rügen.

Digitized by Google

skuta emot dem. Folket på denna sade till jarlen, att danakonungens flotta låg där i hamnen framför dem. Då lät jarlen fälla seglen och ro in under ön.

Sven danakonung, Olov sveakonung och Erik jarl voro då där med hela sin flotta. Då var det vackert väder och klart solsken. Alla hövdingarne gingo nu upp på holmen med stora följen och sågo, huru skeppen seglade ut på havet i stora flockar. Och nu se de, var ett stort och präktigt skepp seglade. Då sade de båda konungarne: »Detta är ett stort och utmärkt vackert skepp, det är kanske Ormen långe.» Erik jarl svarar och säger: »Icke är detta Ormen långe.» Det var som han sade, detta skepp tillhörde Eindride från Gimsar. Litet därefter sågo de, var ett annat skepp seglade, mycket större än det förra. Då sade konung Sven: »Rädd är Olov Tryggvason nu; icke vågar han segla med huvud på sitt skepp.»* Då säger Erik jarl: »Icke är detta konungens skepp; jag känner detta skeppet och seglet, som är randigt; det tillhör Erling Skjalgsson. Låt dem segla; bättre är för oss, att något minskas i konung Olovs flotta, än att detta välrustade skepp är med.» En stund senare sågo de och igenkände Sigvalde jarls skepp, som veko av åt holmen. Därpå sågo de, var tre skepp seglade, och var ett av dem stort. Då talade konung Sven och bad männen gå till sina skepp; han sade, att där for Ormen långe. Erik jarl sade: »Många andra stora och präktiga skepp hava de än Ormen långe, ännu må vi vänta.» Då sade många män: »Icke vill Erik jarl nu strida och hämnas sin fader. Det är stor skam, som kommer att spörjas kring alla land, om vi ligga här med lika stor styrka, medan konung Olov seglar ut på havet alldeles bredvid oss». När de hade talat härom en stund, sågo de, var fyra skepp seglade, och av dem var ett en väldigt stor och rikt guldsmyckad drake. Då stod konung Sven upp och sade: »Högt skall Ormen bära mig i kväll, honom

*Det ifrågavarande skeppet var en s. k. 'skeid', ett slags skepp som ej hade det vanliga drakhuvudet i fören.

Digitized by Google

skall jag styra.» Då sade många, att Ormen var ett mäkta stort och vackert skepp och att det var storartat att låta göra ett sådant skepp. Då sade Erik jarl, så att några män hörde det: »Även om konung Olov icke hade större skepp än detta, så skulle konung Sven aldrig få det av honom med danaflottan ensam.» Nu strömmade folket till skeppen, tog ned tälten och ämnade rusta sig hastigt. Men medan konungarne talade om detta sinsemellan, som nu är sagt, då sågo de, var tre mycket stora skepp seglade, och sist ett fjärde, och det var Ormen långe. Men av de stora skeppen, som hade seglat förut och som de trodde vara Ormen, var det första Tranan och det sista Ormen korte. Nu då de sågo Ormen långe, förstodo alla, och ingen motsade det, att där måste Olov Tryggvason segla. De gingo då till skeppen och rustade sig till anfall. Det var överenskommet emellan konungarne Sven och Olov samt Erik jarl, att var och en av dem skulle tillägna sig en tredjedel av Norge, om de fällde konung Olov Tryggvason, men den av dem, som först besteg Ormen, skulle tillägna sig allt byte man där fick. För övrigt skulle var och en få de skepp, vilkas besättning han själv nedgjorde. Erik jarl hade en mycket stor barde,* som han brukade hava i viking; ovantill på vardera stäven var det järnpiggar och nedtill en tjock järnplatta av samma bredd, vilken gick ända ned i vattenlinjen.

När Sigvalde jarl rodde in under holmen, då såg Torkel Dydril på Tranan och styrmännen på de andra skeppen, som foro med honom, att jarlen styrde med sina skepp in under holmen. Då fällde även de seglen, rodde efter honom och ropade till dem och frågade, varför de foro så. Jarlen svarade, att han ville invänta konung Olov: »Det ser mycket likt ut att vara ofred för handen.» De läto då sina skepp ligga och flyta, tills Torkel Nevja kom med Ormen korte och de tre skeppen, som följde honom. Och samma nyheter berättades för dem, och då togo även de ned seglen, läto

* Skepp med höga, skarpa stävar.

Digitized by Google

skeppen flyta och väntade på konung Olov. Men så snart konungen seglade in åt holmen, rodde alla fiendens skepp ut i sundet framför dem. Då de sågo detta, bådo de konungen segla sin väg och icke inlåta sig i strid med så stor flotta. Konungen stod uppe i lyftningen[1] och svarade högt: »Låt seglet falla, icke skola mina män tänka på flykt; jag har aldrig flytt i strid, Gud råde för mitt liv, men aldrig vill jag taga till flykten.» Det blev gjort som konungen sade.

Konung Olov lät blåsa till sammanslutning av alla sina skepp. Konungens skepp var i mitten av flottan och hade å ena sidan Ormen korte, å den andra Tranan. När de började binda ihop framstammarna på Ormen långe och Ormen korte och konungen såg det, ropade han högt och bad dem lägga det stora skeppet längre fram och icke låta det vara efterst av alla skeppen i flottan. Då svarade Ulv röde: »Om Ormen skall läggas så mycket längre fram, som han är längre än andra skepp, kommer det att bliva en hård dust i förstäven i dag.» Konungen sade: »Icke visste jag, att jag hade en stambo,[2] som var både röd och rädd.» Ulv genmälde: »Måtte du icke försvara lyftningen med ryggen mera än jag kommer att göra i framstammen.» Konungen hade en båge i handen, lade en pil på strängen och siktade på Ulv. Ulv sade: »Skjut åt annat håll, konung, dit där det mer behövs; för dig gör jag det jag gör.»

Konung Olov stod i lyftningen på Ormen, mycket högt över sin omgivning. Han hade förgylld sköld och guldglänsande hjälm och var lätt att skilja från andra män; han hade en kort röd rock utanpå brynjan. Men då konung Olov såg, att flottorna delade sig i smärre avdelningar och att märken sattes upp för hövdingarne, sporde han: »Vem är hövding för det folket, som är mittemot oss?» Han fick det svaret, att det var konung Sven Tjuguskägg med dana-

[1] En förhöjning av däcket i aktern, varest skeppets befälhavare hade sin plats. [2] Utvald krigare, som hade sin plats i fören.

Digitized by Google

hären. Konungen svarade: »Icke rädas vi för de krukorna; icke är det något mod i danerna. Men vilken hövding följer de märkena, som äro där utanför till höger?» Man sade honom, att det var konung Olov med sveahären. Konung Olov sade: »Bättre vore för svearne att sitta hemma och slicka sina offerskålar än att gå upp på Ormen under edra vapen. Men vilka äga de stora skeppen, som ligga på babord om danerna?» — »Där är», sade man, »Erik jarl Håkansson.» Då svarade konung Olov: »Han kan tycka sig äga skäl att möta oss,[1] och hava vi att vänta den skarpaste striden av den skaran; de äro norrmän som vi.»

Sedan rodde konungarne fram till angrepp. Konung Sven lade sitt skepp mot Ormen långe, Olov svenske lade till längre ut och styrde stävarna emot konung Olov Tryggvasons yttersta skepp; på andra sidan lade sig Erik jarl. Nu började en hård kamp. Sigvalde jarl lät sina skepp hålla sig undan och deltog icke i striden. Denna strid var ytterst het och blodig. Frambyggarne[2] på Ormen långe, Ormen korte och Tranan slogo ankaren och änterhakar i konung Svens skepp och kunde från sin högre plats bättre nyttja sina vapen; sålunda röjde de alla skepp, som de kunde fasthålla. Men konung Sven och det folk, som kom undan, flydde ombord på andra skepp och drogo sig sedan ur skotthåll. Det gick med denna här, som konung Olov Tryggvason hade tänkt. Därpå lade i stället Olov Sveakonung till där, men så snart som han kom nära storskeppen, gick det honom på samma sätt, han miste mycket folk och några av sina skepp oeh drog sig därefter tillbaka. Men Erik jarl lade barden långsides med konung Olovs yttersta skepp, röjde det och högg det genast ur banden, anföll sedan det nästa och kämpade, tills det var röjt. Då började manskapet springa från de smärre skeppen upp på storskeppen, men Erik jarl högg vart skepp ur banden, så snart det var röjt. Daner och svear lade sig då i skotthåll på alla sidor

[1] Se sid. 76 anm. 1. [2] Kämparne i fören på fartygen.

Digitized by Google

om konung Olovs skepp, men Erik jarl låg alltid långsides med skeppen och stred med huggvapen. Och allteftersom männen föllo å hans skepp, gingo andra upp i stället, svear och daner. Då stod den skarpaste strid, folket föll i mängd, och det slutade med att alla konung Olov Tryggvasons skepp voro röjda utom Ormen långe. Då hade alla hans män kommit dit, som ännu voro vapenföra. Då lade Erik jarl barden långsides med Ormen långe, och det blev nu strid med huggvapen.

Erik jarl var i förrummet[1] på sitt skepp och hade där ställt upp kämpar i en sköldborg. Då både stred man med huggvapen och stack med spjut och kastade med allt, som kunde användas till vapen, men somliga sköto med bågskott eller handskott.[2] Det var då ett sådant regn av vapen mot Ormen, att man knappt kunde skydda sig med sköldarna, så tätt flögo pilar och spjut; ty på alla sidor lade man skeppen omkring Ormen. Men konung Olovs män voro då så rasande, att de sprungo upp på skeppsborden för att komma åt att dräpa fienderna med svärdshugg. Men många av skeppen hade ej lagt sig så nära under Ormen, att de kunde strida med huggvapen. Av Olovs män sprungo åtskilliga över bord och kommo ej ihåg annat, än att de kämpade på släta marken, och sjönko sålunda med sina vapen.

Einar Tambarskelve var på Ormen i krapprummet[3] och sköt med båge; han sköt kraftigast av alla männen. Einar sköt på Erik jarl och träffade roderknappen ovanför jarlens huvud, så att skottet trängde in ända till rörbanden.[4] Jarlen såg dit och frågade, om de visste, vem som skjutit; men i detsamma kom en annan pil så nära jarlen, att den flög mellan armen och sidan och sedan där bakom in i huvudbrädet,[5] så att udden stod långt ut. Då sade jarlen till en man, som somliga säga hette Finn men andra säga hava

---

[1] Rummet framför lyftningen. [2] D. v. s. skickade kastvapen med händerna. [3] *Krapprummet* ('det trånga rummet') var rummet framför 'förrummet'. [4] De band, med vilka pilspetsen var fästad vid skaftet. [5] Ett bräde, mot vilket den, som satt vid rodret, kunde luta huvudet.

Digitized by Google

varit en finne[1] och som var en utmärkt bågskytt: »Skjut du den där store karlen i krapprummet!» Finn sköt, och pilen träffade mitt på Einars båge, just då han spände den för tredje gången. Bågen brast då i två delar. Då sade konung Olov: »Vad var det, som brast så hårt?» Einar svarade: »Norge ur dina händer, konung!» — »Så stort brak var det väl icke», sade konungen, »tag min båge och skjut.» Han kastade bågen till Einar. Denne tog bågen, drog den genast framför pilspetsen[2] och sade: »För vek, för vek är konungens båge!» Han kastade då bågen, tog sköld och svärd och kämpade.

Konung Olov Tryggvason stod i lyftningen på Ormen och sköt dagen igenom, stundom med båge och stundom med kastspjut och då alltid med två på en gång. Han såg framåt skeppet och såg sina män svänga svärden och hugga oupphörligt men märkte, att det bet illa. Han ropade då högt: »Varför svängen I svärden så kraftlöst? Jag ser, att de bita ej för eder.» En man svarade: »Våra svärd äro slöa och mycket sönderhuggna.» Då steg konungen ned i förrummet, öppnade högsäteskistan och drog därur många vassa svärd, som han gav åt männen. Men då han sträckte ned högra handen, sågo männen, att blod rann ned under brynjeärmen; men ingen visste, var han var sårad.

Det kraftigaste och mest dödsbringande försvaret på Ormen kom från förrumsmännen och stamborna; bland dem var det utvalda manskapet, och där voro skeppsborden högst. Midskepps föllo männen först. Och då blott få män stodo uppe omkring masten, beredde sig Erik jarl till äntring och kom upp på Ormen med fjorton män. Då gick mot honom konung Olovs svåger Hyrning med sitt följe. Det blev en synnerligen hård strid, som slutade så, att jarlen drog sig tillbaka ned på barden, och av dem, som följt honom, föllo somliga, och andra sårades. Då blev det åter en skarp strid,

---

[1] *Finnar* är i norskan namnet på lapparna. [2] D. v. s. så att pilspetsen ej räckte fram till bågens handtag.

Digitized by Google

och många föllo på Ormen. Men då besättningen, som försvarade Ormen, blev allt fåtaligare, gick Erik jarl för andra gången till äntring. Åter gjordes kraftigt motstånd. När stamborna på Ormen sågo detta, gingo de akter ut på skeppet för att vända sig emot jarlen och gjorde starkt motstånd. Men emedan det fallit så mycket folk på Ormen, att skeppsborden mångenstädes voro obesatta, började jarlens män komma upp på flera ställen, och allt det folk, som ännu stod uppe till Ormens försvar, drog sig akter ut, dit där konungen var.

Kolbjörn stallare gick upp i lyftningen till konungen; de voro mycket lika både i dräkt och vapen, och även Kolbjörn var en mycket stor och ståtlig man. Det blev nu åter den skarpaste strid i förrummet. Men emedan så många av jarlens folk voro uppkomna på skeppet, som kunde rymmas där, och hans skepp på alla sidor lågo omkring Ormen och det endast återstod ett litet antal till försvar mot så stor här, så föllo nu de flesta på en liten stund, ehuru de voro både starka och modiga män. Då sprungo både konung Olov och Kolbjörn över bord, var på sin sida. Jarlens män hade lagt småskutor utikring och dräpte dem, som kastade sig i vattnet. Och när konungen själv hade kastat sig i, ville de taga honom till fånga och föra honom till Erik jarl. Men konung Olov höll skölden över sig och störtade sig i djupet. Kolbjörn stallare däremot sköt skölden under sig för att skydda sig mot de vapen, som riktades mot honom från de skepp, som lågo under honom, och föll så i sjön, att skölden kom under honom. Han kom därför icke nog hastigt ned utan blev tagen och uppdragen i skutan, och de trodde, att det var konungen. Han fördes då fram för jarlen, men då denne såg, att det var Kolbjörn och icke konung Olov, blev han skonad. I detta ögonblick sprungo alla, som ännu voro vid liv av konung Olovs män, över bord från Ormen. Det säges, att den, som sist sprang över bord, var Torkel Nevja, konungens broder.

Det är redan nämnt, att Sigvalde jarl gjorde konung

Digitized by Google

Olov sällskap i Venden med tio skepp; men på ett elfte voro jarlens hustrus, konungadottern Astrids, män. Då konung Olov hade sprungit över bord, gav hela hären segerrop, och då fällde Sigvaldes män årorna i sjön och rodde fram till striden. Men det vendiska fartyg, som Astrids män voro på, rodde bort, tillbaka till Venden, och genast var det många, som sade, att konung Olov hade dragit av sig brynjan under vattnet, dykt under långskeppen och simmat bort till det vendiska fartyget samt av Astrids män förts i land. Och många historier om konung Olovs färder hava sedermera berättats. Men huru det nu än förhåller sig, så kom konung Olov Tryggvason aldrig tillbaka till Norges rike.

V.

LAND OCH LAG I SVEA VÄLDE; TORGNY LAGMAN PÅ UPPSALATINGET.

Ur **Sagan om Olov den helige.**
(Från Heimskringla.)

I Svitjod var det urgammal sed, medan det var hedendom där, att det skulle vara ett huvudblot i Uppsala i Göje månad;[1] då skulle man blota till fred och seger för sin konung, och dit skulle man samlas runtom från hela Svea välde; där skulle då också vara ting för alla svear. Där var även marknad och köpstämma, och den varade en vecka. Men då kristendomen var kommen till Svitjod, höll man ändock lagting och marknad där. Och nu, sedan kristendomen blivit härskande i Svitjod och konungarne upphört att ha sitt säte i Uppsala, blev marknaden flyttad och hållen vid kyndelsmässan[2], vilket sedermera fortfarit,

[1] Tiden från omkring 15 februari till 15 mars. [2] 2 februari; det omtalade tinget var den s. k. Distingen.

Digitized by Google

men numera varar den icke mer än tre dagar. Där är svearnes ting, och dit samlas man ifrån hela landet.

Svea välde består av många delar. En del är Västergötland med Värmland och Mark och det, som gränsar därtill,[1] och det är så stort rike, att under den biskop, som är över det, lyda elva hundra kyrkor.[2] Den andra delen af landet är Östergötland; där är en annan biskopsstol, under vilken också Gottland och Öland lyda, och det är tillsammans ett mycket större biskopsdöme. I själva Svitjod finnes en landsdel, som heter Södermanland, som också utgör ett biskopsdöme. Så heter en del Västmanland eller Fjädrundaland,[3] som också är ett biskopsdöme. Därnäst heter den tredje delen av Svitjod Tiundaland, den fjärde Attundaland, den femte Sjöland[4] och det, som hör därtill, ligger öster utmed havet. Tiundaland är den mest betydande och bästa bygden i Svitjod och medelpunkten för hela riket, där ligger Uppsala, där är kungens stol och ärkebiskopens säte, därav har Uppsala öd fått sin benämning; svearne kalla sveakonungens gods för 'Uppsala öd'. I var och en av dessa landsdelar är eget lagting och i många fall också skild lag.[5] Över var lagsaga står en lagman, som har största inflytandet hos bönderna, ty det skall vara lag, som han beslutar att uppläsa. Men om kung eller jarl eller biskopar fara kring landet och hålla ting med bönderna, då svarar lagmannen på böndernas vägnar, och de följa honom alla, så att svårligen några övermäktiga män våga komma på deras allting, om bönderna och lagmannen icke tillåta det. Men i alla ting, som lagarna ej stämma överens, skola de rätta sig efter uppsalalagen, och alla andra lagmän skola vara under den lagman, som är i Tiundaland.

Då var det i Tiundaland en lagman, som hette Torgny; hans fader hette Torgny Torgnysson, och hans förfäder hade

[1] Dalsland. *Mark* är egentl. Nordmarken i Värmland. [2] Verkliga antalet kyrkor i Skara stift (med Dalsland och Värmland) var blott något över 600. [3] Fjädrundaland var den västligaste delen av Uppland, Tiundaland den norra och Attundaland den södra delen av landskapet. [4] Roslagen. [5] Snorre har felaktigt antagit, att lagsagorna hade samma område som stiften. På Snorres tid funnos sex svenska stift med elva lagsagor. Tiundaland, Attundaland och Fjädrundaland voro då särskilda lagsagor men förenades 1296 med Norrland till en enda lagsaga, Uppland.

Digitized by Google

varit lagmän i Tiundaland i många konungars tid. Torgny var nu gammal. Han omgavs av en stor hird, och han blev kallad den visaste man i Svea välde, han var Ragnvald jarls [1] frände och fosterfader. Nu är att berätta, huru de män kommo till Ragnvald jarl, som kungadottern Ingegerd [2] hade sänt öster ifrån. De framförde sitt ärende för Ragnvald jarl och hans hustru Ingeborg [3] och sade, att kungadottern ofta hade talat med sveakonungen om förlikning mellan honom och kung Olov digre, vars bästa vän hon var, men att sveakonungen blev vred, var gång hon nämnde Olov, och under sådana förhållanden syntes det henne vara föga förhoppning om förlikning. Jarlen säger till Björn vad han hade försport öster ifrån; men Björn står fast vid att han icke vill vända tillbaka, förrän han varit hos sveakonungen, och säger, att jarlen har lovat honom det, att han skulle följa honom till sveakonungen. Det lider nu fram på vintern, och strax efter julen gör jarlen sig redo till färden med 60 män, och med i hans följe voro Björn stallare och dennes följeslagare.

Jarlen for öster ut ända till Svitjod, men då han drog upp i landet, sände han sina män förut till Uppsala med bud till konungadottern Ingegerd, att hon skulle fara honom till mötes till Ulleråker, där hon hade en stor gård. Och då jarlens bud kom till konungadottern, uppsköt hon icke färden utan gjorde sig genast redo med många män. — — —

På Ulleråker lät hon tillreda ett stort gästabud för jar-

---

[1] Jarl i Västergötland. [2] Olov Skötkonungs dotter. Efter slaget vid Svolder hade Norge delats mellan danska och svenska konungarne, som dock endast behållit mindre delar av landet och lämnat större delen åt tvenne söner av Hakon jarl. En norsk småkonung av Harald Hårfagres ätt, Olov Haraldsson ('den digre', sedermera 'den helige'), befriade riket från svenskars och danskars övervälde, varigenom ett spänt förhållande uppstod mellan Olov Haraldsson och Olov Skötkonung i Sverige. Den senare rustade sig till krig men motarbetades bl. a. av västgötarne. Även i Norge önskade många fred, och konung Olov digre förmåddes att skicka sändebud till Sverige att underhandla därom. I spetsen för beskickningen stod Björn stallare, som först vände sig till västgötajarlen för att erhålla hans bistånd. [3] Ingeborg var syster till Olov Tryggvason och fientligt stämd mot Olov Skötkonung, som haft del i hennes broders död.

Digitized by Google

len. Så kom jarlen dit och blev väl mottagen och stannade där några nätter. Han och konungadottern talades mycket vid, mest om sveakonungen och Norges konung, och hon säger till jarlen, att det tyckes henne vara ringa hopp om förlikning. Då sade jarlen: »Huru skulle du upptaga, fränka, om Norges konung, Olov, skulle begära din hand? Oss synes det, som om det skulle vara största utsikten till förlikning, om en sådan släktskap kunde ingås mellan konungarne; men icke vill jag yrka på den saken, om jag vet, att det är tvärtemot din vilja.» Hon svarar: »Min fader må väl råda för mitt giftermål; men bland mina andra fränder är du den, som jag helst vill ta råd av i sådana saker, som synas mig viktiga. Hur rådligt synes dig nu detta?» Jarlen eggade henne mycket och omtalade till förmån för konung Olov många saker, som voro mycket hedrande, och berättade henne noga om vad som nyligen hänt, att konung Olov på en morgon tagit fem konungar till fånga och lagt deras riken och egendom under sitt välde. Mycket talade de om denna sak och kommo i allting väl överens. Då jarlen blev färdig, for han bort.

En dag framemot kvällen kom Ragnvald jarl till Torgny lagmans gård. Där voro stora och förträffliga byggnader. Många män voro ute, som välkomnade jarlen och togo emot hans hästar och resdon. Jarlen gick in i stugan, där det var mycket folk inne. I högsätet satt en gammal man, så stor att Björn och hans män aldrig sett hans like; hans skägg var så sitt, att det räckte ned på hans knä och bredde ut sig över hela bröstet; han var en vacker och ståtlig man. Jarlen gick fram och hälsade på honom. Torgny tog väl emot honom och bad honom taga plats, där han var van att sitta. Jarlen satte sig då på andra sidan, mitt emot Torgny.

De voro där några nätter, innan jarlen frambar sitt ärende. Jarlen bad då Torgny gå med honom till målstugan;* Björn och hans män följde jarlen dit. Då tog jarlen till orda och berättade, hurusom Norges konung, Olov, hade sänt sina

*Hus, där förhandlingar fördes.

Digitized by Google

män öster ut till honom för att mäkla fred, och talade länge om hur vanskligt det var för västgötarne, när det var ofred mellan dem och Norge. Han berättade också, att Olov, Norges konung, hade sänt män, som nu voro med i hans följe och vilka han lovat att följa till sveakonungen. Men han sade, att sveakonungen ställde sig så avvisande i denna sak, att han icke trodde det skulle löna sig för någon att komma fram med den. »Nu är det så, frände», säger jarlen, »att jag icke ensam kan gå i land härmed, och därför har jag kommit till dig.» Då jarlen slutade sitt tal, teg Torgny en stund, men då han tog till orda, yttrade han: »Underligt beten I eder; I fiken efter furstenamn, men I haven varken makt eller förutseende, när I kommen i någon svårighet. Varför skulle du icke förut tänka på det, innan du lovade denna färd, att du icke äger makt att uppträda mot konung Olov? Mig tyckes det icke mindre hederligt att räknas bland bönder men ha sin frihet att tala så, som man vill, även om konungen är närvarande. Nu skall jag komma till Uppsala ting och giva dig sådan hjälp, att du orädd kan tala till konungen så, som dig lyster.» Jarlen tackade honom mycket för detta löfte och stannade hos Torgny, tills denne red med honom till uppsalatinget. Där var mycket folk samlat, och konung Olov var där med sin hird.

Första dagen, när tinget var satt, då satt konung Olov i sin stol och hans hird runtomkring honom. Men på den andra sidan av tingsplatsen sutto Ragnvald jarl och Torgny i ett säte, och framför dem sutto jarlens hird och Torgnys huskarlar. Men bakom sätet och runtomkring stod allmogen; några stego upp på höjder och högar för att höra därifrån. Men då konungens ärenden voro behandlade, såsom sed var vid tingen, och det var slut därmed, reste sig Björn stallare upp vid jarlens stol och sade högt: »Konung Olov har sänt mig hit i det ärendet, att han vill bjuda sveakonungen förlikning och det landskifte, som sedan gammalt har varit mellan Norge och Svitjod.» Han talade högt, så att sveakonungen hörde det väl. Först då sveakonungen

Digitized by Google

hörde 'kung Olov' nämnas, då tänkte han, att den mannen ville frambära något ärende till honom själv; men då han hörde talas om förlikning och landskifte mellan Svitjod och Norge, förstod han, från vad håll det kom. Då sprang han upp och ropade högt, att den mannen skulle tiga; det tjänade till intet. Då satte sig Björn ned. När det åter blev tyst, stod jarlen upp och talade; han ordade om Olov digres budskap och fredsanbud till Olov sveakonung och om att västgötarnes hela önskan var, att konung Olov skulle sluta fred med Norges konung; han nämnde, hur svårt det var för västgötarne att umbära alla de varor från Norge, som de behövde till sitt uppehälle, och å andra sidan att vara utsatta för överfall och härnad, om Norges kung samlade sin här och anföll dem. Jarlen sade också, att Norges konung, Olov, sänt män dit med det ärendet, att han ville bedja om hans dotter Ingegerd. Men då jarlen slutade tala, stod Olov sveakonung upp. Han svarade avvisande på fredsanbudet och gav jarlen strängt tilltal för hans djärvhet att ha slutit fred med den digre mannen och stiftat vänskap med honom, förklarade honom skyldig till landsförräderi och fann rättvist, att Ragnvald bleve driven ur landet. Allt sådant, sade han, fick denne genom sin hustru Ingeborgs tillskyndelse, och var det ett synnerligen oklokt beslut han fattat till följd av sin svaghet för en sådan hustru. Han talade länge och hårt och vände slutligen talet mot Olov digre. Då han satte sig, var det först tyst.

Men då stod Torgny upp. Och när han reste sig, reste sig också alla bönder, som förut suttit, och alla, som varit på annat håll, strömmade till och ville höra vad Torgny sade. Det blev då först mycket gny av folkmängden och vapnen, men då det blev tyst, talade Torgny: »Annorlunda är nu sveakonungarnes sinnelag, än det fordom har varit. Torgny, min farfader, mindes uppsalakungen Erik Emundsson och berättade om honom, att så länge han var i sina bästa år, drog han var sommar i härnad och for till många länder och lade under sig Finland och Karelernas land, Estland och

Digitized by Google

Kurland och många land i öster, och ännu kan man se de jordborgar och andra storverk, som han gjorde. Han var icke så övermodig, att han icke ville höra på folk, när de ville tala med honom om något. Torgny, min fader, var lång tid hos konung Björn och kände hans seder; i Björns tid var riket mäktigt och förminskades icke, och han var medgörlig mot sina vänner. Jag kan minnas kung Erik Segersäll, och jag var med honom på mången härfärd; han ökade svearnes rike och värjde det manligen; honom var icke farligt att råda. Men den kung, som nu är, låter ingen man tala till sig annat, än det han själv önskar, och däri lägger han all sin kraft, men sina skattländer låter han gå ifrån sig av dådlöshet och svaghet. Han trår efter att hålla Norges välde under sig, som ingen sveakonung före honom åtrått, och det vållar mången man oro. Nu vilja vi bönder, att du, konung Olov, sluter fred med Olov digre, Norges konung, och gifter din dotter Ingegerd med honom. Om du vill återvinna de riken i österled, som dina fränder och förfäder ha ägt där, så vilja vi alla följa dig till det. Men om du icke vill göra, som vi säga, så vilja vi anfalla dig och dräpa dig och vilja icke tåla ofrid och olag av dig. Så hava våra förfäder gjort före oss; på Mora ting störtade de ner i en brunn fem konungar, som varit fulla av övermod, som du nu är emot oss. Säg nu strax, vilket du väljer.» Då gjorde mängden stort gny och vapenbrak.

Konungen stod nu upp och talade; han säger, att han vill låta allt bli, som bönderna vilja. Så hade alla sveakonungar gjort, låtit bönderna råda med sig i allt de velat. Då tystnade böndernas sorl. Men därefter talade hövdingarne, konungen, jarlen och Torgny, och de sluta då fred och ingå förlikning å sveakonungens vägnar på de grunder Norges konung föreslagit. På det tinget blev också giftermål avtalat mellan konung Olovs dotter Ingegerd och konung Olov Haraldsson. Konungen överlämnade trolovningen i jarlens hand och uppdrog åt denne att vara hans ombud i allt, som

Digitized by Google

rörde detta giftermål. Och när detta blivit avgjort, skildes de åt på tinget.

Men på hemvägen träffade jarlen konungadottern Ingegerd, och de talades vid om saken. Hon sände till konung Olov en dyrbar kappa av päll,* guldstickad och med silkessnören. Jarlen for åter till Götaland och Björn med honom. Björn stannade där en kort tid och for så tillbaka till Norge med sitt följe. Och då han kom till konung Olov och berättade honom, huru hans ärende avlupit, tackade konungen honom mycket för färden och sade, som sant var, att Björn hade haft lycka med sig, då han i sådan ofred hade kunnat utföra sitt uppdrag.

* *Päll*, dyrbart tyg (av olika slag).

Digitized by Google

INNEHÅLL.

Ur DEN ISLÄNDSKA LITTERATUREN.

Eddakväden.

Ur Voluspa ..... sid. 7
Trymskvida ..... » 13
Ur Havamal ..... » 18
Volundarkvida ..... » 28
Sagan om Sigurd Fafnesbane i kort sammanfattning ... » 35

Skaldekväden.

Ur Bjarkamal det gamla ..... » 41
Ur Ynglingatal ..... » 42
Ur Glymdrapa ..... » 46
Ur Eiriksmal ..... » 48

Ur Snorres Edda.

Tors färd till Utgårdaloke ..... » 50
Balders död ..... » 59
Njord och Skade ..... » 63

Sagodiktning.

Sagan om Gunnlaug Ormstunga ..... » 64
Ur Njals saga ..... » 96
Ur Hervararsagan ..... » 116
Ur sagan om Fritjof den djärve ..... » 125

Digitized by Google

Ur de norska konungasagorna.

Sagoberättaren ..... sid. 131
Audun ..... » 133
Konung Håkan tvingas att deltaga i ett blotgille ..... » 140
Slaget vid Svolder ..... » 142
Torgny lagman på Uppsalatinget ..... » 151

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF MINNESOTA
wils
839.4 St32
Steffen, Richard, 1862-1948.
Isl andsk litteratur i urval; l asebok f
3 1951 001 097 891 R

n

SVENSK LITTERATURHISTORIA
FÖR DEN HÖGRE ELEMENTAR-
UNDERVISNINGEN

5. uppl. Inb. 5:60.

ÖVERSIKT AV SVENSKA LITTERATUREN

Del I. 3. uppl. Inb. 7:50.
Del II. 2. uppl. Inb. 6:—.
Del III. 2. uppl. Inb. 7:75.
Del IV. 2. uppl. Inb. 7:50.
Del V. Inb. 9:75.

FORNSVENSK LITTERATUR
I URVAL

Läsebok för skola och hem. 3. uppl.
Häft. 3:75; inb. 4:75.

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

Pris 2 kr. 30 öre.

NORSTEDT STHM 1929
223673
Digitized by Google